

GENEALOGIA

IESV CHRISTI RE-
DEMPTORIS NOSTRI

SECUNDVM MATTHEVM,
accuratissimè explicata.

*Cui adiectæ sunt morales quædam Synopses siue
contuitus, in vsum concionatorum.*

*Accessit etiam commentariolus, in caput secun-
dum de aduentu Magorum eiusdè D. Matthæi,
cum eisdem synopsibus siue conside-
rationibus moralibus.*

*Autore fratre Stephano de Salazar, monacho
Cartusiano, sacre Theol. Doctore.*

DVRARE, MORI,

ET NON PERIRE.

LVGDVNI,
APVD CAROLVM PESNOT.

M. D. LXXXIII.

Cum privilegio.

Ex libris

Raymundi Montaner

Regis Catholici priuilegium.

EL REY.

PO R quanto por parte de vos Don Eiteuan de Salazar monge de la Orden de la Cartuxa, Prior de la casa y conuento que de la dicha Orden ay iunto a Xerez de la Frontera, Doctór en sancta Theologia : nos fue hecha relacion diziendo. Que vos auia des compuesto vn libro, intitulado. *Genealogia Iesu Christi*, secundum Matheum. En el qual auia des puesto muncho trabajo y cuidado, y no contenia cosa contra nuestra sancta fe Catholica, y seria muy en prouecho de nuestros Rey nos imprimille, por ser obra muy prouechosa y necessaria. Y nos supplicauades, vos mandafemos dar licencia, para que vos, y no otra persona alguna, pudiesedes imprimir el dicho libro, y priuilegio por veinte annos, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los de nuestro consejo, por quanto en el dicho libro se hizo la diligencia que la pragmatica por nos ahora nueuamente sobre ella hecha dispone. Fue acordado que deuamos mandar dar esta nuestra cedula en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien. Por la qual vos damos licencia y facultad, para que vos, o la persona

que para ello vuestro poder tuuiere, y no otra persona alguna, podais hazer imprimir el dicho libro que de suso se haze mencion, en estos nuestros Reinos de Castilla, por espacio de diez annos cumplidos, primeros siguientes. Que corren y sequentan, desde el dia de la data desta nuestra cedula en adelante. So pena que la persona o personas, que sin tener para ello vuestro poder, le imprimiere, o vendiere, o hiziere imprimir, o vender: pierda toda la impressiõ que hiziere y vendiere, con los moldes y aparejos della. Y mas incurra en pena de cinquenta mil maravedis, por cada vez que lo contrario hiziere. La qual dicha pena. Sea la tercia parte para el juez que lo sentenciare, y la otra tercia parte para la nuestra Camara: y la otra tercia parte, para el que lo denunciare. Y mandamos a los de nuestro Consejo, Presidentes, Oydores de las nuestras Audiencias, Alcades, Alguaziles, de la nuestra casa y Corte, y Chancillerias, y a todos los Corregidores, Asistentes, Gouernadores, Alcaldes mayores y ordinarios: e otros juezes y justicias qualesquier, de todas las Ciudades, Villas, y Lugares de los nuestros Reynos y Sñorios, asi a los que ahora son, como a los que seran de aqui adelante: os guarden y cumplan esta nuestra cedula y merced que asi vos hazemos. Y contra el tenor y forma della, ni de lo en ella contenido, no vayan ni passen: ni consientan ir ni passar en manera alguna, so pena de la

la nuestra merced, de diez mil maravedis para la nuestra Camara. Dada en Madrida 22. dias del mes de Enero 1584.

YO EL REY.

Por mandado de su Mag.

Antonio de Erasso.

Vallejo.

* 3

Libelli huius approbatio.

EX decreto supremi Senatus Regij, expendimus hanc Christi genealogiam, & visus est nobis liber pius atque Catholicus, & varia eruditione refertus. Madriti in collegio nostro Societatis Iesu die 12. Octobris 1583.

Castro.

*Licentia Reuerendissimi Patris,
litteris ad autorem datis
inserta.*

ET vt commodius sacrarum literarum studiis incumbas, concedimus tibi facultatem, vt quæ à te sunt hactenùs elaborata volumina, aut quæ in posterum Christi fauore & gratia à te pariter elucubrabuntur: vbi opportunum fuerit, publicentur. Cartusix 16. Septembris 1578.

Bernardus. Prior Cartusix.

ILLV

ILLVSTRISSIMO

AC REVERENDISSIMO

PRINCIPI D. D. GASPARI
à Quiroga, sanctæ Romanæ eccle-
siæ Presbytero Cardinali, Archiepis-
copo Toletano, Hispaniarum Prima-
ti, Supremo rerum fidei censori & In-
quisitori, Archicancelario Castiliæ,
& Regi Catholico ab intimis Status
consiliis &c. Viro Optimo & erudi-
tissimo: Fr. Stephanus de Salazar mo-
nachus Cartusianus, Parem tantis ti-
tulis pietatem, & vitam æternam.

SATIS compertum
habeo (Princeps opti-
me & pientissime) no-
minis tui claritati,
meis scriptis nihil lucis posse con-
ferri: verum contra egregia mihi
landi, & summa gloria apud bo-

Epist.dedicatoria.

nos omnes & a quos rerum aestima-
tores futurum, quod tuo favore
fretus, non dubitem lucubrationes
nostras nomini tuo clarissimo con-
secrare. Feci id quidem non ita
pridem cum senore. Nam cum
catechismum viginti discursi-
bus comprehensum, materna lin-
gua sub Amplitudinis tue illu-
strissimæ patrocínio in lucem de-
dissem: nominis tui reuerentia tan-
to illum favore & alacritate ex-
cepit Hispania, ut vix cüdendo
& recudendo, exemplaria queren-
tibus sufficiant. Nunc verò in
Galliam ad comitia generalia
profectus, cum almam & sacram
Cartusiam peruenissem totius re-
ligionis nostræ Principem atque
parentē: literis illustrissimæ D.T.
mihi

Epist.dedicatoria.

mihi ibi redditis, intellexi pla-
nè quantum Cartusia tibi de-
beat, & quàm ex animo & effusè
illi faueas. Quapropter tempera-
re non potui, quin pro eximijs
tuis erga ordinem nostrum meri-
tis & beneficijs, communi nomine
illustrissimæ D.T. gratias agerem
immortales: edito in reditu nostro
in Hispaniam Lugduni, & no-
mini tuo amplissimo dicato hoc li-
bello, quem sub protectionem no-
stram in Galliam, è Madrito
Barchinonem, approbatum pro-
fectò, & Catholici Regis priuile-
gio munitum amici miserant.
Quem non voluminis magnitu-
dine, sed argumenti gravitate &
offerentis affectu C.T. probatum
iri confidimus. Nec ingratum tibi

Epist. dedicatoria.

futurum arbitror, si paucis vitæ
et institutum incolarum Cartu-
siæ exposuero, ut dignos eos procul
dubio illustrissimæ D. T. favore
omnes intelligant. Habitant pe-
nitissimam alpium Sabaudicarum
solitudinem, usque adeo rigentem
et perpetuis niuib. obductam:
ut decantata illa nimium, et an-
tiqua Sanctorum Ascatarum
Scytis præ hac eramo: pro tempe-
ratissima et amœna regione ha-
beri possit. Vestis etiam intima
illis ex sacco, dira subtus ad car-
men cilicia, victus tenuis, panis
cibarius ex siligine. Somnus mo-
dicus, vigiliæ immensæ, et quæ so-
lennioribus diebus ad horas qua-
tuor cātando protrahantur. Quid
agam de continentia, in tanta vi-

Epist. dedicatoria.

et parsimonia et sobrietate? Obe-
dientia illis prompta, paupertas
verè voluntaria. Nam cum mul-
ta domus opulenta, et copiosa al-
ma matris Cartusiæ extremam
fermè inopiam, et rei familiaris
angustiam, suis voluerint opibus
subleuare: maluit ipsa tamen stu-
diosè antiquam paupertatem re-
tinere, et tenuem atque exiguum
censum iure hereditario sibi à suis
maioribus per manus traditum,
religiosè conseruare. Oratio illis
frequens et assidua, altissimum in
claustro silentium, mira in vultu-
bus illorum alacritas et pulchri-
tudo, incredibilis abiectio et hu-
militas: etsi multi sint summo
loco nati, et plerique non vulgari
ingenio et eruditione præditi. Ar-
dentis

Epist.dedicatoria.

dentissima illis erga Deum & proximos charitas. Nam quò Deo intimius per amorem uniuntur, eò magis inter sese inuicem dilectionis vinculo copulantur. Vt eleganter à D.Dorotheo Archimandrita in Parenesi scriptum est. Chorum hunc ducit admirabilis quidam & diuinus senex nomine Bernardus, cognomine Carrassus, patria Tarbesis, etate octogenarius, ardore pietatis sic incensus: ut cum tot domesticæ administrationis, & totius Reipublicæ Cartusianæ negotijs obruatur, non die non nocte ab actibus conuentualibus absit, perinde ac modo in anno probationis & ordinis tyrocinio versaretur. Non victu, nò vestitu, sed indefesso labore

Epist.dedicatoria.

bore, animi tranquillitate, modestia, iustitia, equitate: ceterisque Principe dignis virtutibus omnibus prælucens. Quid dicam de fidei zelo integritate atque constantia? Cartusiā ab hæreticis incensam & penè in cineres redactam, restaurauit, extruxit, refecit, auxit, coluit: ne propugnaculum illud Ecclesiæ & munitissimā in ipso hæreticorum, collimitio arcem, videretur veræ religionis hostibus prodere. Succenturiantur huic viro clarissimo viri duo alij excellentes & egregij, qui ad rectæ rationis libellam omnia componi curant, Deum tantummodo præ oculis habentes: quorum nominibus ob insignē eorum pudorem & humilitatem parcimus. His præ-

silijs

Epist. dedicatoria.

*sidijs adeò religio, pietas, rerum
visibilium & temporalium negle-
ctus, propriae voluntatis abnegatio
& resignatio, animi à rerum om-
nium transeuntium & interitu-
rarum umbris abdicatio, & reli-
quæ virtutes in maiori Cartusia
floruerunt: ut quicumque eam vi-
derint, iure testentur, nullum esse
in Ecclesia Catholica monasteriũ,
in quo hac ætate magis vigeant
disciplina & obseruantia regula-
ris. Quo sit, ut cum ex lapsu &
ruina monasteriorum quæ suis or-
dinibus erant capita, Ordines mo-
nachales labefactati sint atque
corrupti: sola Cartusia steterit pri-
mis Patrum suorum institutis &
passibus insistent. Ut membra
quædam collapsa forsan & debi-*
lica

Epist. dedicatoria.

*litata reperiri queant, ceterum
caput minimè languidum, & cor
minimè mærens, sed validum, fi-
ducia & alacritate plenũ. Qua-
propter nullũ futurum spero, tam
iniquum rerum, æstimatorem, &
Iudicẽ, qui Cartusia his moribus
viuẽti, Ordinis Principatum in-
uideat: & non potius fateatur in-
genuè, sicut loco & dignitate, sic
merito & pietate, vniuersas alias
eiusdem instituti domos superare
& antecellere. Talis est Cartusia
(Princeps illustrissime) quã C. T.
Optamus esse commendatissi-
mam. Tuum erit, uti cœpisti, eam
pro singulari tua humanitate &
equitate in posterum quoque
tueri & ornare: nostrum verò as-
siduis & ardentissimis precibus*

Deum

Epist. dedicatoria.

*Deum Opti. Maxi. rogare, ut il-
lustrissimam. D. T. Ecclesia sua
sancta diu seruet felicem & inco-
lumem. Lugduni ex sacro di-
ui Francisci cœnobio,*

20. Maij.

1584.

GENEALOGIA

CHRISTI IESV

SERVATORIS NOSTRI,

secundum Matthæum.

LIBER PRIMVS.

Euangelium.

VANGELIVM, Græca Suidas in
vox est: quæ (vt clarissimi verbo E-
eius linguæ Professores uangelij.
testantur) bonū, faustum Et Bu-
& optatum nuntium si- deus in
gnificat: quale reportata in signi aliqua annota-
ab hostibus victoria. Imperatores suis tione, pæ
Rebus publicis renuntiare sunt soliti. dectarū:
in titulū
Significat præterea supplicationes, de officio
& sacrificia: quæ pro rebus prosperè ge- præfecti
stis, & iucundo ac felici nuntio susce- prætorio.
pto, numini decernuntur. Explicat præ-
terea mercedem, strenas, & præmia: quæ

fausta, ac fœlicia nūtiantibus reddi solent: & Hispanicè, *Albricias* appellamus. Qua Græcæ vocis significatione, vñ sunt Cicero ad Atticum: & Vlpianus in l. falsus, §. qui alienum. ff. de furtis. Sunt qui tradant, Scriptores Ecclesiasticosea voce, Hebraicum בשרה *Bbessorah*. à radice בשר *bassar*. id est nuntiavit, euangelizavit, &c. exprimere voluisse. *Bbessorah* enim, publicam rei peroptatæ, & vehementer, ac diu expectatæ, renuntiationem significat: cui renuntiationi, & nuntio, egregia merces proposita, & opulentissimum præmium paratum sit. Nam 2. Reg. 4. quo loci nos legimus, Cui oportebat me mercedem dare pronuntio: Hæbraïca habent, *Aser lethithi lobbesorah*. Vbi vnica vox Hæbræa *Bbessorah*, complectitur totum illud: mercedem pro nuntio. Et eodem libro c. 18. vbi nos legimus, Nō eris boni nūtij baiulus: Hæbraïca habent, *Vlechah enbbesorah moxeth* Quo loci, *Bbessorah* nūtiū vtile, & quod habeat paratum emolumentum, significat. Obseruandū prætereà, verbū illud, *Bassar*, quod nuntiare fausta, atque fœlicia significat: & quod septuaginta interpretes, linguæ sanctæ peritissi-

peritissimi, nunquam nō in *εὐαγγελιστῶν* trāsferunt: à quo vox *Bbessorah*, ducta est: duci à nomine בשר *Bbassar*: quo carnem, carneum homines, & propinquos Hæbræi significāt: & à quo trahitur etiam vox. בשר *Bbessur*, id est incarnatio: Vt eo ipso vocabulo, quo illi, veluti in typo, Euangelium adumbrabant, ad diuinæ incarnationis sacramentum alluderent: & archanissimè explicarent, non aliud fœlix, faustumque nuntium habiturum vnquā genus humanum, quā id, quo Verbum caro factum, & Deum naturam humanam propter nostrā salutem, & propter nos homines suscepisse, nuntiaretur: quos sibi iam in peculium, & in cognationem asciscere destitabat. Hæc fuit optatissima quondam, piorum hominum expectatio: quā iam à Deo optimo maximo re ipsa exhibitā, atque completam, renuntiat Euangelium.

Quadrant etiam mirificè res, Græca Euangelij voce significatæ, Christianæ professioni, & Philosophiæ. Christi siquidem Euangelium, publico præconio mortalibus proponit, atque renuntiat insignem illam victoriam, & splen-

didissimum triumphum, quem Christus Iesus Redemptor noster, humanitate assumpta, de truculētissimis humani generis hostibus, peccato, morte, & Satana egerit, atque retulerit: & memorabile illud expiationis Sacrificium, tot victimis, & ceremoniis, antiquitūs adumbratum, quod victor Christus æterno Patri in Cruce obtulit: constituens posteris iuge sui corporis, & sanguinis holocaustum: quod illi, in gratiarū actione pro victoria adepta, & in victoris memoriam, & propriā salutem eidem Patri perpetuò offerrent. Interest verò quamplurimum inter sublimem hanc, & diuinam prorsus nūttationem, & cæteras. Nam Duces, Imperatores, & Reges, deuictis, triumphatīsq; hostibus, victoriæ nuntium viris, ac vrbibus suarum ditionum, & Rerum publicarum Principibus mittunt: illæque, supplicationes, vota, ac sacrificia, pro victoria adepta decernunt, atque suscipiunt: & Euangelia, hoc est, strenas, & amplissima præmia, optatum nuntium ferentibus reddūt. At Christus Iesus Seruator noster, verus Christianæ militiæ Princeps, & Imperator, cū singulari certamine,

mine, & suo Marte infestissimos humani generis hostes excidisset, sequissimam illorum tyrannidem suo benedicto sanguine funditūs euertēs: ipse qui Imperator, & Dux noster est: & clarissimam victoriam de mundo, peccato, & Satana, suis viribus & auspiciis reportauit: eam primus omnium pauperibus nuntiat, à quibus nullam mercedē, aut strenas pro faustissimo, & opatissimo nuntio recipiat: verū contrā, immensas illis opes, pro suscepto victoriæ suæ nuntio, magnificentissimē cōferat: scilicet, Spiritus sancti primitias, Apostolici muneris dignitatem, atque functionem, omnium linguarum peritiam, Euāgelicæ prædicationis gloriā, atque successum, & mortem martyrij laurea foelicem. Et quod multò est mirabilius: Seipsum obtulit in sacrificium gratiarum actionis, & in holocaustum. Huc profectò pertinebant verba illa Isaïe, quæ ab ipso Domino, in doctorum corona lecta sunt. *Spiritus Domini super me, eò quòd vnxit me: euangelizare pauperibus misit me.* Et illud alterum. *Ite, & renuntiate Ioanni quæ audistis, & vidistis.* Cæci vident, claudi ambulāt, leprosi mundantur, mortui resurgunt:

6 & (quod ultimo loco, perinde ac omnium facinorum suorum maximum, collocauit) pauperes euangelizantur: hoc est, recipiunt felicem, ac faustam Euangelij nuntiationem: quam æternus Pater, non Iudaicæ gentis Magistratibus, atque Proceribus, nec mundi Principibus, sed pauperibus voluit renunciari: id est, his qui suæ imbecillitatis sibi sunt conscij, & diuinis præfidiis nituntur, & fidunt. Hos enim in his locis, diuinæ literæ pauperes appellant.

3 Nos ergo Euangelij nomine, non solum aut res à Christo in carne gestas intelligimus, aut cœlestes tantum promissiones de peccatorum remissione, de reditu in gratiam cum Deo Patre, & gloria adepta per Christum: verum leges etiam ab eo latas, consilia quoque, ac Sacramenta: quorum usus homini Christiano, cum fide, spe, & charitate, & cæteris virtutibus, necessarius est ad salutem consequendam. Quapropter eleganter à Paulo Roma. i. vocatum est, virtus Dei, in salutem omni credenti.

4 Eleganter verò Paulus cum compertum haberet, suspectam esse viris prudentibus doctrinæ nouitatem, suspectas pariter,

pariter, & vanas reputari rerum nouarum nuntiationes: Roma. i. cum præmisisset splendidissima illa verba, quæ amplissimam sui Apostolatus dignitatem vehementer commendabant. (*Paulus seruus Iesu Christi, vocatus Apostolus segregatus in Euangelium Dei*) intelligeretque nonnihil nouitatis præferre Euangelij nomen: per elegantissimam subiectionem, & Antipophoram, tacitæ huic obiectioni occurrit, dicens. Quod antè promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis, de filio suo: qui factus est ei ex semine Dauid, secundum carnem &c.) Hoc est. Nemo existimet, nouos merumores ferere (nam & eum, Seminiuerbium Epicurei Athenis vocauerunt, & nouorum Dæmoniorum præconem) aut nouam aliquam doctrinam asferre, quam haud à grauibus auctoribus hauserim, & dignis, quibus fides habeatur. Renuntio quippè mundo, Christi Euangelium: quo aduentus Dei in carnem, redemptio generis humani per eius dirissimam mortem, & sanguinem, ex antiqua mortis, & peccati seruitute, & multa alia felicia, & salutaria mortalibus cōtinentur: re quidem nuper exhibita, noua, atque

recentiâ; promissione verò, vetustissima. Nam iam olim hæc à Deo optimo maximo sunt pollicita, atque promissa, & suorum Prophetarum Oraculis ac variis explicata, atque prædicta. *Quod antè (inquit) promiserat per Prophetas suos, in scripturis sanctis, &c.* Eandemque fidem renuntio, quæ olim fuit in sanctis Patribus. Iustitia enim Dei in Evangelio, reuelatur ex fide in fidem: hoc est, (interprete Augustino in lib. de spiritu & litera) ex fide præcedentium Patrum, in fidem subsequantium filiorum. Evangelium namque (vt Irenæus auctor est) iungit vltima primis: eadè que tradit fidem, quæ olim fuerat ante Circumcisionem in Abraham, & post Circumcisionem, & Legem, in sanctis Patribus.

Irenæus
libro. 4.
c. 42.

§ Vocatur verò Euangelium , Lex
noua , & mandatum nouum , per Me-
thonimiam : causa , effectus nomen in-
duente : scilicet , quia facit credentem ,
& obsequentem , nouum hominem , &
nouam creaturam . Sicut mors , pallida
ab effectu dici solet , quòd reddat ho-
mines pallidos . Quò fit , vt aptissimè à
7. Ioan. 2. Ioanne Euangelium , (quo potissimum
Chari-

Charitatis præceptum commendatum
est) mandatum vetus, & nouum appel-
latum fit.

Liber generationis, &c.

Libri nomine frequentius diuinæ li-
teræ significant id quod nos vulgò
librum, codicemque appellamus. Expli-
cant præterea eo nomine Iob. 31. causæ
litigiosæ prosecutionem, publicis literis
comprehensam. *Et librum* (inquit) *scribat,*
ipse qui iudicat. Quarto lib. Reg. 5. Episto-
las. Naum. 1. vaticinationem, siue Pro-
phetiam. Exod. 32. Psalm. 39. & 68. &
138. Daniel. 2. Philip. 4. Apocaly. 3. & 10.
& 21. diuinam prædestinationem, atque
notitiam: qua firmiter Deus tenet, se
quosdam præelegisse, & destinasse, in
vitam æternam. Quam præcognitionẽ,
& notitiam, nunc absolute librum: nũc
cum adiectione, librum vitæ appellant.
Usurpant pariter eam vocem, pro pũ-
blico instrumento emptionis, venditio-
nis, & possessionis. Hier. 32. Et pro enu-
meratione, serie, & cathalogo. Gen. 15.
Quò fit, vt plerique hunc locum sic in-
terpretentur. Liber generationis Iesu
Christi

Christi, id est, enumeratio, series, siue cathalogus eorum, à quibus Christus, secundum carnem originē duxit. Quāquam probabilius sit multò, librum hoc loco pro codice, & libro (vt vulgò solet) vsurpari. Nam generationis nomen (vt confestim dicemus) pro Historia, & rebus gestis, archanis in literis accipi solet: vt sensus sit. Hic est liber rerum gestarum, siue Historia, Iesu Christi, filij Dauid, filij Abraham. &c.

2 Obseruandum est prætereà hoc loco, homines, ad consequendam felicitatem conditos, duobus maximè titulis niti. Alter ad diuinam prædestinationem, & voluntatem pertinet: cuius non datur causa: quæ est liber vitæ. Quò pertinent verba illa Pauli. secundo ad Timotheum. 2. *Firmum fundamentum Dei stat: habemus signaculum hoc. Nouit Dominus qui sunt eius.* Alter ad diuinam, & inenarrabilem Christi charitatem: qui propter nos homines, & propter nostrā salutem, descendit de cælis: & homo factus est. Quò pertinent verba illa Pauli Ephesio. 2. *Eramus natura filij iræ, sicut & ceteri.* Deus autem (qui diues est in misericordia) propter nimiam charitatem

tem suam, qua dilexit nos, cū essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo (cuius gratia estis saluati) & cōresuscitauit, & confedere fecit in cœlestibus, in Christo Iesu &c. His ergò duobus titulis, ius regni cœlestis, & hæreditatis æternæ obtinemus. Si verò importunè exigas publica instrumenta patrimonij huius excelsi, sempiternæque hæreditatis, atque primogenituræ: duo exhibemus fidelissima, & authenticæ. Foundationis alterum, quod est liber vitæ. Nouit enim Dominus, qui sunt eius. Et, quos præsciuit, hos & prædestinauit, cōformes fieri imaginis filij sui &c. Possessionis alterum: quod est, Liber generationis Iesu Christi, filij Dauid, filij Abraham. &c. Nam eam ob causam, Verbum caro factum est: vt filij Dei nominemur, & simus. Non ergò abs re diuinæ literæ æternam prædestinationem, & publica emptionis, & venditionis instrumenta, libri nomine appellari voluerunt.

3 Docet insuper hic locus, quantum distet liber hic, quo mortales in libertatem asseruntur, ab eo, de quo Gen. 5. scriptū est, *Liber generationis Adam &c.*
Primus

Primus siquidem homo, de terra, terrenus: secundus homo, de cœlo cœlestis. Qualis terrenus, tales & terreni. Quales cœlestis, tales & cœlestes.

Generationis Iesu Christi, &c.

Generationis nomen diuinis in literis, aliquando pro seculo, ætate, & hominis duratione vsurpatur: quæ omnia Hebræi voce, *Dor*, דור cōplectuntur, à radice, *Dur*, דר id est habitare, peregrinari &c. Gene. 15. Deut. 32. Psalm. 13. Ecclesiast. 1. Isai. 38. & 53. Aliquando pro eo, quod est generare, aut esse genitum, aut natum: vt generatio, nihil sit aliud, quàm natiuitas, origo, & productio actiua, aut passiuæ. Quod Hebræi vocula תולדה *Tholdath*, exprimunt: cuius fœmineum *Tholdoth*, תולדות id est, generationes, sacris literis est frequentius, à radice ילד *Ialad*, hoc est, parturire, generare, nasci, in lucem producere, & parere. Vnde, ad significandum genus, & genealogiam, transfertur, Gen. 5. & 25. & hoc loco (vt quidam sentiunt) & nos paulò superiùs diximus. Nonnunquam verò rerum gestarum historiam explicat

cat (quòd rerum euentus tempus pariat) quemadmodum Prouerb. 27. scriptum est. *Ne gloriaris in crastinum, ignorans, quid superuentura pariat dies.* Sic accipitur planè Gen. 6. & 36. Quibus in locis, non diui Noë, aut Iacobi posteritas solùm: verùm etiam ea, quæ ipso- rum ætate, & temporibus acciderunt, à Legislatore describuntur. Quamobrem rectè hunc locum de historia, & libro rerum gestarum Iesu Christi, Domini nostri, interpretari diximus. Sunt inter nostrates Hispanos, docti, & elegantes auctores, qui ex hac Hebræica voce, *Tholdoth*, Toleti, vrbis Regiæ, & insignissimæ, nomen ductum putent: quam Hispani, expresso puncto, *Seba*, & tacito finali *Thau*, Toledo dicimus.

5 Porro vox *Hebræa*, *Tholdoth*, qua generationes significari, diximus: his sex elementis, seu notulis תולדות integrè, perfectèque scribitur: quas habet Gen. 2. Quò loci, mûdo à Deo condito, & homine adhuc integro, & innoxio: scriptum est, *Iste sunt generationes celi & terre, quando creatæ sunt.* At post miserum prothoplastorum lapsum, atque ruinam, ex illis sex literis, vna subtrahitur

rum: quæ & secundo, & quinto loco collocatur, quocunque diuinarum literarum loco vox Hebraïca, *tholdoth*, scripta est. Subtrahitur autē, *vau*, quæ vim habet coniunctionis copulatiuæ. Nec illi deinceps restituitur, nisi Ruth. 4. quò loci, Dauidis genealogia, non iam ex Abrahami solum posteritate: verum ex gentibus quoque ducta contexitur: ut huius literæ subtractione (quarum indiciis ingentia nonnunquam, & reconditissima Sacramenta archanæ literæ subindicant) apertè *Almus spiritus* explicet, mundum quidem à Deo perfectum, & suis numeris absolutum, esse procreatum, & conditum: Adami verò perfidia, & defectio-
ne contaminatum, atque corruptum: per Christum, Dauidis filium, esse reparandum, & pristinae suæ dignitati restituendum: cuius illustrissimæ ac generosæ prosapiæ, & stirpis seriem, atque cathalogum, hic diuus Matthæus à Davide orditur, inquiens. *Liber generationis Iesu Christi, filij David, filij Abraham.*
&c.

6 Obseruandum tamen, has duas voces, *Dor*, quæ sicut cūlum, ætatem, & hominis

minis durationem significari diximus: & *tholdoth*, quæ natiuitatem, productionem, & originem explicat: aliquando confundi. Quamobrem variè explicatur locus ille Isaïæ. 53. *Generationem eius, quis enarrabit?* Quem hinc diuo Mattheo Hieronimus opponit: perinde ac ipse narrare incipiat, quod per reticentiam diuinus Vates significauerit, prorsus esse ineffabile. Nam pro (generatione eius, Hebraïca habent, *Doro*.) Vox autē *Dor*, pro ea generatione, quæ seculum, ætas, & tempus, & hominis duratio est, archanis in literis vsurpatur. Nec compertum habeo, quòd alicubi pro ea generatione, quæ est natiuitas, aut origo, siue productio, vsurpetur: nisi hinc forsitan apud Isaïam, sic vsurpata sit. Quò sit, ut Vatablus, atque alij elegantissimi sanè auctores (verum Iudaïcarum commentationum nimium tenaces) locum illum sic interpretentur. Generationem eius, id est seculū, ætatem, & tempus eius: hoc est, homines qui victuri sunt seculo, tempore, & ætate Christi, quis enarrabit? ut sensus sit. Quis poterit, etsi rara, & insigni polleat, & præditus sit eloquentia, vllis verbis expli-

explicare hominum, & praesertim Iudaeorum malitiam: qui viuunt tempestate Christi, atque illi synchroni, & contemporanei futuri sunt? Ipsi siquidem Deo incorporato, & carne vestito, impias & crudeles manus iniicient, & intentabunt: inenarrabilibus ab eo prius affecti beneficiis: & tandem illum in Crucem agent.

7 Caterum qui vocem, *Dor*, eo loco, pro generatione actiua, aut passiuā usurpant: longè aliter eum locum interpretantur. Quidam enim id de generatione aeterna Christi passiuā intelligunt; quidam de temporalis: utraque autem est ineffabilis, & incomprehensibilis. Quidam verò id referunt, ad generationem Christi actiuā: qua ipse ineffabiliter etiam, morte sua nos genuit. Cum enim generatio, vitae expertibus non possit contingere: hoc planè superat humanæ rationis, & linguæ captum, & facultatem, quòd tam fecundam sobolem, & tot filios Christus Iesus, Redemptor noster, Cruce adita, dirissima sua morte propagauerit, atque sustulerit. Sicut scriptum est. *Si exaltatus fuero à terra: omnia traham ad me ipsum.* Et iterum

iterum. *Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit: ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit: multum fructum afferet. Quē sensum probare videtur sequētia. Si dederit pro peccato animam suam: videbit semen longeuum.* Et post pauca. *In scientia sua iustificabit ipse iustus, seruos meos multos.* Et iterum. *Ideo d'speretiam ei multos.* &c. Hinc est, quòd Diaus Matthæus, nihil sacrae Isaïæ vaticinationi proponat contrarium. Tantum enim explicat, à quibus progenitoribus secundum carnē Christus originem duxerit: modum autem generationis nō attingit et si Auctorem explicat, nempe Spiritum sanctum.

Filius David, filius Abraham) Ex ambiguitate vocum Graecarum, illud (filius Abraham) referri potest ad Christum: & ad ipsum David, ad quem ea verba retulit Euthimius: ut scēsus sit. Liber generationis Iesu Christi, filius David: qui David, fuit filius Abraham. Planius videtur, utrumque ad Christum referre. Praecedit autem David Abrahamum, aut ad vitandam tautologiam (ut vult Hieronymus) aut quòd eum, regni titulo & dignitate praecesserit (iuxta Chrysostomum) aut quòd nos Hebraeorum suc-

rit, à recentioribus genealogiarum indices auspicari: vt constat in Paralipomenis. Sunt quibus rectè videatur, per Periphrasim, filiū Dauid, hoc est Messiam, vocari Christum: quòd sic cū vocauerint diuini Vates Isai. 11. & 55. Hiere. 23. & 33. Ezechiel. 34. & 37. & Osee. 3. Et vulgus pariter Hebræorum Messiam vocabat filium Dauid, cū eam loquēdi formulam ex sacris Oraculis hausisset: vt constat Matth. 15. & 21. & 22. Luc. 18. Ioan. 7. Habuit verò multa Dauid cū Christo communia, quæ maximè eius sacratissimam vitam & regnum adumbrabant. Quale est Pastoris officium à puero: animus eruendi agnos, & oues suas, quouis discrimine adito, à ferarum (nempe leonum, & vrforum) faucibus. Duellum, & singulare certamen, quod cum Gigante illo famatissimo, iniit: qui terrori erat vniuerso exercitui filiorum Israël: quem ictu lapidis deiectum, proprio suo gladio iugulauit. Nam de peccato damnauit peccatum (vt ait Paulus.) Et tandem Regnum summis laboribus, atque periculis, patientia, & virtute partum.

Iudas genuit Phares, & Zaram, de Thamar.

mar. Plerique cēsent) quibus fauent Hebræus Philo, & Rabbi Simeon *Ben Io-chai. li. Zoar.* in Penthateucum) non sine fide, & præcognitione Messiae, ex se oriuri secundum carnem, Thamar, socero suo Iudæ se miscuisse: atque ea ratione, incestam Iudæ congressionem, à peccato liberant Ambrosius li. 3. commentario. in Luc. & Theodoretus quæstio. 94. in Gen. Chrysostomus anceps est. Nā Homi. 62. in Genesim, hoc idem sentit: Homi. tamen prima in Matthæum, & aliis locis, vtrumque damnat. Quod faciunt etiam Augu. li. 22. contra Faustū: & Hieronymus in quæst. Hebræicis in Genesim. Peccauit autem Iudas (vt ait Lypomanus) saepe, inuidia, dolo, proditione, mendacio. &c. Quare non est excusandus.

10 *Salmon autem, genuit Boos de Rahab. Boos autem, genuit Oberth ex Ruth.)* Torfit hic locus plurimos vehementer: tūm quòd diuinis legibus Chanaanitidum connubia prohiberentur: tūm etiam, quòd inter, ætatem Iosue (cuius tempestate vixit Rahab, Hiericuntina vxor Salmon) & tempora Elon: aut (vt aliis placet) summi Sacerdotis Eli (sub qui-

bus vixisse creditur Ruth, vxor Booz) lapsi sunt, secundum eos, qui hæc tempora arctissime calculantur: anni ducēti septuaginta sex. Nam alij, trecentos viginti quinque exactos esse annos, nō omnino improbabiliter contendunt. quo igitur pacto Booz, Salmone & Rahab genitus, tot annis elapsis, propagare, & gignere potuit Obeth ex Ruth? Theophilactus, his difficultatibus victus, asserit, aliam esse hanc Rahab, ab illa Hiericuntide: & alium Salmonem, ab eo qui fuit Princeps tribus Iudæ sub Iosue. Pagninus verò, vir alioqui valde religiosus, & pius, nescio quo consilio, quæue ratione, aut autoritate fretus, harum duarum feminarū Rahab, & Ruth, nomina ex sacro Euangelij textu, in editione Bibliorum suorum expunxit: cum omnia exemplaria, Græca, pariter & Latina, quæ extant, imo verò Hebræica Matthæi, quæ vulgò circumferuntur, & Syriaca: constantissime nobiscum legant, *Salmon genuit Booz de Rahab: Booz autem genuit Obeth ex Ruth.* Quam lectionem, esse germanam, & incorruptam: docent omnia sanctorum Patrum Commentaria. Sacri igitur Interpretes, priorem

rem dubitationem dissoluunt, asserentes, peculiari diuini numinis dispensatione, & consilio, propter insignem feminae virtutem, & fidem, Salmonem, vxorem Rahab duxisse: quanquam & Chananea esset, & Hiericuntis. Secundam verò, non eodem modo explicant. Nam Lyranus, & quidam alij centent, Booz (cuius hic, & Luc. 3. nomen collocatum est, qui genuit Obeth ex Ruth Moabitide) non esse filium: sed abnepotem Salmonis, qui coniugem habuit Rahab. Intermittit verò tres alios intermedios, tam hic, quam in Paralipomenis: quod eodem nomine omnes appellaretur, scilicet Booz. Abulensis vir doctissimus, quæst. 14. in hunc locum, affirmat, neminem intermedium, siue hic, siue in Luca, siue in Paralipomenis relinqui. Sed verè Booz, non abnepotem, sed filium esse Salmonis: quem à Rahab Hiericuntidis coniugio sustulerit. Historiam verò Ruth, non temporibus Heli Sacerdotis, nec Elon Iudicis Harbarorum: sed tempestate Gedeonis, aut certè Barach, accidisse. Exactissima verò, & diligenti annorum, & temporum supputatione ostendit, potuisse Booz &

Obeth, cum essent longæui, & solito viuaciores: quibûsque cruda à Deo, viridisque senectus contigisset: inultima senectute filios procreare. Nam Abrahæ centenario natus est filius: & Massinissa Numidarum Rex, anno ætatis. 86. genuit filium. Vtrique aptè nostro iudicio discordiam componunt: Sed Abulensis aptius, si illi ad vnguem tempora consentiant, atque respondeant: quem fermè sequutus est Caieranus.

11 Sunt qui tradant, Deum optimû maximum. Num. 25. cum Madianitas supplicio affecisset: Moabitis pepercisset, quòd ex eorum sobole, & posteritate secundum carnem, per Ruth Christus esset oriturus. Tradit præterea Philo libello de Biblicis antiquitatibus, Orphã, & Ruth Moabitides, vxores Mahalon & Cheilõ, filiorum Elimelech & Noëmi: sorores germanas fuisse. Orphãque post reditum socrus suæ Noëmi, in patriam Bethleem, cû sorore sua Ruth: nupsisse viro Palestino, stirpis Enachim: cuius pronepos fuerit Golias, ille Gethæus: cum quo David, eiusdem sanguineus, & alterius sororis, scilicet Ruth

Ruth pronepos, pro Religione, & gentis suæ gloria, singulare certamen felici euentu inierit.

12 *Iesse autem genuit David regem,*) Iesse (vt multi alij, qui in hac serie collocantur) fuit binomius. Appellant eum siquidem diuinæ literæ Isai. Vocatus est autem ab æmulis frequenter David, probri, ignominia, atque contumelia gratia, filius Isai: quòd ex gētibus, Chanaanais scilicet, ac Moabitis, genus duceret. Non enim minùs turpe, id olim inter Hæbreos fuit, quàm inter nostros hodie sit, ex Hebræorum, aut Mahumetonorum genere originem ducere.

13 *Salomon autem genuit Roboam.* Hieronymus Epistola ad Vitalem, contendit, Salomonem, vndecim tantû annos natum, genuisse Roboam.

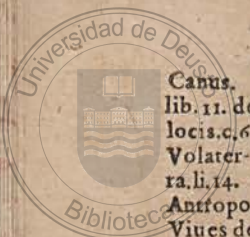
14 *Ioram autem genuit Oziam.*) Ex libro Reg. 4. c. 11. & 2. Paral. c. 22. & 23. satis constat, Ioram genuisse Ochoziam: hûc Ioas: Ioas verò. Amasiam: hunc autem, Oziam. Quò fit, vt non sine insigni aliquo, & archano sacramēto, (diuino certè consilio) hi tres Reges, nēpe Ochozias, Ioas, & Amasias, à diuo Matthæo intermittantur. Hunc diuinæ orationis

hiatum, & cicatricem multis plerique rationibus obducunt. Quidam arbitratur, diuum Euāgelistam, numeri sacramentum, his tribus Regibus expunctis, conseruasse: cū principio proposuisset, tres tantum tessaradecades describere, quibus triplicem Hebraicæ Reipublicæ statum, vsque ad Christum, cōplecteretur: Sub Patriarchis, atque ludicibus: sub Regibus: & tandem sub Pōtificibus, ac Ducibus. Hieronymus, & Hilarius, hoc referunt ad impietatem Athaliæ, vxoris Ioram, filiæ impiissimorum Regum Israël, Achab, & Iezabelis. Quæ pariter. 4. Reg. 8. filia Amri, ab auo nuncupatur. Quibus Augustinus libro quæstionum veteris ac noui Testamenti, & Chrysostomus hoc loco, consentiunt.

15 Sunt qui, Philonem Annianum sequuti, affirmant, Dauidem diuina reuelatione cognouisse, Salomonis filij sui posteritatem, propter peccata perituram: Deoque statuente edixisse, vt Salomonica stirpe sublata, posteri Nathan filij sui, fratris germani Salomonis, Regno inaugurarentur. Eamque familiam à Ioa (qui ex posteris Nathan primus

mus in regnum est euectus: qui à Luca vocatus est Simeō: cū Ahiasar etiam, & Mathath vocaretur) Ahisarim, & Mathathim appellatam. Euersam porro Salomonis posteritatem stirpis septima generatione, ab Athalia: cū prius filius eius Ochozias, mandato Iehu Israëlitarum Regis, concidisset: vt cōstat. 4. Reg. 10. & 11. & 2. Paralip. 22. & 23. seruato tantum Ioa infante, adhuclatente, & internecioni accedisublato (qua Athalia in omne semen Regium grafabatur) diligentia, & misericordia Iosabeth, sororis Regis Ochoziæ: quæ nupra erat summo Sacerdotum Principi, Ioiadæ. Ioa autem vnus erat ex posteris Nathan: vocatus tamen sepe filius Ochoziæ, & Salomonis, quod illorū regno successerit. Hæc sine vllis aut testibus, aut rationibus, proponuntur à Philone illo Aniano: cuius Chronographiam, & Biblicas antiquitates, cū aliorum Auctorū libellis, quos Ioannes ille Annus produxit in lucem: nonnulli clari Auctores, supposititios, & cōmentitios esse, non leuibus coniecturis suspicantur. Caterum in eius sententiam, pedibus ac manibus à recentioribus ita

Canus.
lib. 11. de
locis. c. 6.
Volater-
ra. li. 14.
Antfopo.
Viues de
veris nar-
ratio. lib.
7. & lib. 5.
de tradé.
dis. & in
proêmio.
lib. 1. 8. de
ciuita. &
Faber in
li. 1. Poli.
& Cor-
nelius Iā-
senius in
hunc lo-
cum.

est. Eam enim sequuntur Ioannes Lucidus, Georgius Vuicellius, Petrus Irurozquius, Claudius Guiliardus, ac multi alij. Quæ quidem sententia, duobus potissimum argumentis poterat persuaderi. Primū: quod non sit verisimile, Athalia (etsi crudelissima & ambitiosissima esset mulier) nepoti suo infanti, filij sui filio minimè parcituram: cum præsertim iure propinquitatis ad ipsam, tanquam ad auiam, Regni gubernacula, quousque nepos adolesceret, pertinerent. Deinde, quod si tanta sauitia fuisset prædita, vt in sua quoque charissima pignora, & in proprium sanguinem, atque nepotem, manus verteret: nō videretur rationi consentaneū, quod illius diligentiam, rabiem, atque crudelitatem, filius Ochoziæ viuens, potuerit effugere. Omnem quippè moueret lapidem, & exquisitissima cura, solertia, atque indagine quæreret, quid factum esset de nepote suo Ioa. Verū cū esset de posteritate Nathan, quorum exactam rationem, atque notitiam, minimè habebat Athalia: potuit cædi subtrahi, & simul cum nutrice in intimis templi recessibus latere. Vtitur præterea Ioannes Lucidus.

Lucidus lib. 2. de temporibus c. 9. ad corroborandam hanc sententiam, testimonio beatæ Brigittæ de Suetia li. 3. suarū reuelationum. c. 19. dicentis. Salomō, cui tam mirifica data, & promissa sunt, excessit à bonitate, & non est completa in eo promissio, propter ingratitude nem eius. Haftenus Brigitta.

16 Ad ostendendam ergo hanc tantā Davidici Regni, excissa stirpe Salomonis, mutationem, & Imperium ad familiam, & posteros Nathan translatum esse: affirmant Matthæum, hos tres Reges missos fecisse. Hunc igitur Regem Ioa, iidem Auctores (vt prædiximus) ferunt, eundem esse, quē Lucas Symeonem appellauit: à quo vsque ad Regem ipsum Dauidem, lineam Nathan idem Euāgeliographus Lucas describit. Hæc illi confidenter, & seriò. Verū Melchior Canus, Episcopus Canariensis, vir proculdubio doctissimus, libro de locis Theologicis. 11. c. 6. multis & rationibus, & sacrarum literarum testimoniis, horum sententiam euertit, atque conuellit: quæ illinc hauriri poterunt purius, atque suauius. In primis enim docet, libros illos Philonis esse euentos, atque

atque fictitios, in quibus disertissimi Philonis desideretur eloquentia, & multa cōtineantur falsa, quę ostendant illorum auctorem, sacra, pariter & prophana historia, esse imperitissimū. Deinde producit multa, & copiosa diuinarum literarum testimonia: in quibus Ioas, filius Ochozię vocatur, & inter Salomonis posteros recensetur. 4. Reg. 11. & 12. & 13. & 1. Paralip. 3. quod ipse inuitum putat testimonium. & 2. Paralip. 23.

17 Nobis verò, nec tot auctores doctos, & Catholicos refellere, in animo est: nec cōtrā, libelli illius fidem, nostro (licet infirmo) suffragio confirmare. In quo etsi multa sint falsa, vt obijcit Canus: (quod planè dubitari non potest) possunt tamē aliqua esse vera. Nec eius Auctor, disertus est ille Philo Platonicus: cuius Suidas, Hieronymus, atque alij Ecclesiastici Auctores, meminerūt: cuiusque adhuc elegātissima opera supersunt. Verū alius cōmune cum illo nomē habēs, multò eo posterior (quod à Driedone quoque obseruatū est:) qui nō Græcè, sed Hebraicè scripserit. Testimonia verò Scripturarū, quę aduersus hanc sententiam Canus profert: etsi videan

videantur vrgerē, vnica respōsione soluntur. Nempe quòd Ioas filius Ochozię nuncupatur, & ipse, ac eius posterī, inter Salomonis filios recēsentur, quòd in illius Regnum successerint, & antiqua illa progenitoris sui Davidis designatione, non aliter ac adoptione quadam in eius stirpem, genus, atque familiam sint inserti, atque transierint.

18 Solui etiā haud multo negotio possum rationes, quas nos, pro recentiorū probabili opinione produximus. Damus quippè, ad eò scēturā fuisse Athalia: vt nec nepoti quidē suo parceret. Damus pariter, nulla illius diligentia, nulla industria subtractū cēdi infantē, & in intimis tēpli adytis ac penetralibus delitescentem: ab ea deprehendi potuisse. Ad authoritatem beatę Brigittę, responderi potest: non esse illius verba de Salomonis posteritate, & Regni successionē interpretāda: sed forsitan de Regni integritate: nam in eius filio Roboā, diuisum est. Nihil tamen morabuntur aduersarij diuę Brigittę authoritatem: si qua in re illius Reuelationes, aut diuinis literis, aut sanctorum Patrum doctrinę refragentur. Canus verò censet, hanc

hanc recentiorum sententiam, diuinis literis refragari.

Iosias autē genuit Iechoniā, & fratres eius, in transmigratione Babilonis.) Prepositio, in, pro ante hoc loco vsurpatur Quemadmodū Exo. 21. *In die primo non erit fermentū in domibus vestris: id est, ante diē primū.* Et quō loeinos legimus Gē. 2. *Cōpleuitque Deus die septimo opus suum.* Biblia Hebraica habēt ביום Baïom: id est, in die septimo: hoc est, ante diem septimum. In transmigratione Babilonis: id est, ante transmigrationem Babilonis. Ostendit verò temporis propinquitatem: vt sensus sit. Iosias autem genuit Iechoniam, & fratres eius, instante transmigratione Babilonica, aut sub transmigrationem Babilonicā. Obseruauit hīc Hieronymus, Iosiam non genuisse Iechoniā, sed Ioakim: Ioakim verò, Iechoniā: qui etiam 4. Reg. 24. vocatur Ioachin. Sciamus (inquit Hieronymus) Iechoniam priorem, ipsum esse, quem Ioakim: secundum verò, filium, non patrem: quorum primus, per k, & m, secundus per ch, & n, scribitur: Quod scriptorum vitio, & longitudine temporum, apud Græcos, Latinosque, confusum est. Constat autem 4. Reg.

Reg. 24. & 1. Paralip. 3. Iechoniam fuisse binomium: & Ioakim eius patrem, ætate quidem primogenitum fuisse Iosia: dignitate verò Iohanan (sic enim appellatur, 1. Paralip. 3.) siue Ioachaz (eo siquidem nomine appellatur 4. Reg. 23.) Populi namque concursu, posthabito fratre Ioakim, qui erat maior natu: Regno est inauguratus. Constat autem, biennio ferme maiorem natu fuisse Ioakim. Nam 4. Reg. 23. scriptum est. *Viginti trium annorum erat Ioachaz, cum regnare cœpisset: & tribus mensibus regnauit in Hierusalem.* De Ioakim verò, qui immediatè ei in Regnum successit: scriptum est. *Viginti quinque annorum erat Ioakim, cum regnare cœpisset.* Ergò diuinis in literis, alij sunt Primogeniti ætate: alij dignitate. Quòd si Ioakim, pater Iechoniæ (de quo modò diximus) in hac serie reponatur: in secunda tessaradecade, nullus desiderabitur ex numero quaterdeno.

20 *Iechonias autem, genuit Salathiel,* Non obstat, quòd, Hierem. 22. scriptum sit. *Scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus suis non prosperabitur.* Hec enim verba non sunt referenda ad filiorum orbitatem: sed ad amissionem Regni, quod

quod ab eo, eiusque posteris, à Chaldeis ablatum est. Quod explicant sequētia. Sequitur namque. *Neque enim erit de semine eius vir, qui sedeat super solium David: & potestatem (scilicet Regiam) habeat ultra in Iuda.* Hactenus Hieremias. Rabi Salomon, & Rabi David Chimhi, in c. vltimum Aggæi, cēsent, Iechoniam, in Babilonico carcere egisse pœnitentiam, & inter captiuos genuisse filiū Salathielem, patrem Zorobabelis. Verba Chimhi sunt huiusmodi. Magna resest pœnitentia, quæ abrupit legem latam, & fatalē: sicut dictū est Hiere. 22. Cæterū, quia egit pœnitentiā, versa est ei decreta sententiā in bonū: quia natus est ei filius inter captiuos. Ergo quod cōminando dixerat Deus, *Viuo ego, dicit Dominus, si erit sigillum super dexteram meam &c.* Versum est, vt per pœnitentiam, diceret nepoti illius (*Sumam te serue meus, & ponam te quasi sigillum &c.*) Philo ille Annianus tradit, Iechoniam, anno septimo Euilmerodach, eductum de carcere: ab Hebræis, *Neri*, hoc est, lucernam cognominatum: quod lucerna Davidis iam propē extincta, splendens rursus, & restituta videretur. Moxque ei natum esse filium:

filium: nomine quidem Mesezebeel, sed cognomento Salathiel.

21 *Salathiel autem, genuit Zorobabel.*) Idem Philo, & qui eum sequitur, affirmant, anno septimo ante restitutam Hebræis à Cyro libertatē, Mesezebelem, cognomento Salathielem, genuisse filium, nomine Barachiam: quē Rex Cyrus profectiōni, & reditui, quem populus Israëliticus in patriam parabat, præficiēs: & expeditionis illius Ducem constituens: Zorobabel, hoc est, Magistrū militiæ Babilonicum, siue Principem, appellauit. Huncque diuersum esse omnino, & alium, ab eo Zorobabele, qui. 1. Paralip. 3. filius Phadaia, filij Iechonia, vocatur. Lucam præterea, & Mattheum, ad Zorobabelem vsque cōuenire. Verū quod is duos habuerit filios, Refa, & Abiud: Lucam quidē, per Refa lineam Christi, vsque ad Heli, virginis Mariæ patrem, profectum: Mattheum verò per Abiud, vsque ad beatissimæ Virginis sponsum, Ioseph. Nam & ab Ozia, nepote Ioas, (qui primus omnium posterorum Nathan, Regnum iniiit) Mattheus quoque texit seriem stirpis Nathan: quemadmodum à

nobis, paulò superiùs dictum est fusiùs.
22 Et certè locus hic de Zorobabe-
le, nōnihil habet difficultatis, cūm tam
expeditè. 1. Paral. 3. Salathiel & Pha-
daias fratres germani, appellentur filij
Iechoniæ: & Zorobabel, filius Phadaia
planissimè ostendatur, non Salathielis.
Versantur in eadem difficultate He-
bræi, vt hunc locum ex libro Paralipo-
menon, cum Aggæo, Ezra, & Neemia,
concordent: apud quos Zorobabel, fi-
lius, non Phadaia: sed Salathielis voca-
tur. Quidam hunc nodum soluunt, di-
centes, Salathielem, ac Phadaiam, qui
erāt germani fratres, habuisse filios co-
gnomines, Zorobabelosque vocatos.
Quod plerumque inter propinquos
accidere solet. Hi autem patruces erāt.
Zorobabel autem, Phadaia filius, filiū
procreauit, nomine Mosollam. Zoro-
babel verò, Salathielis filius, genuit fi-
lium, nomine Abiud: cuius Matthæus
meminit. Vatablus, & alij, putant Sala-
thielem, non patrem: sed auum fuisse
Zorobabelis. Dicit tamen patrem: pe-
culiari diuinarum literarum locutione,
& vsu: in quibus frequenter progenito-
res (aui scilicet, & proani) patres appel-
lantur:

*Eius in
c. 7. Ag-
get.*

2. Paral. 3.

lantur: & filij, eorum posterij. Sunt qui
arbitrentur, eundem esse. c. illo. 3. 1. li.
Parali. Salathielem, Phadaiam, & Mel-
chiram: vt tria hæc nomina, vnus sint
hominis, nempe Salathielis. Quam sen-
tentiam, quidam Hebræi sequuntur,
quod locus ille Paralipomenicus, adeo
sit confusus, & ambiguus: vt vix ex He-
braico contextu diiudicare possis, fue-
rintne Iechoniæ filij, Assir, Salathiel,
Phadaia, Melchiram, & cæteri, qui eo
loco nominantur: an verò filius quidem
Iechoniæ, Assir: huius, Salathiel, huius,
Phadaia, Melchiram, & cæteri: an rur-
sum idem homo, eo loco, nomine, co-
gnomine, & agnomine, Salathiel, Pha-
daia, & Melchirā, vocatus sit: quod Ro-
manis profectò familiare, & Hæbreis
nō omninò insolitum fuit. Hieronymus
apertè sentit, eundem esse virum, duo-
bus nominibus nuncupatum, Salathie-
lem, & Phadaiam. Sunt quibus placeat,
Salathielem quidem, patrum fuisse
Zorobabelis: fratrem scilicet Phadaia,
eius patris. Vocari verò Zorobabelis
Patrem: quod eum apud se educauerit,
atque instituerit. Sic Micholi, filia Saulis.
2. Reg. 21. tribuuntur libèri: quos A-

driel, ex eius sorore Merob, altera Satulifilia, suscepit. Nam Micholem, nūquā sobolē procreasse: & Adrieli Merob nupsisse legimus. 1. Reg. 18. & 2. Re. 6. Dicuntur autem Micholis filij: quōd eos apud se Michol, ut proprios, educasset. Sic etiam Num. 3. Aaronis, atque Moſis generatio, proponitur describēda: cū poſteā Aaronis tantū poſteritas deſcribatur: quōd non minū ad Moſem, Aaronis germani, ſui fratris filij pertinerent, qui ipſos educaverat, & diuinis legibus imbuerat: quā ad legitimum eorum parentem, Aaronem, qui ipſos genuerat. Hæ verō quatuor ſacrorum Interpretum ſententiæ probabiles videntur: et ſic ea, quam primo loco recitauimus, ſit expeditior.

23 *Zorobabel autem genuit Abiud.* 1. Paral. 3. ſcriptum eſt, Zorobabelem genuiſſe Moſollam: quem docti omnes, eundem eſſe cenſent, quem hoc loco Matthæus vocat Abiud: quōd fuerit binomius.

24 *Iacob autē genuit Ioseph. &c.* Locus per diſſicilis, & qui ex Diametro cū Luca pugnare videtur: qui c. 3. ita inquit. Et ipſe Ieſus erat incipiens, quaſi annorum

rum triginta: ut putabatur, filius Ioseph: qui fuit Heli. &c. Nō enim potuit idem homo Ioseph, cuius genealogiam Matthæ⁹, & Lucas, explicare inſtituūt: duos naturales habere patres: Iacob ſcilicet, de ſtirpe Salomonis: & Heli, ex familia Nathanis. Verū hanc Matthæi, & Lucæ diſſonantiam, & Paganorum obiectionem, apertē, & luculenter in concordiam reducunt, atque diſſoluunt, non ſolū antiqui Patres: verū recētioreſ etiam, ſacrarum literarum Interpreteſ. Non eodem ſanē modo omneſ: aliter ſiquidem antiqui, aliter qui eoſ ſequuti ſunt Auctoreſ: ſed utrique cōmodē, atque perſpicuē. Priſci quippē Patreſ, Iuſtinuſ Philoſophuſ, & Martyr. q. 66. ad Orthodoxoſ. Euebiuſ lib. 1. Eccleſi. Hiſtoriæ c. 7. Hieronymuſ hīc Ambroſiuſ lib. 3. Commentari. in Lucā. Auguſtinuſ lib. de conſen. Euang. 2. c. 3. & lib. 2. retracta. c. 7. & 16. & contra Fauſtuſ lib. 3. c. 3. & lib. 28. contra eundem. c. 5. Beda lib. 1. in Luc. c. 10. Theophila. in c. 3. Lucæ. Damascenuſ lib. 4. ſummæ Orthodoxæ fidei. c. 15. Nicephoruſ li. 1. Hiſto. Eccleſ. c. 11. Aphricanuſ Hiſtoricuſ ſequenti, proximuſ

temporibus Apostolorum: affirmant, diuum Ioseph, duos habuisse patres; naturalem alterum, nempe Jacob filium Matham: cuius stirpem, per Salomonē, ad Abrahamum vsque, texit Matthæus. Legalem alterum: nempe Heli, filium Mathat: cuius Progenitores, per Nathā, ad Deum vsque generis humani Conditorum, prosequitur Lucas. Nec enim dubium est, patris nomen, diuinis in literis latissimè patere: vt sint patres, non propagatione solum, & natura: verum fidei etiam propagatione, & doctrina: quo pacto Gen. 17. Abraham, Pater multarum gētiū, dictus est. Morum similitudine: Ezechi. 16. *Pater tuus Amorrhæus, Mater tua Chethæa.* Ioā. 8. *Vos ex patre Diabolo estis.* Authoritate, & munere. Gē. 45. vocatur Ioseph, pater Pharaonis &. 4. reg. 2. *Elia acclamat Heliseus. Pater mi, pater mi: currus Israël.* & auriga eius. Affectu: Iob. 29. *Pater eram pauperum.* Inuēctione, & officio: Gen. 4. *Pater canētiū cytharæ,* id est, cytharæ Inuentor. Inchoatione, & principio: Isai. 9. *Pater futuri seculi,* id est, Inchoator. Dicitur etiam quispiam, adoptione pater: quod celebre Romanis fuit; Aramæis pariter, Hebræis, atque

Ægy-

Ægyptiis, non insolitum. Quod docent diuinæ literæ Gen. 30. de Rachele, & Lia Aramæis, (quæ filios ancillarū suarū.) Et de Iacob (qui Gē. 48. Manassen, & Ephraim, filios Ioseph) Et de Meri, Ægyptiorum Principe generosissima, filia Pharaonis (sic enim eā vocat Arthabannus, Græcus Historicus: quem sequutus est Augustinus: etsi sciam, eam, Therimuth, à Iosepho nuncupari) quæ Exod. 2. diuinū Legislatorem, Mosē: atque alij, alios in adoptionem receperunt. Ceterum erat insignior quædam alia, inter Hebræos, adoptio, ante latā quidem legem recepta (vt constat Gen. 38. Quò loci Thamar, nurus Iudæ: quæ nupsit Her, eius Primogenito: eo extincto, nupsit Onam. Qui sciens, non nasci sibi filios: semen fūdebat in terram, ne liberi, fratris nomine nascerentur.) Verum Legis postea Mosaicæ præceptis, Deut. 25. altius confirmata. Qua viuens frater, germanus, aut propinquus (quod probat Historia Ruth c. 4.) tenebatur, fratri, vita functo, suscitare semen ex relictæ. Et nomen (inquit) Primogeniti, nomine illius appellabit. Non est sensus, quòd si maritus relictæ vocabatur Her: filius

C 4

ortus ex fratre superstiti, & relicta, vocandus erat Her. Nam Obeth, non est vocatus nomine patris sui legalis, Mahalon: cuius vxor fuit Ruth. Sed sensus est. Primogenitus, ex relicta ortus, dicitur filius mortui: & ad illum, defuncti pertinebit hereditas. Hanc Hebræi, legalem adoptionem vocabant, quando filius, propagatione, & natura, ad alterum: ad alterum vero consuetudine, & legis beneficio, pertinebat. Sic ergo Aphricanus putat, natura diuum Ioseph, ad Iacob quidem: lege autem, ad Heli pertinere. Quo autem pacto, naturalis pater fuerit ex familia Salomonis: legalis verò ex stirpe, & posteritate Nathan: Aphricanus in Epistola ad Aristidem, his verbis indicat (vt sunt apud Eusebiū lib. 1. Hist. Eccles. c. 6.)

25 Vt autem clarius fiat, quod dicitur: ipsas generationum consequentias narrabimus à Dauid, per Salomonem. Generatio, quā dinumerat Matthæus, tertium à fine facit Matham: qui dicitur genuisse Iacob, patrem Ioseph. Per Nathan verò de Dauid, Lucas, generationum ordinem texens: tertium eiusdem loci facit Mathat: (Admonemus hoc loco

loco lectorem: pleròsque codices Eusebianos, pro Mathat, corruptissimè legere Melchi: quod ante nos, à viris doctis obseruatum est.) Dicit enim Ioseph, qui fuit Heli: q. fuit Mathat. Nobis autem imminet ostendere, quomodo Ioseph secundum Matthæum quidem, patrem habuerit Iacob: qui deducitur per Salomonem. Secundum Lucam verò, Heli: qui deducitur per Nathan. Vtque isti ipsi, id est Iacob, & Heli, qui erant duo fratres, habentes quidem diuersos patres, Matham, & Mathat, ex diuerso genere venientes: & isti, Ioseph aui esse videntur. Est ergo modus iste. Matham, & Mathat, diuersis temporibus, de vna eademque vxore, Estha nomine, singulos filios procrearunt. Quia Matham, qui per Salomonem descendit, primus illam vxorem acceperit: & relicto vno filio, Iacob nomine, mortuus est. Post eius obitum (quia Lex, viduam, alteri viro non vetat nubere) Mathat, qui per Nathan genus ducit: cum esset ex eadem tribu, & familia Dauidica (licet non ex eadem linea: quia Matham pertinebat ad Dauid, per Salomonem: Mathat verò, per Nathan) relictam Ma-

tham, accepit: ex qua & ipse filium suscepit, nomine Heli: per quod, ex diuerso patrum genere efficiuntur Iacob, & Heli, uterini fratres. Quorum alter, id est Iacob, fratris Heli, sine liberis, defuncti, uxorem ex mandato legis accipiens: genuit Ioseph: natura quidem germinis, filium suum. Propter quod, & scribitur. *Iacob autem, genuit Ioseph.* Secundum verò legis præceptum, Heli efficitur filius: cuius Iacob (quia frater erat) uxorem, ad suscitandum fratris semen, acceperat. Et per hoc, rata inuenitur, & integra, generatio: & ea, quam Matthæus enumerat, inquiens: Iacob autem genuit Ioseph: & eam, quã Lucas competenti obseruatione designat, dicens: quòd putabatur esse filius Ioseph. Hæc autem, nō nobis ad subitum reperta, aut absque vllis auctoribus commemorata: Sed ipsa hæc, nobis, Saluatoris propinqui secundum carnem, seu studio tanti sermonis demonstrandi, siue edocendi quæ secundum veritatem gesta sunt: tradiderunt. Hactenus Africani.

26 Montanus (solus quod scia) hic, censet, Matthæum, naturalem beatissimæ

mæ Virginis genealogiam contexuisse. Ipsumque Iacob, quem Matthæus ait, genuisse Ioseph: ipsum fuisse Ioa- chim, Virginis patrem. Vocari verò filium, quòd Ioa- chim, generum Ioseph, in filium adoptauerit, ut sibi mascula prole carenti, semē suscitaret legis beneficio. Secū tamē pugnat. Nam Luc. 3. ait, Lucam, Mariæ Virginis genus, per Nathan descripsisse: Matthæum verò, genus Ioseph, per Salomonem.

27 Africani verò, & sanctorum Patrum sententia, maximam habet probabilitatem. Nam quæ aduersus eam Osiander argumenta produxit, adeò sunt infirma, atque futilia: ut præter calumnias, atque contumelias, quibus ille Hæreticorum more abundat (quibus Gentile est, omnibus maledicere, & vniuersas ciuilitatis, & urbanitatis leges violare) nihil habeat, quod aut respon- sione, aut explicatione dignum sit. Refutauit ea tamen sigillatim Canus lib. de locis Theologicis. II. ca. 5. Attigit ea etiam Augustinus lib. 5. quæstionum in Deuter. q. 46. & lib. retractatio. 2. ca. 12. Nec eam, certam, in rāta sacrorum interpretum, & Auctorum Ecclesiasti-
cæ

cæ Historiæ, consensu, sed probabilem dicimus: quod Aphricanus, eius sententiæ auctor, eam, non ut omnino certam, & indubitatam, sed ut probabilem, tantum proponat: post illa quæ proposuimus verba, sic ad Aristidē testatus. Siue ergo in hunc modum, siue aliter habeat res ista: non poterit quispian meo iudicio, clariorem expositionem reperire. Quisquis autem æquo animo præditus est: idem quod nos, curabit, etiam si certū desit testimonium. Hæc Aphricanus. Quamobrem studiose, & pie, Augustinus, & Thomas, conati sunt, hanc, quæ videbatur esse inter sacros Euangelij Scriptores, discrepantiam, aliis rationibus componere: quos nos hic pariter pro virili imitabimur.

28 Recentiores verò, quos superius Nū. 15. nominauimus, & plerique alij, alia profectò ratione: sed planè dilucida: atque probabili, hæc Matthæi, & Lucæ loca, conciliant. Aiunt enim, vtrumque Euangelistam, genealogiam naturalem describere: Matthæum quidem, beati Ioseph, sponsi Dei genitricis Mariæ, & patris putatitij, Seruatoris nostri

nostri Iesu Christi: quod Iudæis, scribentem non deceret, contra morem Scripturarum, per scēminam, Christi Domini progeniem, & genealogiā cōtexere. Lucam verò, Christi Iesu Redemptoris nostri, verum, ac naturale genus: per Heli, naturalem genitorem, ac patrem sacratissimæ Virginis. Heli quippè, Ioachin, & Eliachim, Hebræis, nomina sunt Sinonima: ut constat. 4. Reg. 23. & 2. Paral. 36. Quamobrem, eundem esse affirmant apud Lucam, Heli, & Ioachin, Virginis Deiparæ Mariæ genitorem, atque patrētem. Verum dubitant viri docti, nomina hæc, Heli, & Ioachin, siue Iehoiachim, Hebræis, esse synonyma: etsi fateantur loca illa citata. 4. Reg. 23. & 2. Paral. 36 probare, eundem Regem, siue hominem, vocatum fuisse Heli, & Eliachim, & Ioachin. Quapropter animaduertendum est, institutum fuisse priscorum Iudæorum (quem morem nunc etiam Iudæi seruant) ut si quis in suo nomine, tres, vel quatuor literas habeat nominis ineffabilis: ob reuerentiam nominis sacrosancti, non temerè, nec vulgò, suo nomine appelletur: præsertim in familiaribus,

ribus, & quotidianis colloquiis: Sed alio aliquo factitio, quod aut idem significet quod proprium, aut illud insigni aliqua notatione infinuere. Sic enim cui nomen est Iudæ: Lebi, id est, Leonem appellant, quod Leoni comparatus sit Iudas. Gen. 49. Eum etiam, qui vocatur Iehoachim, siue Ioachin: hoc est, extollendum, eadem ratione, nempe ob reuerentiam nominis Tetragrammati, vocant Heli: id est, altum. Quod alio quidem loco, & aliud agens, obseruauit Iansenius in caput concordie suæ. 39. in illa verba, *Et cum dies factus esset. vocauit ad se, quos voluit ipse discipulos.* Verba autem illa Luc. 3. *Et ipse Iesus erat incipiens, quasi annorum triginta: ut putabatur, filius Ioseph: Qui fuit Heli.* &c. Sic interpretantur: ut relationum illud, qui, non referat Ioseph, sed Iesum: ut sensus sit. Qui Iesus, fuit Heli: filius scilicet, aut nepos: nam nepotes diuinis in literis, crebro filij etiam appellantur. Potest prætereà commodè referre ipsum Ioseph, hoc sensu. Ut putabatur, filius Ioseph: qui Ioseph, fuit Heli: gener scilicet, aut filius. Nam gener etiam apud nos hodiè filij nuncupantur.

29 Si verò quæras, quidnam ad Christum

stum pertinuerit genealogia naturalis Ioseph, descripta à Matthæo: poterunt huius sententiæ assertores respondere, plurimum pertinuisse. Nam beatissima Virgo, & Ioseph, non solum erant ex eadem tribu (hoc enim argumēto probari non posset, Christum, secundum carnem, stirpis esse Dauidicæ: cum plurimas familias eadem tribus habuerit: ut constat in Numeris, & in Paralipomenis,) verum etiam ex eadem familia Dauidica: ducta (iuxta hos Auctores) non diuersis lineis, Nathan, & Salomonis: sed ab eodem Dauidis filio, Nathan, & eadem linea. Itaque sunt qui obnixè affirmant, atque contendunt (inter quos est Iansenius) beatum Ioseph, iure propinquitatis Virginem duxisse, iuxta legis præceptum Num. ultimo: eò quod Virgo sacratissima esset ex earum numero, quæ secum transferebant paternam hæreditatem, in viri familiam: eò quod Primogenita esset, nec parentes prolem masculam suscepissent. Lucas enim, & Matthæus (ut ipsi censent) in Zorobabele conueniunt, & lineam Nathan describunt. Ex qua, tam beata Virgo per Resa, quàm Diuus Ioseph per Abiud,

Abiud. originem ducebant. Quod erat tunc temporis Iudæis, genealogiarum studiosis, exploratum, atque comperitum. Nam (vt iidem Auctores tradunt) posteritas Salomonis, septima generatione defecit. Nec sunt hæc, antiquis Scriptoribus ignorata. Nam hanc sententiam attingit Augustinus lib. 2. quaestionum in Euangelia q. 5. & Auctor libelli, De ortu Virginis. Qui siue Hieronymi sit (cui vulgo tribui solet) siue alterius: certè antiqui Auctoris est. Nec placuit Aphricani sententia Augustino (si is fortè libri illius Auctor est) libro quaestionum noui ac veteris testamēt. q. 56.

30 Et quando in re pia, pro asserenda, & explicanda veritate, probabilibus coniecturis vt licet: ex his duabus tantorum Doctorum sententiis, tertiam quandam aliam nostram, mediam, & velut isquestram, collocabimus. Quæ non à nobis, aut temerè, aut subito) vt dixit Aphricanus: sed assidua, & continenti meditatione excogitata primùm: ac deinde delecta, & probata est. Arbitramur siquidem primùm omnium cū priscis illis, & antiquis Patribus, Iacob, & Heli (quorum prior, apud Matthæum, posterior,

posterior, apud Lucam, pater Ioseph appellatur) fratres germanos, & vterinos fuisse, ex eadem matre Estha propagatos. Quæ duobus, eiusdem tribus Iudæ, & eiusdem Dauidicæ familiæ, viris, Matham primùm. ac mox eo extincto, Mathat, nupsit. Siue prior ille Matham, à Dauide per Salomonem genus duxerit (vt antiqui Patres existimant) siue per Nathan (vt recentiores credunt:) ex eaque filium Iacob procreauit. Hic verò posterior Mathat, per Nathan planè ex eodem Dauide propagatus, ex eadem vxore Estha, quæ ei, priori viro mortuo, nupsit: filium Heli suscepit. Negamus tamen, recentiores sequuti, Heli sine liberis defunctum: cuiusque vxorem duxisse Iacob, ad suscitandum semen germani fratris sui, sine liberis defuncti, iuxta legem Deuter. 25. ex eaque Iosephum, Virginis Deiparæ sponsum, suscepisse. Verū cōtrā affirmam⁹, Iacob ex propria vxore, Iosephū sustulisse. Heli verò, siue Ioachim (sunt enim hæc Hebræis nomina synonyma, vt superius probauim⁹. n. 28.) ex beatissima Anna sua cōiuge sacratissimam virginē Mariā suscepisse: q̄ interiecto deinde tpe, patrueli, & cō-

sobrino suo, Ioseph, nupsit. Cēsemusque diuū Matthæū naturalē beatissimi Ioseph genealogiā texuisse: Cōtrā verò Lucā, seriem naturalē progenitorū sacratissimæ Mariæ Virginis, profectum: Christūque, Seruatorem nostrū (vt recentiores, cum multis antiquis Patribus, sentiunt) ad Dauidis familiam, & genus, nō per Salomonē: sed per Nathan, pertinuisse. Aberrant enim valde, qui Nathan, natura quidem, Viri esse filium: adoptione autem filium esse Dauidis, arbitrantur, quod Salomon vni-
genitum se vocet Prouer. 4. coram matre sua: cū dictio (vnus) sepius Hebrais dicat ordinē, accipiatūque pro primo. Vna sabbathi, id est, primo die Hebdomadis. Vna mensis, id est, primo diemensis. Gen. 1. quod loci nos legimus, Factūque est vespere, & mane, dies primus: Hebraica habent, dies vnus. Hac igitur loquendi formula, vni-
genitus vsurpatur pro Primogenito Prouer. 4. & Primogenitus, pro vni-
genito, inferius. n. 48. *Non cognoscebat eam, donec peperit filium suum, Primogenitum.*

31 Sunt autē multa, quæ hāc nostrā sententiam vehementer probant, atque confir-

confirmant. In primis, quod hac ratione, omnia sunt facta testata, & integra, quæ ad componendam hanc litem pertinent: & aptius, ac dilucidius, Matthæi, & Lucæ genealogiæ, inuicem cōciliantur. Nec oporteat, aut contra vrgentissima Scripturarum testimonia, Salomoniam stirpem euersam, & funditus extinctam, affirmare: nec Reges, & proavos Christi, qui sunt apud Lucam, binomios, & trinomios efficere, vt moderni faciunt. Nec contrā, in eas Legalis adoptionis leges incurrere, quas antiqui Patres prescribunt: quas (impudenter quidem) calumniatur eas tamen Osiander.

32 Caterū ab antiqua illa prisce-
rum Patrum sententia, hæc nos ratio potissimū abduxit. Demus enim, vtrūque Euangeligraphum, Matthæū, & Lucam, beati Ioseph genealogiam recēsisse: Mattheū quidem naturalem, Lucam verò legalem: vix potest ingenio, aut ratione concipi, quid series illa patrum, ab Abraham ad Iosephum, vel à Iosepho ad Deum vsque repetita: ad Christum, Seruatorem nostrum, pertinuerit. Si afferas consuetudinem Scri-

pturarum, deducendum genealogias per viros, & non per fœminas: hoc planè ad rem facerèt, si genealogia ducta per virum, ad eum, cuius gratia deducitur, pertineret. Verùm, cùm Christi Iesu, Seruatoris nostri, putatitius tantum pater fuerit, Ioseph non probaretur satis, Christum, esse natum ex semine David, secundum carnem: ea ratione: quòd Ioseph, qui secundum naturalem generationem ad Christum nihil pertinebat, filius fuerit David secundum carnem. Nec suadet illa ratio: quod oporteret coniuges esse contribules. Tum, quòd tribus Regia Leuiticæ tribus, coniugia admitteret: tum etiam maximè, quòd poterant quidem beata Virgo, & sacer Ioseph, esse eiusdem tribus Iudæ: verùm non ex eadem familia Davidica: cùm singulæ tribus, multas habuerint familias (quemadmodum à nobis dictum est superius.) Sola enim vna, non dico tribus: sed domus Aaronis, 24. habuit familias. 1. Paralip. 24. & constat in Numeris, ac Paralipomenis. Diuini verò Euangelistæ demonstrandum suscepissent, Christum, Seruatorem nostrum, non solum esse ortum
ex

ex tribu Iuda: verùm etiam, ex familia David.

33 Quapropter, cùm olim Adolescens, rem hanc altius cogitarem: & pro singulari nostra, erga sacratissimam Virginem, Deiparam, & beatissimum eius sponsum, Ioseph, pietate, & affectu (sub cuius Diui sanctissimi tutela, & patrocinio, domus, & familia nostra paternam sita est: in cuiusque Æde sacra, lustralibus Baptismi aquis sumus abluti) & iterum, atque iterum, eam mente reuoluerem: in eam cogitationem, & persuasionem, ductus sum, iam senex: vt planè crediderim, & diuam Virginem, & beatum Ioseph, altissima se consanguinitate contingere. Nam (vt dudum ostendimus) patrueles, & consobrini erant. Iacob namque beati Ioseph pater, & Heli sacerrimæ Virginis genitor, fratres germani, & vterini fuere, ex eadem matre, ex diuersis tamen parentibus prognati. Hinc est, quòd genealogia Matthæi, ab Abrahamo ad Iosephum vsque perducta, ad Christum quoque pertinuerit: quòd omnibus compertum esset, Iosephum, Virginis Mariæ sponsum, & patruelem: & ipsam beatissimam

Virginem, Iosephi consobrinam, & Sponsam: Dauidicæ stirpis, & familiæ esse. Quod si demus, posteritatem Salomonis, septima generatione in Ochozia defecisse (ut obnixè recentiores affirmant) & vtrumque Euangelistam, usque ad Zorobabelem conuenire: & posteros Nathan referre, à quo tam beatus Ioseph, quam sacratissima Virgo trahunt originem: profectò satis constat, plurimum ad Christum, etiam Iosephi, hominis sibi sanguine cõiunctissimi: genealogiã pertinuisse: nec eam frustra, Matthæum prosequutum: cum iure propinquitatis, ut primogenitam, & quæ secum in viri familiam transferbat hæreditatem, eò quod eius parètes masculam prole minimè suscepissent (ut paulò superius diximus) diuus Ioseph eam duxerit, iuxta Legem. Num. ultimo, quò loci nos legimus, *Cũtæ femina de eadem tribu maritos accipient, ut hæreditas permaneat in familijs*: Hebraïca habent. Omnis filia, quæ possederit hæreditatem, ex tribubus filiorum Israël: erit in uxorem vni, ex cognatione patris sui. Probant etiam mirificè hanc nostrã sententiam, loca illa Euangelica: in quibus

quibus fratres, & sorores Domini memorantur. Quæ ad nepotes beati Ioseph, & beatissimæ virginis: hoc est, ad filios fratrum & sororum Diui Ioseph, aptissimè referti possunt: seruata monogamia beatissimæ Annæ: & perpetua Diui Ioseph virginitate, & continentia. Quem non senem octogenarium, & pene decrepitum (ut vult Epiphanius) sed virum, ætate integrum, & triginta tantum annos natum, Virginem despondisse: non leuibus argumentis *in c. 1. Lucæ* arbitramur: quæ alibi à nobis proposita *ca.* sunt aptius. Nam & Eusebius, ex Ege- *Euseb. lib. 3. Histor. Eccle. c. 11.* sippo, Cleopham fratrem esse affirmat, *ca. Egesipp.* beati Ioseph: cui Maria illa, cognomine Cleophæ, cuius memoria celebris *po.* est in Euangelio: nupta fuerit. Quibus derebus, non est in præsentiarum futuri disputandum.

34 Ea verò, quæ Paulus de interminatis genealogiis, quas, quæstiones magis quam ædificationem præstare, ad Timotheum affirmat: & Titum al- *1. Timoth. 1. Tim. 3.* loquens, vitandas esse docet: ad nos non pertinent: quemadmodum illis in locis sacri interpretes ostendunt: & eruditè Augustinus, statim in limine secundi li-

bri contra Aduersarium Legis, & Prophetarum: Qui hæc eadem loca, aduersus veteris instrumenti fidem, & auctoritatem, producebat: ita inquires. Nescit autem, habere præter Scripturas legitimas, & Propheticas, Iudeos, quasdam traditiones suas: quas non scriptas habent, sed memoriter tenent, & alter in alterum loquendo transfundit: quam Deuterofim vocant. Vbi etiam dicere audet, & credere: Deum primo homini, duas creasse mulieres: ex quibus texunt genealogias, verè (sicut ait Apostolus) infinitas, parientes infructuosissimas quæstiones. Hactenus August.

SUPERIORIS
Euangelici fragmenti moralis synopsis.

IN hac Christi genealogia ad viuum contemplari possumus, mundi, ac earum rerum quæ in ipso magni habentur,

bentur, & suspiciuntur, vanitatem, inconstantiam, vicissitudinem, atque fragilitatem. Quæ enim nunc in summo pretio, & honore habentur: atque humanæ æstimationis, & gloriæ culmen attingunt, & fastigium obtinent: paulò post aut atate, aut bello, aut ipsarum rerum humanarum incōstantia, & imbecillitate concussa, & labefactata, miserè planè corruet, & excindetur. Cœpit quippe Christi genealogiam Mathæus à Patriarchis Regibus, atque Principibus: *Liber generationis Iesu Christi, filij David filij Abraham &c.* quam eadem in Fabris lignariis, & Opificibus terminat. *Mathan* (inquit) *genuit Iacob, Iacob autè genuit Ioseph, &c.* Vt eleganter à Platone dictum sit sanè: nullum vnquam extitisse sceptrum, ligonis expers: nec contra ligonem, ad quem non aliquando Regni sceptrum pertinuerit. Quapropter non abs re mundi gloria, statuae illi, quæ visa est à Nabucdonosore, confertur. Tum, quòd Colossi ea sit natura, vt exterius quidem, numinis alicuius speciem præferat: interiùs verò, saxis ingentibus, trabibus, aranearum prætereà telis, atque ruderibus, sit plenus.

Hispani-
cè Alti-
baxos
del mundo
Comiença
de Princi-
pes y Re-
yes, y para
en officia-
les, y car-
pinteros.

Tum quod statua illa, caput, principiumque habuerit aureum: pedes vero luteos: hoc est, finem sine honore (vt ait Paulus.) Nam si hi, quibus extraria specie mundus blanditur, intimas illius sordes, edaces curas, turpemque, & infeliciſſimum exitum earum rerum, quæ pollicetur, penetrarent, atque perſpicerent: proculdubio eius præſtigias vehementer execrarentur. Intelligerentque, quantis fluctibus, atque procellis obruantur, qui in eo eminere, & plurimum poſſe iudicatur. Vt verè ſcriptum ſit: *Gemunt gigantes ſub aquis* &c. Nam in maligno poſitus eſt: id eſt, ſine firmo fundamento: *fundado ſobre falſo*. Et nihil præter ambitionem, libidinem, & cupiditatem habet (vt ait Ioannes) & tandè vana iſtæ huius Coloſſi figura præterit. Verte oculos ad potentiffimas illas, orbis terrarum Monarchias: ad celebratiſſimos Imperatores, & Reges: ad florentiſſimas, & opulentiſſimas vrbes: ad ipſa denique ſeptem decantatiſſima mundi miracula: & perſpicuè deprehendes, ea omnia quæ mirata eſt antiquitas, aut è ſtirpe interiiſſe: aut vix tenuiſſima quædam earum rerum veſtigia ſuper-

ſuper-eſſe. Quod ſi mundus hic per ſe eſſet æternus (vt rudes quidam rerum diuinarum Philoſophi ſunt arbitrati) ſatis erat ad auocandos mortalium animos ab eius fluctibus, ſollicitudinibus, & curis, vitæ huius breuitas: quæ illum nobis reddit momentaneum (nam breue eſt, quod finem habet) & firma æternitatis ſpes, quam eo calcato, atque neglecto, per Chriſtum pij omnes, nec falſo, nec inaniter animo cõcipiunt. Quod non ineleganter cecinit Proſper Aquitanicus, his verſibus.

Vltima quæque vides.

Et ſi concluſo ſuper-eſſent tempora ſeclo,

Vt poſſet longos, mundus habere dies:

Nos tamen, occaſum noſtrum obſeruare deceret.

Et finem vitæ, quæmque videre ſua.

Nã mihi quid prodeſt, quod longo flumina curſu,

Semper inexhauſtis, prona ſerantur aquis?

Multa quod annosa, vicerunt ſecula ſilua:

Quodque ſuis durant, florea rura locis?

Iſta manent noſtri, ſed non manſere parentes:

Exigui vitam temporis, hoſpes ago.

Nõ ergo hic ſumus, nec quicquam in ſecula nati:

Quæ pereunt nobis, & quibus occidimus.

Sed vitam æternam, vita mereamur in iſta:

Vt ſubeat requies longa, labore breui.

Hactenus

Haftenus Prosper. Quò pertinere putamus verba illa Psalmographi. *Ecce mensurabiles posuisti dies meos: & substantia mea, tanquam nihilum, ante te.* Per mensurabiles siquidem dies, explicat Interpretres voculam Hebraicam (*Thepakorh*) qua exiguam quatuor digitorum mensuram: hoc est, palmi minoris, Iudæi significant: vt beneficus, & munificentissimus Deus, qui adeò propenso est animo, ad effundendas in genus humanum opes, ac diuitias suas, liberalissimè: in vna hac re (nempe in proroganda vitæ meta) parcus quodammodò extitisse videatur. Cætera quippe omnia, veluti effuso copiarum cornu, copiosè, vbertim, atque magnifice mortalibus cõtulit, vlnæ mensura vsus: vitam tantum parce digitis est metitus. Iure ergò diuinæ literæ tradunt homini iustæ magnitudinis (& vt plerique opinantur) molis Gigantæ, ex argilla condito; Deum optimum maximum spiraculum vitæ tantum inhalasse, & contulisse: vt mortalitatis quidè multum; vitæ verò minimum, nempe halitum, illi tribuisse videatur. *Diote mucho de muerte, y vn soplo de vida.* Quid enim est aliud vitæ nostræ! (inquit Iacobus.) Va-

Hispanice. *Quanto Diotio alomhbre midio avaras. Solis la vida a dedo.*

Hispanice. *munichode muerite, y vn soplo de vida.*

por

por est, ad modicum parens: & deinceps, aut cõfestim, exterminabitur. Quà ob re elegatè à diuo Iob dictum est. *Homo natus de muliere, breui viuens tẽpore: repletur multis miserijs:* aut (vt alij vertunt) affatim habens turbarum. Et p verba illa (& substantia mea) expressit Hebraicè, Cheldi, quod nò elegatè Annotatores Cõplutenses vertunt: Et mundus meus, tanquàm nihilum, ante te: vt sensus sit. Et si mundus sibi esset eternus: si tamen mihi comparetur, qui breui sum illum relicturus: aut tibi Domine qui verè es æternus: erit tanquàm nihilum. Nam de vniuersa rerum vniuersitate, & mole: alibi scriptum est. *Omnes gentes, quasi non sint, sic sunt coram eo: & quasi nihilum, & inane, reputatæ sunt ei.*

36 Damnat præterea hæc Christi genealogia, ex gentibus, & peccatoribus ducta, nimiam quorundam arrogantiam: qui cum nihil vnquam præclari ediderint: eo solum nomine gloriantur, quòd nobili & generoso orti sunt sanguine: vt olim Iudæi, filij Abrahæ sumus. Ex eodem tamen seminis grano, dinersæ pullulant spicæ: hæc quidem elegans, & plena: illa verò lurida, & vacua. Consolatur etiam peccatores: quibus resipiscen-

centibus, non vulgaris locus est apud Christum. Recipit namque peccatores: & gaudium est in cælo super vno peccatore, pœnitentiam agente. Ostendit pariter ingens illud sacramentum vocationis gentium, quod tantoperè celebrat Paulus, Ephesiis scribens, in hunc modum. *Sicut nunc reuelatum est sanctis Apostolis & Prophetis, in spiritu: gentes esse cohæredes, & concorporales, & participes promissionum eius in Christo Iesu, per Euangelium.*

37 Ostendit tandem verbi Dei fidem, firmitatem, atque constantiam: cum tandem re exhibuerit, quod tantò antè promiserat per Prophetas suos, in scripturis sanctis, de filio suo: qui factus est ei, ex semine Dauid, secundum carnem. Hinc est, quòd tantoperè archanæ literæ iactant verbi Dei firmitudinem, fidem, ac veritatem: quæ per Christum facta est. veritas enim Domini, & verbum Domini, manent in æternum. Quapropter, ab hac promissionum suarum fide, & constantia: nomine planè ineffabili vocatur *Iehouah*, id est, qui stat promissis: qui cum sit: facit esse, & re præstat, ac exhibet, quæ verbis est aliquando pollicitus. Hoc est autem omnino ineffabile: quod tam

tam sanctè, tantòque studio, fidem, & veritatem Deus colat: cum hominibus agens fœdifragis, diligentibus vanitatem, & quærentibus mendacium: de quibus verè scriptum est. *Vani filij hominum: mendaces filij hominum in stateris, ut decipiant: ipsi de vanitate, in idipsum.* Hoc est, Qui si simul cum mendacio, & vanitate appendantur in bilanci: multò inueniuntur ipso mendacio mendaciores, & ipsa vanitate inaniore. Hoc est, quod vehementer cupit Spiritus Almus, mortales imis suis pectoribus recondere. Nam cum Isai. cap. 40. verba illa consolationis, & iucunditatis plena, præmisset, *Consolamini: consolamini popule meus &c.* post aliquot periodos addens, *Reuelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro, quod os Domini loquutum est:* (gloria quippè Dei reuelata, Verbum, caro factum, est) tandem se auribus hausisse vocem profiteatur, dicentem: *Clama. Vox dicentis: clama.* Vox inquit, dicebat, clama. At ego non ignarus, quantum afferat sacris vatibus turbarum, Verbum Dei sincere proclamatum: dixi. *Quid clamabo? Omnis caro fœnit: & omnis gloria eius, quasi flos agri. Exiccatum est fœnum, & cecidit flos: quia spiritus Domini sufflauit*

sufflauit in eo. Verè fœnum est populus. Exiccatur est fœnum, & cecidit flos: verbum autem Dei nostri manet in æternum. Reformidabat quidem diuinus Vates (vt Hieronymus annotauit) diuini verbi vaticinationem, atque præconium: memor quàm male illi cessisset, prior illa sua animositas: cum audiuit vocem Domini, dicentis. Quem mittam? & quis ibit nobis! Ipseque iam purgatis labiis, se muneri parem existimans: ad subeundum vaticinandi officiũ, sponte se obtulit, inquit. Ecce ego: mitte me. Existimabat namque Propheta, se festinam aliquã, atque iucundam nuntiationem, suo populo allaturum: eius ea ratione, gratiam initurus. Verũ longè aliter res accidit, quàm ipse principio animo destinauerat. Iussus est enim, nuntium ferre graue, & genti Israëlita peracerbum, Vade (inquit) & dices populo huic. Audite audientes, & nolite intelligere &c. Cũque huius, vsque adeò seueræ sententiæ, lenimentum aliquod à Deo postularet: optans, vt hæc populi sui obduratio, & obcecatio, breui tantũ aliquo temporis spacio duraret: dixit. Vsquequo Domine? Cui repulsam passio, durissimum hoc redditum est

est oraculum. Donec desolentur ciuitates absque habitatore, & domus sine homine, & terra relinquatur deserta. Nihil ergo mirũ, quòd cunctetur nunc diuinus Vates: & priusquàm diuina Oracula Hebræis proponat, rationem cum Deo ipse inire velit, & doceri, quænam sint eius nomine sibi cum populo Israëlita transigenda. Et dixi (inquit) quid clamabo? Trepidat enim, & timet, ne nuntium aliquod infustum, & execrabile, ad suos deferre iubeatur. Verũ, nihil est quòd verearis (inquit Spiritus sanctus) nihil quòd formides Isaiã: optatissimam namque & fœlicissimam nuntiationem afferes, & renuntiabis gēti tuæ. Omnis caro fœnum &c. Sensus est. Cũ tam despecti sint mortales, & tam nihili: vt qui maximè inter eos ingenio, honore, opibus, & potentia pollent (quales sunt principes) similes sint herbarũ floribus (fœni quippe nomine, gramen, & herbas, diuinæ literæ significat) qui à feris etiam, & brutis animantibus, impunè conculcantur, & eduntur: vulgus verò mortalium similis sit herbis ipsis (verè enim fœnum est populus.) Et cum tot sese flagitiis, atque sceleribus, genus humanum conta-

minauerit, conspurcauerit, atque corru-
perit: vt iure esset formidandum, ne ho-
minum sordibus, atque perfidia deter-
ritus Deus, ab assumendæ carnis propo-
sito, atque consilio abstineret: Verbum
Domini manebit in æternum. Idest, sta-
bit adhuc promissis, quibus nunquam
hactenus ex bono & æquo genus hu-
manum stetit: seruabitque pacta con-
uenta, quæ nunquam à mortalibus bo-
na fide seruata sunt: & tandem homo
fiet, tempore à patre præfinito: quæ vna
res, vniuersas diuini numinis pollicita-
tiones complectitur: quia verbum Do-
mini manet in æternū. Hanc verbi Dei,
& diuinarum promissionum fidem, sta-
bilitatem, atque cōstantiam: docet hæc
Christi genealogia, tot generationum
serie ducta: cū tot annis, atque tempo-
ribus exactis, re tandē exhibuerit Deus,
atque præstiterit, quod olim verbis fue-
rat pollicitus. Quamobrem à Ioanne in
Apocalypsi, Amen, Sanctus, & verax
vocatus est. Et ipse sese in Euangelio,
viam, veritatem, & vitam, appellauit.

Scholia

*Scholia in sequentem sacri Euan-
gelij contextum.*

38 **I**oseph virum Mariæ &c.) Almar
Virginis sponsum: & filij Dei
nutritium, ac putatiuum patrē Iosephū,
verisimile est, vniuersos mortales reli-
gione, pietate, iustitia, ac veris virtutibus
superasse: vt quemadmodū in legiti-
mam, & veram matrem, delecta est Vir-
go sacratissima, omni pura creatura præ-
stantior, & excellentior: ita in eius spon-
sum, & filij sui Iesu creditum patrem (à
quo in sinu gestatus, nutritus, & sæpissi-
mè exosculatus est in illa tenerrima æta-
te, quæ & pulchritudine, & innocentia,
mortalibus solet esse gratissima) cunctis
(suæ saltem tēpestatis) hominibus, mul-
tò sanctior, & æterno Patri gratior, fue-
rit.

39 *De qua natus est Iesus, qui vocatur Chri-
stus.*) His paucis verbis cōplexus est Mat-
thæus, quidquid æncomiorū, in beati-
mæ Virginis Mariæ Theotochu prædi-
cationem, conferri potest. Ea namque
omnia, quæ ad eius gloriam celebra-
dam, aut mens humana concipere, aut

lingua eloqui, & efferre potest: multò sunt infra matris Dei titulum, & dignitatem. Quò fit, vt nò absrepietas Christiana illi concedat, quicquid fauoris, & gratiæ, quicquid dignitatis & excellentiæ, vlli puræ creaturæ (cuius modò capax sit sexus fœmineus; & humana natura) concessum est: vt sunt, nomen (Deo reuelante) ab Angelis prædictum: mortus ex infœcundis parentibus: educatio sacrosancta inter Aedituos in templo, singulari virtutum omnium demonstratio-
ne, & indole. Cui addunt conceptum, absque natiuæ, & originalis culpæ labe: perpetuam virginitatem: vitam impolutam, & totius peccati expertem: virtutes, non eas, quas, aut purgatorias, aut purgati animi dicunt: sed heroicas, & summas. Assumptionem denique ad filium (degustata quidem morte, sed mox vita restituta) in anima, pariter & corpore. Tanta porrò gloria, speciosissimum triumphum agens, cælum inuecta est: vt verò sancta mater Ecclesia canat. *Exalta-
ta es sancta Dei genitrix, super choros Angelo-
rum, ad caelestia regna.* Ostendit autem aper-
tè hoc loco, Christi Iesu generationem, ad Iosephum minimè pertinere. Cum enim

enim præmisisset, *Iacob autem genuit Ioseph, virum Mariæ*: non intulit, Ioseph autem, genuit Iesum: verum mox addidit, virum Mariæ: de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus. Vsurpauit verò more Hebraico, vocari, pro esse. Sic Luc. 1. *Hic mensis est sextus illi, quæ vocatur sterilis*: de qua paulò superiùs dixerat. Id quòd Elisabeth esset sterilis, & ambo processissent in diebus suis. Qui vocatur Christus: id est, qui est Christus.

40 *Cum esset desponsata &c.*) Nuptiæ celebratæ sunt inter diuam Virginem, ac beatum Ioseph, maritalis congressus penitus expertes. Sola enim indiuisibili animorum coniunctione, quæ prima, & præcipua est matrimonij dignitas, & ratio, & forma: fuerunt contenti. Quapropter rationi cõsentaneum est, hos sacratissimos coniuges, Deo reuelante, & cõmuni consilio, virginitatem, & perpetuam continentiam, numini deuouisse. Hoc explicant verba illa Mariæ ad Angelum. *Quomodo fiet istud? quoniam virum non cognosco.* Quò loci more Hebraico, cognosco, pro cognoscam: hoc est, præsens pro futuro collocatur. Aut certè ea loquendi formula, qua vulgò dicimus. Nò

Quod de beata virgine affirmat: Grego. Nissora. de Natiuitate Domini. Aug. lib. de S. virginitate Ber. in sermo. signum. Tho. 3. p. q. 28. a. 1. 4

comedo carnes. Non bibo vinum. id est, perpetuò à vino, & carnibus abstinco: nunquàm comedam carnes, nunquam bibam vinum: dictum est, virum non cognosco, id est, non cognoscam. Alioqui nihil difficile afferebat legatio Gabrielis nuptæ virgini, ni perpetuæ virginitatis votum iam animo concepisset. Nam etsi virgo tum esset intacta, & incognita viro: poterat tamen facilè deinde cognosci.

41 Nec decet curiosius huius initi, inter diuos, Mariam & Ioseph, matrimonij, rationem inuestigare. Nam cum Deo statuente initum sit: non potest non ratio esse æquissima, & honesta. Quidam publicam honestatem, alij Virginis indemnitatem, alij sacratissimæ proles decus, iustas, & religiosas causas huius matrimonij, prætexerunt. Alij, hac ratione Dæmonibus tenebras effusas, arbitrantur: ne in diuinæ Incarnationis adyta penetrarent, & Deum carne velatum, cognosceret. Quod planè Deus potuit efficere. Virgine etiam sacrosancta manente innupta: illos intellectu acrisia feriens, ut olim sensili Pentapolitanos, Syroscque percussit. Hi enim Samariam, in cuius

ius erant conspectu, subductis à Deo ab eorum oculis, vrbis imaginibus: eam minimè cernebant: cum cætera omnia perspicuè, & apertè contemplaretur: nec illi ostium domus Loth, videre potuerunt. Nam contracto matrimonio, Dæmones, in agnoscenda Mariæ virginitate, ludificatos fuisse: dici quidem potest: probari, & intelligi, non potest. Quamobrem, semper mihi visum est, hanc fuisse diuinæ Sapientiæ, in primo, & humili Seruatoris aduentu, & economiam: hoc diuinum consilium, atque propositum: ut cum omnia essent diuinis sacramentis plena in recessu: nihil fermè extra vulgarem rerum cursum, fronte promitterent: ut extima hac humilitate, veluti Sylenis Alcibiadis, immensa rerum archana tegerentur. Quapropter, cum multa, atque præclara, in ortu, & infantia Saluatoris, edita sint miracula: ut sunt, carmina Angelorum: Pastorum Euangelizatio: ortus stellæ, quæ Magos ductauit ab Oriente: clarissima testimonia, Christo reddita, à Zacharia, Elisabetha, Symeone, Anna: Denique à Ioanne, nondum in lucem edito: nō placuit diuino numini, ut hæc, & multa alia præclara, & illustria, mul-

tis: sed quā paucissimis nosceretur. Scriptum quippè erat. *Egredietur vt virgultum, coram eo: & sicut radix, de terra sitiente.* Hoc est: despiciatus, & spretus, & qui nihil magnum præferat. Et iterū. *Omnis violenta prædatio cum tumultu, & vestimētum mixtum sanguine &c.* Et sequitur. *Parvulus enim natus est nobis, filius datus est nobis: & factus est principatus super humerum eius.* Id est, non inferendo, sed patiēter ferendo illatas iniurias: sine strepitu, & tumultu militari: suo Marte, & suis sumptibus palmam feret, & triumphum aget, de truculentissimis generis humani hostibus, peccato, morte, & Satana.

43 *Antequā convenirent, inuenta est in vtero habens, de Spiritu Sancto, &c.* Observandum est, (quod etiam Chrysostomus annotavit) hæc omnia contigisse post ortum beati Ioannis, & reditum sacratissimæ Virginis ab Elizabeth. Verbum verò (convenirent) coniunctionē naturalem significat. Græca enim habet *ἡρώς συνελθεῖν.* id est, priusquā congrederentur, aut, congressi essent. Vercula porro illa, antequā, rem inexpectatam, & admiratione dignam, explicat. Minimè verò reddit suspectam

Almæ

Almæ Virginis pudicitiam & perpetuā virginitatem: quemadmodum impiissimus Heluidius, turpiter est arbitratus. Verū ea loquendi formula scriptum est, *Antequā convenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto:* qua dici solet, *Antequā Iudices causam cognovissent, sententiam tulerunt.* Nā secundū consuetum, & debitum naturæ ordinem, ante viri congressum, mulier vterum gestare non potest. Explicat etiam hæ voces, ante, antequā, priusquā, & similes, nonnunquā, nō rei consequentiam: verū ea, quæ prius cogitabantur. Quemadmodum si quis dicat. Petrus, antequā pœniteret, obiit. Non est sensus, quòd post mortem pœnituerit: sed quòd priusquā præstaret pœnitentiam, quam meditabatur, & instituebat: morte fuerit interceptus. Porro, illud (de Spiritu sancto) non potest coniungi toti sententiæ præcedēti (*Antequā convenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto.*) Nihil enim erat, quod hæsitaret Ioseph: si compertum habuisset, Virginem vterum gestare de Spiritu sancto. Sed est pulchra diuini Evangelistæ subiectio (qua tacitæ obiectioni

E 5

responder) & anticipatio. Inuenta est (inquit) in utero habens. Verum, ne quis offendatur: intelligat, eam utrum gestasse à Spiritu sancto. Nam utrum habere, pro gestare: Græcismusest.

43 Ioseph autem, cum esset iustus, & nollet eam traducere. &c.) Iustorum est benignitas, atque clementia. Non enim mirantur, nec euulgant aliorum lapsus, nec faciunt in labetes: verum eis ex animo condolent. Sic Christus Redemptor noster, ad mulierem, adulterij ream. *Vbi sunt, qui te accusabant? Nemo te condemnauit? Nemo Domine. Nec ego te condemnabo.* &c. Nulla enim lex sacra (vt censet Augustin. Sermone. 16. de ver. Domini, & Epist. 54. ad Macedonium) cogebat virum, ad deferendam, & publicandam coniugis impudicitiam: vt constat Leui. 20. & Deuteron. 22. Nam quod in Deuteron. scriptum est: Si dormierit vir cum vxore alterius, vterque morietur (idest, adulter, & adultera) & auferes malum de Israël: potius videtur ad Iudices pertinere, quam ad cōiuges. Scio, dissentire Hieronymum, & Theophilactum: Hieronymumque vt testimonio. c. quinti Leuitici, *Si quis audierit*
vocem

vocem iurantis. &c. Verum locus ille ex professo agit de eo, à quo legitimus Iudex (vt à conscio causæ, quæ in iudicio versatur) exigit iuramentum: cui fas nō est, tacere veritatem. Quapropter, certior videtur sententia Augustini. *Et nollet eam traducere.*) Græca habent. *παράδοξαισθαι*. Quam vocem quidam vertunt, infamare: alij, propalare: alij, palam facere, ac punire. Alij (qui propius ad Græcæ vocis significationem accedunt) vertunt, exemplum facere: quod, traducendi verbo, latinissime ab Interprete explicatum est. Sensus est. Cum esset iustus, & nollet rem prodere, ne publice in Virginem, tanquam in adulteram, animaduerneretur: voluit eam occulte (nempe per libellum repudij: qui etiam priuatim dari poterat: aut paucissimis cōsciis, & ea explicata causa, quam maritus maluisset) dimittere. Nam (vt in Prouerbiis scriptum est.) *Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum: qui autem tenet adulteram, stultissimus est.* *Prouer. 18.*

44 Hæc autem eo cogitante &c.) Verbum cogitandi, explicat insignem diui Iosephi prudentiam, & pietatem. Vir enim expertus (vt in Ecclesiis. scriptum
est *Eccles. 34.*

est) cogitabit multa. Non præcipit sententiam: nec rem tanti momenti, & quæ tantopere famam sacratissime puel- læ lædere, & denigrare poterat, cum aliis contulit: sed grauiissimas curas, alto pe- ctore premens, consilium à Deo postu- labat. Quem Deus, archanissimi sui cō- silij, mox per Angelum certiore fecit. Nec verisimile est, sacratissimam Virgi- nem sponsi sui fluctus, & hæsitacionem, minimè sensisse. Verùm diuinæ literæ subindicant, quòd illi, in tanta dubita- tione, sibi bene conscia, non satisfecerit: quòd res omnem humanam credulitatē superaret: & quòd pij plerumque soleāt animo omninò resignato, curas, & ne- gotia sua, in Deum reijcere: iuxta illud Psalmi, *Taeta super Dominum curam tuā* &c.

45 *Vocabis nomen eius Iesum.* Ipse enim sal- uum faciet populum suum, à peccatis eorū. Ethio- mon est dulcissimi, & sacratissimi nomi- nis Iesu (quicquid deblateret perfidus Osiander) quo ostendit, nasciturum in- fantem, verum esse Deum: cuius pecu- liare munus est, abolere peccata. Isai. 43. Job. 14. Matth. 9. Marc. 2. Luc. 5, Ioan. 5. Hebraicè autem scribi potest. *יהושע* Iesuah: & *יהושוע* Iehosuah: et si primo modo

modo sine litera, cheth, in titulo Crucis Christi, quod est Romæ, in Æde Sanctæ Crucis in Hierusalē, scriptum sit. Qua- propter Galatinus, & plerique alij con- tendunt, Iesum filium Num, & Iesum filium Iosedech, Sacerdotem magnum, & Iesum filium Sydrach, egregium Cō- cionatorem, atque Theologum, à quo Ecclesiastici liber scriptus est: non voca- tos *Iesuah*: sed cū litera, cheth, *Iehosuah*. Ideoque, Christo conuenire, quod ab Isaiā scriptum est: *Et vocabitur tibi no- men nouum, quod os Domini nominauit.* &c. Quem locum inferiùs attingemus co- piosius. Et rectè alij, non de Christo: sed de Ecclesia explicant. Cæterum Ga- latinus censet, egregios illos viros, ty- pos Christi fuisse. Prior siquidem sub- actis hostibus, Hæbræos, in terrā à Deo promissam, inuexit: referens Christum, qui excissis humani generis hostibus, peccato, morte, & Satana: eorumque euerfa tyrannide: mortales, cœlos inue- xit. Posterior, templi funditus euerfi, at- que destructi, ruinas reparauit, & crexit: adumbrans Ecclesiæ structuram sacro- sanctam, quam è Synagogæ ruinis Chri- stus construxit. Postremus, egregiis sen- tentiis

rentiis, atque doctrinis, legentium animos instruit, & ad meliorem viuendi rationem instituit: explicans Christi Iesu Euangelium, Christianam Philosophiā, atque doctrinam, qua mirificè piorum animi excoluntur. Typi ergò, *Iehosuah*: idest, Dominus saluabit, appellati sunt: Veritas autem ipsa, ab eis obumbrata, & expressa, *Iesuah*, idest Saluator ipse, aut salus, appellata est. Et certè Orthographia illa Hebraica Galatini, nisi in Esdra, in libris aliis veteris Instrumenti vera reperitur. Apud Esdram tamen, Iesu filij Iosedech nomen, sine cheth, scriptum est. Reuclinus de verbo mirifico, & alij, censent, scribi debere cum litera Cheth, quòd à nomine tetragrammato *Iehoua*, (à quo Iouis nomen, Æthnicos etiā traxisse, multi contendunt) dulcissimum nomen Iesus, hoc est, *Iehosuah*, ductum sit. Quod probant ex modo Compendiario, quo sic. *יְהוֹשֻׁעַ* apud omnes, tam Græcos, quàm Latinos, scriptum est. Nec illos mouet Orthographia, quæ hodie in Crucis titulo Romæ cernitur: propter imperitiam illorum, qui eas literas in ligno expresserunt. Dicunt ergò, nomini ineffabili addi tantum

tum literam, Sim, quam vocant, literam clementiæ, quòd formam habeat lampadis oleariæ: hanc scilicet *ו* Ea enim sola litera, nomini (*Iehouah*) interiecta: efficiet nomen (*Iehosuah*): ut nomine ineffabili, diuinitas: litera autem illa, Sim, humanitas declaretur. Huc referunt locum illū Exodi. 6. Ego Dominus, qui apparui Abraham, Isaac, & Iacob, in Deo omnipotente: & nomen meum, Adonai, non indicaui eis. Quem nos Commentariis nostris in Exodum, fusiùs sumus interpretati. In eo quippe tria, ex potissimis Dei nominibus, collocantur. El, Saddai, & ineffabile, *Iehouah*, El, fortitudinem. Saddai, omnium bonorum copiam significat, & animum propensissimum ad communicandas suas illas opes inexhaustas, mortalibus. *Iehouah*, verò (quod, nomen est ineffabile) quidam censent, nihil significare: sed radicem tantum esse nominum Diuinorum. Alij, ab essendo, id nomen ducunt: & interpretantur, qui essentiat (si sic latinè dici potest.) Alij, vnus omnia. Alij, omnia vniter. Verum Hebræorum doctissimi affirmant, nomine hoc sacrosancto, quod à radice, *hata*, ductum est: significari eum, qui cum sit, facit

facit esse, scilicet, sua promissa: vt *Iehouah* significet eum, qui stat promissis: & re, ac opere præstat, & exhibet, quæ pollicetur. Apparuerat igitur Dominus Patribus, in Deo omnipotente (*El Saddai*) hoc est, indicauerat illis effecta potētia, & opum, ac diuitiarum suarum: præstiterat, & exhibuerat se illis fortem, diuitem, ac opulentum. Fortem quidem: clarissimas illis victorias, exigua manu, aduersus hostes præstando: qualis illa Abrahami, aduersus quatuor Reges, qui Pentapolitanos euerterant (quorum, Amraphaëlem, quidam Ninum: alij, Nimbrotum fuisse, ferunt. Opulentum verò: eos, inter exteros, multis diuitiis locupletando. Cæterum nomen suum Adonai, (nam nomen, Adonai, Hebræi ob reuerentiam, ineffabili substituunt) nomen suum, *Iehouah*, non indicauit eis. Id est: cum illis multa esset pollicitus, de posteritate scilicet numerosa: & de possessione terræ Chanaanitidis: de regno æterno &c. nihil fermè præstiterat. Hæc autem omnia, & quicquid generi humano præstari poterat: exhibuit, præstando filium: qui propter nos homines, & propter nostram salutem, descendit de cælis,

cælis, & homo factus est. Vocatus autem (vt hi auctores censent) ab hoc nomine ineffabili, Iesus, aut (*Iehosuah*) eò quòd homo factus fidem Dei liberauerit, réque ostenderit diuinarum pollicitationum veritatem, firmitatem, atque constantiam. In hanc sententiam (cum esset pia) multa ex Sybillinis Oraculis, & ex variis Autoribus, congruissimus in Cathéchismo nostro Hispanico, Discursu. 8. Veruntamen, tùm ex Orthographia Hebræica nominis, *Iesua*, tum ex ethimo Angeli: videtur, nomen, Iesu, duci à verbo, *Iasah*, quod est saluare: nam literam (haim) quam nomen, *Iesua*, habet, nomen ineffabile non recipit. Diuus Basilii in exercitamentis linguæ Græcancæ, dulcissimum nomē Iesu formari putat à futuro *ἰάσο. α* verso in *η*, à verbo *ἰάσο* quod est, mederi. Ipse est enim Deus sanator, aut medicus noster. Exod. 17. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus nostris, & sanat infirmitates nostras. Quapropter, non abs re miratur diuinus Vates, homines: peccatorum morbo laborantes: cum tanta resinæ copia, & talis medicus sit in Galaad. Mirum quippè est, quòd Deum ipsum, Seruatorem, &

medicum sortiti: tam miserè, & turpiter pereamus.

46 Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur, quod dictum est à Domino. &c. Hoc loco, & similibus, particula illa, ut, non dicit causam: sed rerum consequentiam. Non enim factum est, quia prædictum erat. Sed contrà vaticinatum, atque prædictum, quia futurum. Sic Gen. 40. Cum somni à Ioseph interpretati euentus explicaretur: scriptum est. Restituitque alterum in locum suum, ut porrigeret ei poculum: alterum suspendit in patibulo, ut coniectoris veritas probaretur. Non enim id accidit, ut coniectoris veritas probaretur: sed contrà, ex harum rerum euentu, probata, & periclitata est fides coniectoris. Hinc disces, quàm verè à Paulo dictum sit: *Finis legis, Christus*. Et à Luca: *Huic omnis lex, & Prophetæ, testimoniū perhibent*. Et à Ioanne: *Si crederetis Moysi. crederetis utique & mihi: nam de me ille scripsit*.

47 Ecce virgo concipiet. &c.) Apertissimum testimoniū, de perpetua virginitate sacratissimæ Mariæ. Nam cum virginis partus, in signum mirabile, à Deo ipso propositum sit: quòd longè superet, ea quæ in cælo sursum, siue in terra deorsum

sum poterant, aut accidere, aut ab hominibus postulari: apertissimè probatur, sermonem esse de partu Virginis incorruptæ, manente integritate. Hoc probat efficaciter vocula Hebræa, *Alma*, quam Septuaginta *αλμὰς* verterunt, cum articulo præpositiuo, *ha halma*, Qui profectò Articulus (quemadmodum Epiphanius, Hieronymo, Cyrillo, & Augustino, placet) nunquàm præponi solet, nisi ad declarandam notæ rei dignitatem, & excellentiam, atque præstantiam. Quapropter, Articulus. *Cheth*, quem Hebræi, voci, *Almæ*, præponūt: vocant, *Cheth haiedia*, id est, *cheth notitiæ*, quòd nō nisi rebus insignibus, & illustribus, quarū magna, & præstans notitia habeatur, præponi solet. Quamobrem, cum sæpe ea dictio, diuinis in literis collocata sit: tribus tantum locis Articulus habet præpositiuū, Gen. 24. cum de Rebecca esset sermo. *Puella decora nimis, virgoque, Ha halma, pulcherrima*. Et ut omnem tolleret ambiguitatem: per insinuationem explicat, quid nomine *halma*, id est Virginis, sit intelligendum: addens, *Et incognita viro*. Et Exod. 2. cum sermo esset de Maria, sorore Moysi: quæ illum, aquis expositum,

Epipha.
in here si.
Samari.
Hieron.
Math. 21.
Cyri. li. 1.
in Ioan.
c. 4. Aug.
q. 115. &
q. 116. in
Gene.

obseruabat: cum esset ipsa decennis (iuxta eorum calculationem, qui ei plures annos tribuunt) & clara vaticinio, vt Philoni placet, scriptum est. *Et perrexit puella, vt vocaret matrē.* Quò loci, pro puella, *Ha halma* positum est. Et. 7. hoc capite *Isaia*, cum dicitur. *Ecce Virgo concipiet, &c.* Quapropter exploratum est hoc loco nomen *halma*, non solum Virginem absconditam, quod, nomen ipsum præfert, à radice, *halam*, id est, abscondere, occultare &c. & intactam significare: verum etiam Virginem, claram sanctitate, & illustrem, cuius nomen, celebre, & memorabile sit. Verum hæc alibi copiosius.

48. *Et nō cognoscebat eā, &c.* Epiphanius lib. 3. Hæresi. 78. & alij, verbum cognoscendi, referunt ad perfectam, & exactam cognitionem excellentiæ, & dignitatis beatissimæ Mariæ: vt sensus sit. Et non cognoscebat exactè Ioseph, quanta esset Sponsæ suæ dignitas, atque præstantia: donec peperit filium suum Primogenitum. Tunc enim canentibus è cælo Angelis, cōgratulantibus opilionibus, adorantibus Magis, Christi Iesu diuinitatem confitentibus Anna, & Symeone: perfectè,

et, & ad vnguem intellexit, diuam Virginem Mariam, veri Messia, id est, Dei & hominis, esse matrem. Si verò more Hebraico, cognoscendi verbo, vxorium congressum intelligamus (vt planè videtur intelligendum: particula illa, donec, tēpus significat infinitum, & indeterminatum Gen. 8. *Qui egrediebatur, & nō reuertebatur, donec siccarentur aquæ:* id est, nunquam Psal. 109. *Donec ponam inimicos tuos.* Et. 1. Cori. 15. *Oportet illum regnare, donec ponat inimicos suos.* &c. id est, perpetuò. Matt. 28. *Et ego vobiscū sum, vsque ad consummationē seculi.* id est perpetuò 2. Re. 6. Michol nō est natus filius, vsque in diem mortis suæ. id est, nunquam. Vtitur autē lingua sancta suo more, verbo cognoscendi: vt res turpes, honestè pronuntiet: quapropter, sancta dicta est. Habet autem rationem Physicam, ea loquutio: quòd virile semē, à cerebro, vbi locus cognitionis est, decissum, per venulas, quæ sese per dorsum ramificant, descendat. Porro Primogenitum vocant diuinę literæ eū, qui primò natus est: quem oportebat redimere, quòd Deo esset consecratus: siue alij deinceps nascerentur filij, siue non. Cōsolatur verò nos id nomen, vehementer.

Donec, inquit, peperit filium suum Primogenitū. Ostendit quippe, Christum esse Primogenitum in multis fratribus: nōsque per adoptionem Spiritus sancti, per fidem, & charitatem, & sacramenta: ad eum, tanquā fratres, & Regni cohæredes, pertinere. Annotauit etiā Ephiphanius loco paulò superiùs citato, nomen illud, Primogenitum, habere Articulum præpositiū. Peperit filium suum, illū Primogenitum: vt per excellentiam, Christus Dominus, Primogenitus nuncupetur: vt verè est primogenitus omnis creaturæ, & Princeps Regum terræ. Dictus est etiam Primogenitus, more Hebraico: id est, vnigenitus: Quemadmodū superiùs annotauimus n. 30.

48 Ex sacra hac Christi genealogia, apertè refellitur libellus ille, de legali Christi Sacerdotio: quem Suidas (clarus alioqui Auctor) suis lucubrationibus inseruit: à Iudæis Tibarenis, confectus: aduersus quem scripsit eleganter, Ioannes Hentenius: & cui à Patribus, in Indice librorum prohibitorum, iure est interdictum. Negat enim genus Regium Christi, ex progenie Dauid: dum illi importunè asserit, & astringit Sacerdotium. Non enim

enim illud administrabant, nisi qui per lineam masculeam, genus ducebant ab Aarone: quod conuincit exemplum Ozia Regis. 2. Paral. 26. & legis præceptum Num. 17. Christus autem Redemptor noster, etsi cognationē habuerit cum Stirpe Sacerdotali (quod apertè ostendit Luc. c. 1. docens, Elizabeth, de Aaronis posteritate, cognatā esse beatissimæ Virginis) nihiloseciùs tamen, legale Sacerdotium, ad eū minimè pertinebat: quòd beatus Ioachim, Deiparæ Virginis pater, recta, & virili serie, & linea, genus duxerit ex stirpe, & tribu Iuda, ac familia Dauidis Regia: non ex tribu Leui, nec ex familia Aaron. Fuit verò libellus ille olim plausibilis: tū, quòd (vt auctor est idem Suidas, in dictione, Iesus,) in Archiuis vrbs Tiberiadis, rēpente Iustiniani Imperatoris, à Theodosio, Iudæorum Principe, & Tiberiadis comite (qui à Iudaismo postea, ad Christū conuersus est) & à Philippo, Argentatio, Christiano, repertus sit. Tū maximè, quòd Iudæorum impostura, confestim deprehensa non fuerit.

DE ADVENTV MAGORVM.

LIBER SECVNDVS.

Cap. 1.

CVM ergo natus esset Iesus, in Bethlehem Iudæ, in diebus Herodis Regis. &c. Locum, & tempus ortus Iesu, explicat Matthæus: ut Hebræi, vtrumq; cum diuinis Vaticinationibus conferentes, viderent, quàm hæc, cum sacrorum Prophetarum Oraculis, consentirent. Locus namque à Michea: tempus verò, à Daniele, & Iacob, explicatū est. Porro Bethlehem Iudæ, dixit: quòd esset alia Bethlehem Galileæ, in forte Zabulon, Iosue. 19. Corruptè verò legūt Græca exēplaria, Iudæ, pro, Iudæ, quod etiam Hieronymus annotauit: & si parum referat, vtro modo legas. Herodem prætereà, Regem nominat: quòd nihil ad eum (vtpotè alienigenam, & exterum,

rum, Iudaicæ gentis Regnum pertineret: instantemque Christi aduentum, huius Regno, & Iacob vaticinio, declararet. *Non deficiet sceptrum de Iuda, nec Dux de fermore eius: donec veniat, qui mittendus est, &c.* In diebus inquit, Herodis Regis: id est, ea tempestate, qua Regnum Iudæorum administrabat Herodes: is planè, quem, Magnum plerique vocant: Antipatri filius, Herodis Ascalonæi nepos. Quem Herodem Ascalonitam, Aphricanus apud Nicephorum, refert, seruum fuisse Sacerdotis cuiusdam, ex eorum numero, qui Apollinis templo apud Ascalonenses præerant. Eusebius verò in præpar. Euāg. Autor est: Herodem ipsum Ascalonitam, Apollinei tēpli Ædituum fuisse: ex eorum classe, qui serui vocarentur. Huius filium Antipatrum, ab Idumæis captum, apud eos educatū: Aphricanus affirmat: quòd pecuniæ inopia, à patre Herode redimi minimè potuerit. Apud quos multa, atque præclata, bellicæ virtutis ostentās facinora: clarissimus euasit: ab eisque, Idumæi cognomentum retulit. In Hircani deinde, summi Iudæorum Pontificis, amicitiam insinuat: quòd bellum aduersus fratrem suum

Nicepho.
lib. 1. c. 9.

Euseb. lib.
8. præpar.
Euāg. c. 1.

germanum, Aristobolum, gereret: breui, Hyrcani Regno in libertatem asserto, sic enituit: vt egregiæ indolis, & singularis prudentiæ, atque fortitudinis famam, apud vniuersos Palestinos retulerit. Aristobolo autem è medio sublato, & Iudæa in prouinciæ formam, à Pompeio redacta: Antipater, Palestinæ Procurator creatus est. Quo, Malichi fraude interfecto: Herodes eius filius, quem è Cypri nobili Arabe sustulerat (qui Ascalonita, ab auo: & ab amplitudine fortunæ, Magnus appellatus est) & opibus, & virtute: sed potissimum Romanorum amicitia fretus: non paternam modò administrationem, verum Regnum etiã, adeptus est. Cùm enim prius Antonio, intima familiaritate esset coniunctus: inuidente ei nō nihil Cleopatra, quæ Iudæorum Regno inhiabat (vt Plutarchus in Antonio, Auctor est) cum qua, eam ob causam priuatas similitates gerebat: ausus Antonium, in Actiacum bellū contendere, nō solum auxiliariis copiis, & omni commeatus genere. verum consilio quoque saluberrimo iuare: affirmans, omnia prosperè cessura, si Cleopatram in Ægyptum remitteret: supera-

to

to Antonio, cuius manifestissimum exitium, iam olim præuiderat, etsi sciret Cæsarem Augustum, ob Antonij amicitiam, sibi esse infestissimum: ausus est tamen tentare fortunam: eique, in Ægyptum properanti, abundantissimo commeatu, & ingentibus diuitiis instructus, occurrit. Paucaque præfatus, cùm (Antonij familiaritatem, atque amicitiam ingenuè confessus) culpam esset deprecatus: Augustus, animi magnitudinem viri, demiratus, quem compertum habebat, discessionem à Cleopatra, perpetuò Antonio consuluisse, amantissimè eum, in suam gratiam recepit: belloque confecto: opibus, & Prouinciis auctum, in Regnum extulit. In quo, quantum rebus gestis, & magnificentissimo animo enituit, templo Salomonico (vt Iosephus tradit) ab ipsis propè fundamentis constructo: quod priori esset mole, & opulentiā par: tantum sæuitia, & crudelitate, vniuersos penè mortales superauit. Interfecit siquidem, & vxorem, & liberos: aliāque innumera, nephariæ crudelitatis exempla edidit, quæ paulò pōst sunt à nobis copiosius persequenda. Sunt autem Herodes tres, qui in nouo Testamē-

to

*Ioseph lib.
15. antiqui
c. 11. & lib.
1. de bello
Iuda. c. 27.*

ro memorantur. Hic ipse, de quo sermo-
nem instituiamus: sub quo Christus, Ser-
uator noster, natus est. Qui etiam Beth-
lehemiticus Infans, crudelissimè tru-
cidauit. Qui anno sexto à natiuitate
Christi, morbo intercutis, vt ait Euse-
bius, & pediculari, miserè consumptus
est. Secundus: huius filius, Galileæ Te-
trarcha: qui Ioanē Baptistā, gladio sustu-
lit, & spretū Christū, ad Pilatū remisit. Is
cū annis quatuor & viginti Galileam
rexisset: in exilio periit. Tertius: Herodes
Agrippa, à Claudio Caligula in Regnum
euectus: qui, Iacobum cū iugulasset,
oprans, placere Iudæis: Petrum, in vincu-
la coniecit. Qui Cesareæ, diuinas accla-
mationes sibi à populo oblatas, libenti,
atque arroganti animo suscipiens: ab
Angelo percussus, vermibus scatens, oc-
cubuit.

2 *Ecce Magi ab Oriente venerunt, &c.*
Magorum nomen, vulgi potius vsurpa-
tione, & errore, quàm aut significatione
vocabuli, aut eorum, quibus principiò
inditum est, merito infame est. Persarum
quippe Sapientes, à quibus Diogenes
Laërtius, in Prohemio libri, quē de Phi-
losophorum vitis, successione, placitis, &
rebus

rebus gestis conscripsit: Philosophiæ se-
mina iacta, & propagata fuisse, tradit)
clarissimos Auctores citans, Hermip-
pum, Hermodorum Platicum, Xan-
thum Lydium, Sotionem, Aristotelem,
Dinonem Historicum, Eudoxū, Theo-
pompum, Eudemum Rhodium, Heca-
theum, Clearcum Solensem, atque Cli-
tarehum: Magi, idest, silentes, vt inter-
pretatur Basilius, in Oratione de Christi
ortu, dicti sunt: siue quòd silentium, &
quietem agerent, vt commodiùs philo-
sopharentur (Anima enim, vt Aristoteli
quoque visum est: sedendo, & quiescen-
do fit sapiens) siue quòd quinquennij si-
lentium, discipulis indicent: quod à
Pythagora deinde Samio (qui inter illos
addiscendæ Philosophiæ gratia, est pere-
grinatus) apud Græcos vsurpatum est.
Apuleius autem, in prima Apologia pro
Magia, vsus Platonis testimonio: Persa-
rum Sapientes, Magos, idest, Sacerdotes,
appellari affirmat. Et Cælius lib. 3. lect.
antiq. cap. 42. Magorum nomine, nihil
aliud Persis, quàm Deorum Interpretes,
atque cultores, significari putat. Clitar-
chus in 12. apud Laërtium, Auctor est:
Magos, Deorum vacare cultui: & illis
preces

*Hermip.
lib. 1. de
Magis So-
tion lib. 23
Aris. & Ma-
gico & lib.
1. de Phi-
lo. Dinon.
lib. 5. Hist.
Eudoxus
in Periodo
Theopom.
lib. 8. Phi-
lippicorum
Clear. lib.
de discipl.
Clitar. lib.
12.*

preces, vota, ac sacrificia offerre: de Deorum substantia differere: signa, statuasque reprehendere. &c. Sotion verò, apud eundem Laërtium, his, vestem quidem candidam: lectum, humum: escam, olera, caseum, ac panem cibarium: fuisse, refert. Quibus consentit Hieronymus. 1. lib. Commenta. in Danie. cap. 2. Aristoteles etiam (apud eundem Diogenem) in Magico: & Dinon. 1. Historiarum lib. & Hermodorus Platonius, affirmant, Magicę illos diuinationis, penitus ignaros, & expertes fuisse. Cum verò tales principio fuissent: paulatim ad superstitiones, & vanitates deflexisse: atque eam ob causam, nomen inuisum, & infame redditum, probabile est: Quod Augustinus. Chiamensis Episcopus, censet, lib. de perenni Philosophia. Duplicem verò Magiam, antiqui celebrant. Alteram, tam diuinis, quàm humanis legibus damnatam: quæ per iſta cum Dæmonibus fœdera, & impias nephandorum spirituum euocationes, multa verè: sed plura apparenter solum, delusis, intuitum oculis, operatur: quam Græci, peculiari vocabulo, *Goe-tiam*, nuncupant. Huius Professores fuerunt, Zoreaster, Ostanes, Apuscorus, Zaratus,

ratus, Marmacidius, Hippocus, Zarmocedines, Iannes, & Mambres, qui restiterunt Moſi in Ægypto: Balaam Aramæus, Simon, & Elimas, Magi: quorum nomina execranda. 2. ad Timotheum. 3. Num. 22. Acto. 8. & 13. referuntur. Hæc etiã Magiam, plerique tradunt, Pythagoram, Democritumque sequutos: & Apollonium Tianeum: cuius res gestas, Philostratus edidit: quas miseri Gentiles, rebus à Christo gestis, opponere sunt ausi. Quibus Iustinus Martyr, egregiè respondit: Apollonium, scilicet, nihil unquam, nisi adhibita materia operatum: Christum verò (vt par erat nature Autorem, & Principem) solo imperio, solo nutu, multa, atque præclara opera edidisse. Naturalem alteram, ab omni superstitione puram: non sanguine, non victimis, non euocationibus utentem: sed quæ mutua tantum virtutum, ac facultatum naturalium, aut consensione, aut dissidio: multa profectò admiranda, & vtilia operetur. Hæc magnetem, ad vsus nauticos, incredibili generis humani beneficio, transtulit: & Medicinæ procreatrix fuit. Cuius Cælius lib. 3. lect. antiqua. cap. 42. & Picus Mirandu. in Apologia, & Reue

Forū nomina annotauit Augusti, Nabienſis Episcopus. in Scholijs. Psal. 131.

Li. quasi. à genti. propositi. q. 24. Or. 26. Euse. Cæsa. li. aduersus Hieroclem.

& Reul inus Forcensis: & antiqui Patres, Iustinus martyr in lib. quæst. à Gentibus propositarū. q. 24. & 26. & Hiero. in Daniele. ca. 2. & Origenes Tractatu. 5. in Matth. patrocinium susceperunt. Fuerūt autem in tanta veneratione, & pretio, apud Persas Magi: vt Cicero lib. 1. de diuinatione, & Plinius lib. 2. Historiæ naturalis, affirmant, Magiam, Regum Regibus in Oriēte imperitasse: nec potuisse quemquam Persarum, Regno præfici, qui non antè, Magorum disciplinam, scientiāque, percepisset. Cambyse igitur, Cyri filio, vita functo (gladio enim quem balthæo gestabat, sua sponte euaginato, in femore grauius vulneratus, occubuit) & Mergide, eius fratre, fraude Comaris Magi, è medio sublato (vt Iustinus refert) suffecto in Regnum Orpaste, Comaris germano: qui Mergidem ore, & corporis lineamentis, mirificè referebat: duo hi Magi, Persarum Monarchiam inuasere: tenuerūtque annis septem, donec Orthanis, viri nobilis, sagacissima coniectura, illorum præstigiè deprehensa: & per coniuratos septem, Regno deturbati, atque deiecti, vita quoque priuati sunt. His successit Darius, Hista

Histaspis filius: Cyro, & sanguine, & cognatione iunctus. Fluxerunt proculdubio Magi à Chaldeis, & Assyriis: qui eis, & sapientia, & Regno, multo superiores, & antiquiores fuere: à quibus, Hebræorū quoque Patres propagati sunt: quod & Achior Iudith, 5. testatur. Assyrij enim, & Babilonij, suos Sapiētes, Chaldæos: Persæ, Magos: Indi, Bramanos: Æthiopes, Gymnosophistas: Celtæ Diuidas, & Sēnotheos: Ægyptij, Prophetas: Græci, Philosophos vocant. A Chaldæis ergo, generis humani propagatoribus, post diluuium: liberales etiam Artes, & ingenuæ Disciplinæ propagatæ sunt: etsi Clearchus Solentis, in lib. de disciplina apud Laërtium, à Magis Gymnosophistas, & Iudæos, originem duxisse tradat. Certū est tamen, Assyriorum Regno à Persis subactō, nomina fuisse confusa: & pro Chaldæis Magos, & contrā, pro Magis, Chaldæorum nomen vsurparum. Quod Augustinus Chiamensis obseruauit: & testimonio Chalcidij Platonici probari potest. Qui cum Platonis Thimæū commentaretur, & in Euangelicam hanc Magorum historiam, ea, qua paulò post subiiciemus, occasione, incidisset: quos

Matthæus Magos, ipse Chaldeorum Sapientes, appellauit. Hæc idè accuratius & fusiùs à nobis sunt proposita: quòd his præludiis, atque prolegomenis, ea omnia quæ ad exegæsim huius loci pertinent, magna ex parte explicata videantur. Si enim quæras, quales hi Magi fuerint: qui primi ex Gentibus, tanto studio, & accurate, Christum quærent? Respondemus. Viri proculdubiò, sapiëntia, id est, humanarum, ac diuinarum rerum scientia, præcellentes, & insignes. Si quæras deinde: Reges ne? Respondemus, planè eos, Reges fuisse: sed exiguos: Regulos scilicèt, & Topharchas: quales habuit plurimos Oriens, sub primariis Imperiis comprehensos, & Monarchis obtemperantes. Plutarchus enim in Lucullo, Tygranis Armenij fastum, atque superbiam describens: qui nò ita multis annis, ante Christi ortum, in Asia floruit: ita inquit. Ministrabant ei multi Reges: quorum alij, veluti pedissequi, aut satellites, astabant. Hi, equitanti pedestres, interiores tunicas induti, occurrebant &c. De eiusdem etiam copiis, & apparatu, paulò post differens, ita inquit. Neque insana prorsus, omnemque præter rationem, videbatur

batur viri temeritas: cui tot populi, tot Reges, tot peditum legiones, & equitum millia, animos attollebant &c. Docet maximum hunc Regulorum numerum, ipse quoque titulus, quo Monarchæ potentissimi, & qui magna Imperia sibi, aut iure hæreditario, aut bello, in Asia comparauerant, Reges Regum appellabatur. Hanc sententiam confirmant, tum antiqua, & in primis vulgaris Christianorum opinio, iam olim in Ecclesia recepta: tum pictura, tum multorum Patrum testimonia: Athanasij, de variis quæst. q. 2. Tertuliani, lib. aduersus Iudæos, & lib. 3. contra Martionem. Cypriani, in sermone de Baptismo Domini, & manifesta. Trinitat. Hiero. in Psal. 71. Augustin. Sermo. 43. ad Heræ. & lib. 3. mirabi. sacræ Scripturæ. Chrysost. hom. 6. in Matth. Isido. in Præfatione Missæ Mozarabicæ. Christiani Duntmari, Matt. 2. Thomæ. Matt. 2. & Iohan. 11. Nam. 3. p. q. 36. ar. 3. non solum fuisse Sapientes: sed etiam Potentes, affirmavit: suppresso Regiæ dignitatis titulo. Probat id etiam, Magorum potentia: & ius Regni, non nisi his, quorum disciplinis imbuerentur, in Oriente concessum: quod Cicero. ac Plinij testi-

monio probauimus. Probant id etiam, eximia, & singulari sua eruditione: tam beatus Iob, quam tres amici eius. Nam Persidis, Arabiæ, Æthiopix, Ægyptique Sapientes, Plinius lib. 25. cap. 2. communi appellatione, Magos vocat. Reges autem, eos fuisse: Thobie. 2. cap. ostenditur. Sic etiam Ambrosius eos vocat lib. 1. offic. c. 12. Erant igitur amici Iob, tum Magi, tum Reges: id est, Reguli, & aliquarum ditionum, aut urbium, aut locorum Domini, & Principes: quales in Europa Duces, Marchiones, Comites & Reguli: & quales in Hispania, sub Mahumetanorum Tyrannide, euerfa Miramamolinarum Monarchia, Reges fuere. Tot enim Reges memoratur, quot vrbes. De Toledo, de Seuilla, de Cordoua, de Iacn, de Granada, de Carauaca, de Murcia, de Valencia, de Caragoça, de Huesca, &c. Tales etiam fuisse gentium Reges, sub ingressum filiorum Israël in terram Chanaan: ingens illorum numerus ostendit Iosue. 12. Quò loci, angustissimæ illius Regionis, quam ultra Iordanem filij Israël occuparunt: vnus & triginta Reges numerantur. Et illud Iudi. 1. *Septuaginta Reges præcissi manuum, ac pedum sumimitatibus:*

come

comedebant sub mensa mea ciborum reliquias. Plinius etiam lib. 5. c. 23. in sola Cælesyria memorat. 17. Tetrarchias. Et ca. 18. in Regione Decapolitana, quæ satis est exigua: constituit sex Tetrarchias: quas ibidem affirmat, Regnorum instar fuisse. Tales ergo Magos fuisse, qui Christum quæsierunt: nempe, Toparchas, sapientia, & religione insignes: proculdubio putamus. Quod autem omni sapientia imbuerentur, qui inter Orientales Principatui destinabantur: docet Moysis exemplum, Ægyptiorum Regno destinati: qui in omni Ægyptiorum sapientia, à diuo Stephano Acto. 7. eruditus, traditur. Nec eius socer lethro, Madianitarum Princeps, Magiæ, & Philosophiæ, expers fuit. Eum enim, Mercurium esse Trismegistum (quem tantoperè celebrauit antiquitas) Doctorum plerique, non leuibus, nec futilibus coniecturis, contendunt. Si quæras. 3. Biennione post Christi ortum, an diebus tredecim, Bethleheemicam ciuitatem adierint? Respondemus, die eos decimo tertio aduentasse. Chaldæi quippe erant Magi, & exopsteritate forsitan (quod Chrysostomo, Hieronymo, & Ambrosio, visum est) aut

C 3

certè ex disciplina, & secta Balaami Chaldæi. Sic enim se vocat ipse, Nu. 23. inquit, *De Aram adduxit me Balac, Rex Moabitarum, de montibus Orientis.* Et Deuter. 23. scriptum est, quòd Moabitæ adduxerunt Balaam de Mesopotamia Syriæ, ad maledicendum populo Israël. Licet sint, qui Balaam, Huzeum putent: quemadmodum Nume. 23. à nobis explicatum est. Chaldea autem Regio, est Iudee propinqua: illique Orientalis, inter Babylonem & Arabiam, Tygrim & Eufraten. Quam describunt Plinius lib. 6. c. 28. Strabo lib. 16. Volaterra. lib. 11. Geographiæ. Huius partem, Mesopotamiam quandoque, diuinis in literis vocari: docet Stephanus Acto. 7. Et Plinius eam Prouinciam, Chaldaicæ Regionis partem, vocat; ex qua oriundus fuit Balaam (erat enim Aramæus, ut paulò superius ostendimus.) De Aram, inquit, vocauit me, Rex Balac. Nam Haraïn Naharaim, Hebræi Mesopotamiam vocant: idest, Haram duorum fluuiorum. Vox enim, Naharaim, dualis est numeri: sic dicta, quòd inter Tigrim, & Eufraten, media sita sit. Quò alludit nomen Græcum, Mesopotamiæ, à, mefos, quod est, medius: &, potamos

tamos, quod est, fluuius. Alij putant, sic eam vocatam, à primo eius cultore: cui, Aram nomen fuerit. Eumque nominis sui urbem, in ea Regione cõdidisse: eiusque filiũ, nomine Hus, in cãpo Damascenõ, urbem nomine Aram, in memoriã patris cõdidisse: cùm campus suo nomine, terra Hus, dictus sit. Balaamque Huzeum, & Madianitam fuisse: nam Iudi. 6. Madianite, Orientis populi appellantur. Affirmatque, Madianitas, populos fuisse Syros, Damascenos, & Cælesyros, Huzeos: & nomina nonnunquam cõfundi. Est ergò diuinis in literis Harã, Prouinciæ Mesopotamiæ (quæ pars est Chaldææ) & urbis quòdam in ea celebris, nomen: quæ Charam etiam, per n Cheth. dicta est, à Chara fluuiio: non procul à Nisibi, siue Antiochia (olim vrbe clarissima) sita. Quò loci Thare, pater Abrahami, obiit mortẽ: atque eo vita functo, Nachor, frater Abrahami, moratus est. Hanc Prouinciam, Babiloniæ Sapientes habitasse (quos & Chaldeos, & Magos, vocatos, diximus) Strabo, clarissimus Author, lib. 11. & 17. & Ammianus lib. 23. apertissimè affirmant: etsi non me fugiat, Herodotum, Historiæ patrem, lib. 1.

c.ii.cùm Mædiam in 6. Prouincias diuississet: vltimam, Magis tribuisse: & Plin. lib. 6. c. 27. Pasagardâ Castellū, & Echbatanam urbem, illis assignasse. A prouincia tamen Aram, se vocatum refert Balaam, de montibus Orientis: quod diuinis in literis, terræ quæ sunt Iudææ Orientales, Oriēs appellantur: quo sensu Gen. 13. scriptum est. *Elegit sibi Loth Regionem circa Iordanem: & recessit ab Oriente.* Ceterum, quod inter Aquilonem, & Orientem, Chaldæa sita sit, respectu Hierosolymæ (vt cēsent Hieronymus Hiere. 25. & Zacha. 2.) nunc Orientalis, nūc Aquilonaris appellatur. Distat verò vrbs Arā, à Hierusalem, centum septuaginta duabus Hispanicis, & Persicis parasangis: Vr verò Chaldæorum, (quam vr̄choam, Ptolomeus vocat) ducentis duodecim: vt Canus Author est lib. de locis Theologicis. ii. c. 5. vbi suo more elegantissimè, & eruditissimè hunc locum versat. Potuerunt igitur commodè paucis diebus adire Magi Hierosolymā: præsertim, cùm Dromedariis vterētur: quos Philostratus, in Apollonij Tiansi vita, & historia, mille stadiorum spatiū, vnius diei itinere, conficere affirmat. Cui accedit testi-

testimonium Aristotelis lib. 9. de animal. historia c. vlt. qui tradit, celerius eos multo quàm Nisæos equos, currere. Probat hoc etiam expeditè. historia Iacob. Cū enim eum Laban fugientem, ex Mesopotamia, Iudæam versūs persequeretur: septimo die cōsequutus est eum, ad montem Galaad: qui est principium Libani. Et agebat quidem secum Iacob greges, vxores, ac paruulos. Laban autem, non ante diem tertium, fugam generi deprehenderat. Non ergo oportet, varias itineris rationes excogitare. Remigiū siquidem, tam breui, tantum Magos iter, miraculosè confecisse arbitratur. Augustinus, & Chrysostomus, ante natum Christum, stellā ab eis visam, existimāt. Epiphanius, Heres. 51. & Zacharias Chrysopolitanus, bienniō post natum Christum, Hierosolymam Magos attigisse, putant. Quibus manifestè historia hæc Euangelica repugnat. Primū, quod Matthæus hoc loco, aduerbio excitandi vsus sit: inquit, Ecce, Magi ab Oriente venerunt: indicans sane rerum consequentiam, & propinquitatem. Cū natus esset Iesus in Bethlehem Iudæ, in diebus Herodis Regis: Ecce, inquit, Magi &c. Non enim de

G 5

re tam fera, sed de subitaria, improuisa;
& proxima, series historiæ, ea verba pro-
nuntiari permittit, quale est illud Gen.
24. *Necdum intra se verba compleuerat: & ecce,*
Rebecca egrediebatur &c. Et illud Poëtici.

Audiat hæc aliquis, vel qui venit: Ecce Pa-
lamon.

Deinde, quod Magi, diuinum puellū
Christum, in Bethlehemitica vrbe inue-
nerunt: in qua beatissima Virgo cum di-
uina prole, & sacro coniuge Ioseph, die-
bus. 40. (nempe vsque ad Præsentationē)
mansit. Post purificationem verò (teste
Luca) in ciuitatē Nazareth regressi: pau-
lò post, Angelo monente, in Ægyptum
concessere. Nec fuit vlla ratio illis, re-
deundi in Bethlehem, post biennium: in
qua vrbe tamen, narrante Matthæo, Ma-
gi Christum inuenerunt. His accedit cō-
munis Ecclesiæ vsus, sentētia, atque tra-
ditio: quæ die decimo tertio post Christi
ortum, Epiphaniarum sacras ferias cele-
brat: censetque, diebus tredecim, Ma-
gos, iter suum confecisse. Cuius quidem
authoritas, si Osiandro vilis est: nihil mi-
rum, cum impudentissimus Hæreticus,
ab eius Castris transfugerit. Nobis ta-
men veneranda, diuina, & sacrosancta
esse

esse debet. Nec obstat, quod ille obijcit:
Virginem scilicet Deiparam. non Agnū,
sed par turturū, aut duos pullos colum-
barum, in Purificationis oblationem ob-
tulisse: cum Lex Leui 12. id permiserit,
his qui pretium agni non possent inue-
nire: nempe, pauperibus. Igitur, nondum
aurum, atque Thesauros, Magi obtulerant.
Sunt enim qui putent, eam auri co-
piam, sacratissimam Virginem, aut in di-
uinos, aut in pauperum vsus, statim con-
tulisse. (Sciebat enim, paupertatem, &
inopiā, placere filio.) Quamobrem, par-
cè, & vix, eam viaticum ad fugam, & ne-
cessaria ad peregrinationem, ex Mago-
rum muneribus seruasse. Sūt qui eam,
maioribus hostiis, modestiæ gratia absti-
nuisse, arbitrentur. Non enim decebat,
pudicam Virginem notæ paupertatis, in
templo educatam: subitò diuitis obla-
tionem inferre. Nec illud alterum: He-
rodem scilicet, re prius cū Magis: accu-
ratissimè communicata: occidisse puel-
los Bethlehemiticos, à bimatu, & infra:
secundum tempus, quod exquisierat à
Magis. Nam (vt suo loco posterius dice-
mus) verba illa, secundum tempus, (vt
Euthimius obseruauit) non sunt referē-
da

da ad totam orationem, & pericopem præcedentem: sed tantum ad particulam infra. Nec potuit Herodes, Romam euocatus (vt Iosephus est Auctor) sequendi in pueros libidini, qua ardebat, satisfacere: præsertim, cum satisfactorius filiorum suorum accusationi, euocaretur: cum quibus par est, multos Regni Principes, aduersus eum coniurasse. Si quæras, tres ne Magi fuerint? an pauciores? an plures? Respondemus: numerum quidem pluralem, à Matthæo constitui: dicente, Ecce Magi ab Oriente venerunt: Certum tamen, non explicari. Probabilius proinde esse, Ecclesiæ consuetudinem, & traditionem amplecti: quæ & pictura, & communi, ac publico omnium fere consensu, tres Reges Magos fuisse, putat.

8 *Vidimus enim stellam eius &c.* Ex Plinio lib. 2. Clitarcho, li. 12. Cælio Rodigino lib. 3. c. 42. Augustino Chiamensi lib. 1. de perenni Philosophia, ex nomine in super ipso Zoroastri, Magorum Principis, & ex clarissimis quibusque Auctoribus, satis constat: Chaldaeos, siue Magos, Astronomicis rationibus summo studio, & maxima animorum contentione, incubuisse. Probant hoc aperte diuinæ literæ

Ioseph. lib.
26. antiq.
9. 7.

Zoroaster.
1. astrorum
obscura or
& cultor.

tere 2. Paralip. 32. Quod loci, cum præmissent Ezechiae morbum, illiusque dolorem, & luctum, quod absque liberis raperetur, cum ex sua posteritate, & sobole, Christum oriturum: spem prius animo concepisset, orationemque eius, & lachrymas, à Deo esse susceptas: optionemque illi datam, vt vtrum vellet, à Deo signum postularet: retrocessurum quippe decem lineis esse Solem, aut totidem lineis progressurum: illeque nihil moratus, Sole retrogradationem postulasset: quæ omnia 4. Reg. 20. & Isai. 39. f. explicantur. Quæ non nihil etiam, ad diuini Verbi Incarnationem, pertinere videntur: quod transgressis nouem Angelorum lineis, & choris, ad decimam usque, id est, ad humanam naturam descendit: & caro factum est. Non enim Angelos apprehendit, sed semen Abraham: visus quodammodo Deus, à maiestatis, & magnitudinis suæ arce, retrocedere. Exinaniuit quippe semetipsum, formam serui accipiens &c. Cum igitur signum hoc mirabile præcessisset: in Paralipomenis scriptum est. Attamen in legatione Principum Babylonis, qui missi fuerant ad eum, vt quærerent de portento, quod accide-

rat

rat super terram &c. Quibus verbis satis indicatur, quàm fuerint Magi, atque Chaldaei, rerum coelestium studiosi: cum publica legatione missa, Merodach Baladam, filius Baladam, Rex Babylonis, quæsierit de retrogradatione Solis. Id enim est portentum, atque miraculum, quod tunc acciderat super terram: die, horis decem prorogata. Nō dubium est, coelesti numinis afflatu, orto, & fulgente nouo sydere: Magos intellexisse, eximium illum, & diuinum Regem Iudæorum, natum: quem tantopere sacrorum, ac prophætorum Vatum Oracula, prædicabant. Deum, pariter & hominem, futurum: pro mortaliumque asserenda libertate, & salute, mortem, atque Crucem esse subiturum. Cuius deinde Religioni, & cultui, abdicatis, & reiectis Idolis: vniuersum genus humanum, erat operam daturum. Sacrorum quidem Vaticiniorum copiam habuerunt, ex consortio Iudæorum: qui annis. 70. inter Babylonicos sunt peregrinati. E quorum numero, quàm plurimi, Cyri beneficio uti noluerunt: qui eis reditum, longo illo postliminio, in patriam concedebat. Verum inter Chaldaeos manentes, magnam illis, rerum

rerum sacrarum cognitionem contulerunt. His accessit, Vaticinium illud celebratissimum, de Christo: quod cecinit Balaam: (cuius aut posterius, ut Chrysostomus, Hieronymus, & Ambrosius, sentiunt: aut certe confectatores, ac Discipuli, Magi fuere) quod Numer. 24. sacris literis insertum, ac omnium seculorum memoriæ, consecratum est. *Videbo eum, sed non modo: contuebor illum, sed non propè. Orietur Stella ex Iacob, & consurget virga de Israël: & percuet Duces Moab, vastabitque omnes filios Seth.* Et post pauca. *De Iacob erit, qui dominetur. &c.* Christus enim Paganismum, & falsam multorum Deorum Religionem, Evangelica prædicatione euertit: & Idola omnium gentium, & omnium mortalium, manibus excussit. Duces enim Moab: Idololatriæ Principes, & falsæ Religionis Antesignanos, vocat. Filios autem Seth, vniuersum genus humanum. quod pereunte Adami sobole, communi orbis inundatione, solus relictus fuerit superstes Noë, ex posteritate Seth. Quapropter Chaldaeus Paraphrastes, simplicissime Vaticinationem hanc, de Christo interpretatur: quem violentissime Iudæi, ad

ad Dauidem rapiunt. Nam etsi Dauid Moabitarum Regnum exciderit, & funiculo mensus fuerit Moabitas 2. Reg. 8. non tamen dominatus est omnium filiorum hominum. Sic enim vertit Chaldaus, Pericopē illam. Et vastabit omnes filios Seth. Balaam verò, prædicit euentus nouissimorum temporum. Sic enim Christi tempora: nouissima hora, & nouissimi dies, sacris in literis appellantur. Fluxerunt autem, inter Balaam, & Christum, anni. 1500. Prædixit etiā, Virgineum partum, & Christi natiuitatem: noui syderis ortum, indicaturum. Accedebant his Oraculis, Sybillarum prædictiones: quæ adeò circa hæc tempora in omnium ore versabantur: vt Vergilius, Augusti tempestate, cecinerit.

Vltima Cumæi, veitn iam carminis ætas:

Iam redit, & Virgo: redeunt Saturnia Regna.

Iam noua progenies, cælo demittitur alto, &c.

Et Cicero 2. de diuinatione prodiderit, Ostendisse quosdā Senatui, carmina Sybillina: quibus prædicebat, eā tēpestate, Regē esse oriturū: quē, si Romani, salui, & incolumes esse vellēt: abiurato veterū Regum odio, placidē essent suscepturi. Et Suetonius in Vespasiano, & in Tito, retulerit:

retulerit: circa ea tempora, vulgatissimū fuisse, inter vniuersas Orientis gentes: antiquum Oraculum, fata, mūdi, & omnium mortalium Imperium, Regi, apud Hebræos orituro, portendere. Mitto innumera alia Sybillarum, & aliorum Vatum, quos habuit Gentilitas (quales Balaam Aramæus, Mercurius Trismegistus, Abaris Hyperboreus, Zamolxis Getæ, Orphæus Græcus, Zoroaster Persa) de Christo Oracula, & Vaticinia. Nam hi forsitan, Deo impellente, & afflante, vt genus humanum hac ratione, Euangelicæ prædicationi pararetur: multa sacramenta de Christi ortu, de captiuitate, & Redemptione generis humani, de iudicio finali, de sempiternis denique suppliciis, quæ manent impios: prædixerūt: vt Eusebius lib. 11. præparat. Euang. c. 10. & lib. 4. vitæ Constantini, & Nicephorus lib. 8. c. 29. sentire videntur. Quibus, verba illa Pauli egregiē fauent, Roma. 1. quia quod notum est Dei, aut, vt alij vertunt, quod de Deo cognosci potest: manifestum est in illis. Deus enim illis manifestauit, non solum rerum effectuum mole, pulchritudine, & varietate (quem manifestandi modum, sequentia

indicant: inuisibilia enim Dei, à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta &c.) verum etiam traditione, & peculiaribus afflatibus: quos Deus vltro, Gentilium Vatribus potuit aspirare, & immittere. (Vaticinium enim, Dei donum est: quod peccatoribus quoque immerentibus, & impiis, merè gratis donari potest.) Nec vates tantum: verum Dæmones etiam ipsos, variis in locis fundentes Oracula, coëgit testimonium ferre veritati. Cæterum, quoniam & Sybillarum, & aliorum Varum, & dæmonum ipsorum Responsa, & Vaticinationes, copiosè à Cice. lib. 2. de diuinat. Deo. & ab August. lib. 8. de ciui. cap. 22. & à Lactantio lib. 4. de diuin. inst. cap. 18. ab Eusebio, Iustino, Clemente Alexandrino: & copiosissimè, & accuratissimè, ab Augustino Chiamensi Episcopo, in elegantissimis suis lib. de perenni Philosophia, sunt propositæ: vnum tantum exemplum, ex Suida proponam: quod ille Auctor clarissimus narrat, in dictione, Augustus. Affirmat enim, Augustum, bellis ciuilibus cōfectis: orbiq; singulari sua virtute, pace reddita: solenne centum bouum sacrificium, Apollini, in Delpho obtulisse. Cumque de succes-

fore

fore Imperij: Apollinem consulisset: nullo ei reddito Responso, instaurasse sacrificium: petiisseque ab Apolline, curei minimè respondisset. Cui hæc interroganti: huiusmodi Responsum datum est.

Me puer Hebræus, Deus, Diuos ipse gubernas:

Cedere sede iubet, tristèmq; redire sub orcu.

Aris ergo hinc, tacitus abscedito nostris.

Quo habito Responso: Augustum, Romam se contulisse: & in ipsa Capitolij area, templū, hoc titulo exedificasse. **ARA PRIMOGENITI DEI.** Cognouerunt præterea, receptione, de Deo, multa mortales: quod rerum diuinarum, ac futurarum notitiam, quam quondam habuerat Adam: eius posteris, per manus, successoribus tradiderint. Itaque cum Magi, antiqua suorum, siue Prognitorum, siue Præceptorum traditione, & Theologia, compertum habuissent, Regem ex Iudæorum gente, olim nasciturum: cui omnium mortalium, ac totius mundi Regnum deberetur: eumq; verum Deum, hominemque futurum: eiusque natiuitatem, ortu noui syderis, indicandam: summo studio (iam inclinantibus annis: & fama, de propinquo

H 2

eius ortu, orbem peruagante) obseruabant, num Stella illa, tandiu desiderata, appareret. Hanc cum iam mortam, & mundo fulgentem, essent contemplati: per Angelum (vt Auctor Commentariorum imperfectorum, qui, Chrysostomi titulo circūferuntur: contendit) aut certè per somnum, aut aliàs à Deo moniti, confidenter adeundam esse Hierosolymorum urbem, Iudaici Regni principem, atque Metropolim: requirendumque puerum iam ortum, ac generis humani salutē destinatum: intrepidè, Magi, diuinis Oraculis confirmati, viam ingressi sunt. Hinc est, quòd cū Comete, & noua sydera, nihil faustum, aut propitium, rebus humanis inuohere vulgò existimantur. (nunquàm enim spectati sunt impunè Cometæ: nunquàm futilibus, incanduit ignibus æther.) Magi tamen, Astri illius ortum, mortalibus salutarem, esse, intellexerunt. Quod quidem Chalcidius Platonius, cū Platonis Timæū suis Commentariis illustrasset: sapientissimè obseruauit. Docens enim, non semper bella, & morbos, Regumq; ac Principum interitus, Cometarum, ac nouorum Syderum ortus, portendere: his verbis

bis vsus est: vt sunt apud Clemenrem Alexandrinum, in Stromatibus. Est quoque alia sanctior, & venerabilior Historia: quæ perhibet, ortu Stellæ cuiusdam, non morbos, mortēque denuntiata: sed descensum venerabilis Dei, ad humanæ conseruationis, rerumque mortalium gratiā. Quam Stellam, cū nocturno itinere suspexissent: Chaldæorum profectò Sapientes, viri, consideratione rerum cœlestium satis exercitati: quæsiuisse dicuntur, recentem Dei ortum: repertāque illa Maiestate puerili, venerati esse: ac vota, Deo tanto cōuenientia, nuncupasse. Hactenùs Chalcidius. Non fauet huius stellæ ortus, vanissimis Genethliacorum prædictionibus: quorum terculamenta firmissimis suis Oraculis, è mortalium pectoribus Spiritus sanctus expunxit. Nam Hier. 10. scriptum est. *A signis cœli, nolite metuerē, quæ gentes timent.* Et Ilai. 47. *Sta cum incantationibus tuis, & cū multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua: si forē quid profint tibi, aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum. Sta, & saluent te Augures cœli, qui contemplantur sydera, & supputant menses, vt ex eis annuntiarent ventura tibi. Quo*

loci, pro Auguribus cœli: Septuaginta, Astrologos vertunt.

4 *Vbi est, qui natus est &c.*) Vfus Articuli præpositiui, hoc loco constituti (cuius vim, c. præcedenti annotauimus, in illa verba, *Ecce virgo concipiet &c.*) expedite docet, sermonem esse de Rege illo Messia, insignissimo, & famatissimo: quem sacra Prophetarum Oracula, tãtoperè celebrant. Græca enim habent *ὁ τοῦ βηθλὲν*, idest, vbi est ille natus Rex Iudeorum.

5 Sic enim scriptum est per Prophetam. *Et tu Bethlehem, terra Iuda: nequaquàm minima es in Principibus Iuda. Ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Israel.* Testimoniũ hoc, productũ est ex c. 5. Michææ. Sed aliquãtò diuersius. Sic enim habet Micheas. *Et tu Bethleem Ephrata: paruulus es in millibus Iuda. Ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel: & egressus eius ab initio, à diebus æternitatis.* Hæc loca, vt inter se pugnantia: & quæ difficile in concordiam reduci possint, multi producunt: quod Bethlehẽ, terram Iuda, Matthæus vocauerit, & nequaquàm minimam: quam urbẽ, Michæas Ephratam, & exiguam, aut paruulam, appella- uerit. Matthæus, in Principibus: Michæas verò, in millibus Iuda. Quapropter, qui-
dam

dam ad tropos cõfugientes: dicunt, Ironiam esse in Michæa, in illis verbis: Paruulus es in millibus Iuda. Vt sensus sit. Et tu Bethlehem, Ephrata, exigua scilicet, & paruula es, in millibus Iuda: ex te tamen egressus est Dauid, & egredietur multò Dauide præstantior, Messias. Sic enim interpretatur Chaldæus Paraphra- stes verba illa: *Ex te egredietur mihi, qui sit dominator in Israel.* Perinde ac diceret. Exigua quidem, & negligenda, scilicet, est Hispalis, inter Hispanicas vrbes: quæ tamen per se est opulentissima, & feracissimos campos habet: & Traianũ, & Theodosiũ, virósque alios multos primarios, & Principes protulit. Nam Italica, à qua hi oriundi erant: haud procul ab Hispali, sita est. Aut si dixeris. Exiguum oppidulũ est, Vallis oletum: nec nomine adhuc vrbis, inter tot Hispanorum ciuitates, insignitum: & tamen Regiam Curiã, & amplissimum Senatū alit: Reges etiã (inter quos, Philippum, Regum maximum) in lucem edidit: Erasmus suspicatur. Hyperbolem esse, in illis verbis Matthæi, *Nequaquàm minima &c.* pro eo quod est. Adeò quidem humilis es: vt ne minima quidem vocari possis, inter Principes.

Iuda. Alij putant, verba illa Micheæ, paruulus es, in neutro genere esse vertenda: sic. Parū est, vt sis in millibus, aut in Principibus Iuda: hoc est, vna ex nobilissimis, & insignissimis vrbibus Iuda. Futura enim es omnibus insignior, ortu Messie qui in te est nasciturus. Dicunt enim, Hebræos, neutro genere carere: eiusque loco substitui masculinū, aut fœminā. Alij putant Matthæum, bona fide retulisse Sacerdotum, Scribarūque verba. (Nam qui Euangelistarum errorem allegant: qui non consultis autographis, veteris Testamēti testimonia produxerint, sed vt memoriæ occurrebant: blasphemant planissimè: nec digni sunt, quorū blasphemix, in hac serie recitentur.) Alij sentiunt, testimonium hoc Michææ, recitari iuxta fidem versionis Syriacæ: quæ ea tempestate, in omnium manibus versabatur. Sunt quibus verba Michææ, per interrogationem legenda videantur. Et tu Bethlehem Ephrata, paruulus es in millibus Iuda? vt negatio sit subintelligēda: nequaquam: quia ex te mihi egredietur Messias. &c. Mihi verò, planissimus adeò videtur Remigij Commentarius, à quo, non omninò alienus est Hieronymus

ronymus) vt semper miratus sim, quòd tantum negocium facesserit hic locus, viris eruditis. Nam & Matthæus, & diuinatum literarum Interpretes (qui non à scribendo, sed ab Scriptura sacra, quam diu noctūque versabant, Hebraice, sophrim, idest, Scribæ sunt appellati) hoc Michææ Vaticinium, non ad verbum: sed Paraphrasticè, vt cōmodiùs, & apertius ab Herode, & Magis intelligeretur: recitarunt. Itaque, seruata sententia: à verbis paululū declinatum est. Et tu Bethlehem Ephrata (inquit Michæas) vt eam distingueret, ab alia Bethlehem Galilææ, in sorte Zabulō. Iosu. 19. A qua oriūsus fuit Abesam, Iudi. 12. Hoc idem fecit Matthæus, dicens. Et tu Bethlehē, terra Iuda. Michæas addit, paruulus es. Si mēia scilicet, & vrbis frequentiam spectes: exiguus es vicus. Si tamen, oriuri in te Ducis, ac Regis Messie dignitatem, & præstantiam consideres: nobilissima, & insignissima es omniū vrbium: etiam, Principū Iudæ. Priori sensu, dictū est à Michæa, paruulus es: posteriori, à Matthæo, nequaquam minima es. Porro quod Matthæus dixit, in Principibus Michæas, in millibus: in causa est, ambi

guitas vocis Hebraicæ מלך aleph : quæ
& millia , & principes , significat. Ha-
bet autē Epithasim, illud mihi, Michæx,
Ex te mihi egredietur, qui sit dominator &c. id-
est , in gloriam Dei , & vtilitatem to-
tius populi : Est autem apertissimum
testimonium de Christi diuinitate ,
quod sequitur. Et egressus , aut egres-
siones eius (nomen enim illud , pluralis
est numeri) ab initio , à diebus æternita-
tis. Vtitur autem plurali: quia filius sem-
per , iugi emanatione procedit à Patre.
Iesus Christus, heri, & hodiè : ipse, in se-
cula. Idest , Christus erit verus homo , &
verus Deus : Patri coæternus. Dubium
est, an mala fide, vltimam hanc Vaticanij
Pericopem, Sacerdotes , & Scribæ, sub-
dlexerint: ne Messix diuinitatem, Hero-
des agnosceret. vt Chrysostomus arbitra-
tur. Mihi persuasum est, paucissimos ex
Iudæorum gente , Regnum spirituale
Messix , eiusque diuinitatem intellexis-
se. Quod hoc loco satis ostendunt Ra-
binorum Commentaria : quæ hanc Mi-
chæx Prophetiam , ad decretum æternæ
predestinationis detorquent. Et emana-
tiones, inquit, eius (plurale pro singu-
lari,

lari, more Hebraico) Emanatio, aut egres-
sus, aut ortus eius: scilicet, Messix: decre-
tus est ab æterno. Quanquàm sint non-
nulli, qui hunc locum, violenter, & coa-
ctè , & omninò repugnantem, ad Zoro-
babelem Traducant: cum ille , ortus Ba-
bylone fuerit.

6 *Et ecce Stella , quam viderant in Oriente,*
&c.) Hic locus explicare videtur , nō ha-
buisse, scilicet Magos, Ducis comitem,
stellam. Quapropter, ea fulgente, & se
itineris ducem præbete: gaudiū sunt gau-
dio magno valde. Non enim potuit ma-
iori verborum pondere, Matthæus, gau-
dij magnitudinem: quam iterum viso sy-
dere, & de spe sua cœlitus confirmati, sa-
cri hi Philosophi, & Reges, animo con-
ceperant: explicare. Mirum autem vide-
tur vehementer , si cœleste hoc astrum,
post exitum, & profectionem Magorum
ab Hierosolymis, publicè ab omnibus est
conspectum: quòd natum Regem, soli
ipsi requisierint. Verum forsitan, non
omnibus datum est, splendidissimum il-
lud iubar conspicerè: aut Cometes, eo-
rum instar fuit: quos Astronomi ferunt,
ad eò & figura, & situ, & luce, fixis syde-
ribus esse similes: vt vix à peritissimis
Astro

Astrologis secernantur. Ego verò existimo, Reges, clam vocatos ab Herode, post prandium (nam fortè eos hospitio suscepit: fuit enim Herodes magnificētissimus: vt Iosephus affirmat) & sub Vesperum, in urbem Bethlehemiticam profectos: quæ Hierosolymorum ciuitati, propinquissima est, (nisi enim nos, aut scala miliarium, aut locorum situs, in carta quam habemus Geographica, fallant: vix distat Bethleheim ab Hierosolimis, octo passuum millibus) sub noctem, Stellam antecedentem vidisse (quam viderant in Oriente) vsque dum veniens, staret suprà, vbi erat puer.

7 *Et intrantes domum &c.*) Theophilæ obferuauit, Magos, Dominum Iesum, non in antro illo, in quo natus est, inuenisse: quò se contulerant beatissimi Coniuges, Maria, & Ioseph, quòd non fuisset illis hospitij copia, præ turba, & eorum multitudine, qui Bethlehem cōfluxerant, nomina daturi. Quapropter, oportuit eos, in suburbanum agrum diuertere, vrbi propinquum: qui erat (quæ admodum diuus Iustinus Martyr & Philosophus, & Nicephorus lib. 1. cap. 12. & Marianus Reatinus Episcopus, in scholiis

liis in epistolam Hieronymi. 48. & omnes Syria affirmant.) Mariæ Salomæ: vbi compertum habebant spelūcam esse exiguam: eoque fugiēdi strepitus atque tumultus gratia, & hospitij (vt prædiximus) inopia, se receperunt: ibique sacratissima Virgo, in loco vsque adeò angusto, atque neglecto, peperit filium suum Primogenitum. Verum aliorum deinde discessu, habuere domunculæ alicuius copiam: in eaque scelicissimi hi Reges, atque Philosophi, inuentum diuinum Infantem, cum Maria matre eius (nam fortè tunc Ioseph aberat.) procidentes adorauerunt, & mysticis muneribus venerati sunt.

8 *Et responso accepto in somnis &c.* Confirmat hic locus, quòd nos paulò superius diximus: Magos scilicet, non solum ortu Stellæ: verum diuina quoque reuelatione admonitos, profectionem, & iter in Hierosolymorum urbem, quæsituri Regem illum natum, qui Deus, & homo erat: adornasse, & instruxisse. Hic enim, de reditu in patriam, & de negligendo Herode, diuino Oraculo admonentur.

SVPE-

SUPERIORIS
*Euangelici fragmenti, mor-
alis expositio.*

2

QUOD Christus Redem-
ptor noster, sub Herode
nascitur: satis indicat, re-
bus conclamatis, & per-
ditis, Deū opem ferre: nē-
pe, in tribulationibus, quæ inuenerunt
nos nimis. Sic sub Ioram 4. Reg. 7. obfesse
Samaritæ, & fame ingenti, ac omnium re-
rum penuria laboranti: & Hierusalem
sub Ezechia, cū iam omnia humana
præsidia essent deplorata: celsitū succur-
rit. Nec mirandū, quod Herodes regnet,
Christusque Rex Regum, in spleto
ortus, paulo post Herodem fugiens, Æ-
gyptum adeat: nam Rerum publicarum
id peccatis exigentibus, incomprehen-
sibili Dei consilio fit sæpe, ut Regna obti-
neant Hypocritæ: & mali bonis, & stulti
Sapientibus imperent. Quapropter, ele-
ganter

ganter Ecclesiast. 26. versu 25. scriptum
est. *In duobus contristatum est cor meum: &
in tertio, iracundia mihi aduenit. Vir bellator,
deficiens per inopiam: & vir sensatus, contem-
ptus: & qui transgreditur de iustitia, ad peccatum,
Deus parauit illum, ad Rompream.* Vulgōque
ita cōparatum est: ut viri virtute, pietate,
literis, & eruditione præstantes, graue
imperatorum, & ambiciosorum hominū
iugum, patiantur: quod egregia indoles,
& virtus, non honori illis, sed inuidiæ sit.
Vidi (inquit, Salomon Eccles. 10.) malum
sub Sole. Positum stultum, in dignitate
sublimi: & diuites, sedere deorsum. Vidi
seruos, in equis: & principes, ambulantes
super terram, quasi, seruos. Nabucdo-
nosor apud Danie. 4. c. vidit arborem ex-
celsam, atque frondosam: cuius ramos,
atque cacumina, obtrinebant aues:
subtus verò eius umbra proteclæ feræ
bestiæ, & cætera animalia, habitabant.
Hæc erat Reipub. & Monarchiæ facies,
quā, ex bono & æquo, æqui Principes
administrabāt: ius suū vnicuique tribuen-
tes. Verū hac nostra tēpestare, proh do-
lor, videas Herodē Regno præfici, fugiē-
tē Iesum: super exaltatos, & eleuatos im-
pios, bestias, imperitos, & ignaros Reip.
culmi-

culmina obtinentes: aues verò, hoc est, viros insigni virtute, eruditione, & rerù agendarum scientia, præditos, sedere deorsum.

10 Quòd verò Magi ex gentibus, Stella fulgente, ad Christum vocantur: Sacramentum illud ingens est, vocationis Gentium: quod c. superiori indicauimus. Gentes scilicet, esse coheredes, & cōcorporales, & participes promissionum eius in Christo Iesu, per Euangelium. Quod profectò sacramentum, adeò est archanum: siue Gentes, siue singulos mortales spectes: vt oporteat, proclamare cum Paulo. O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei. Quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Quem locum, ornatissimè tractauit Paulus Roma. 9. Diuinis autem Vaticiniis fuerat olim prædictum: non solùm Iudæos, verùm Gentium quoque omnium populos, participes futuros beneficiorum Christi. Hoc tamen interest: quòd Iudæis Christus, à Deo Patre missus est, ex iustitia (eis enim fidem suam obligarat) Gentibus verò, ex misericordia. Quod Paulus Roma. 15. expressit, inquiens. *Dico enim, Christum Ie-*

sum

sum, ministrum fuisse Circumcisionis, propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones Patrum: Gētes autem, super misericordia honorare Deum. Deinde producit multa diuinarum literarum testimonia, quibus vocationem Gentium confirmet: quæ simul explicat, diuinum hoc vocationis munus, & Gentibus, & Iudæis, ex misericordia contigisse. Iudæis quidem: quòd gratis, & clementer, & ex misericordia, filium voluerit polliceri: quem, facta deinde promissione, vt suis promissis staret, ex iustitia præstitit. Gentibus autem: quòd cum nihil eis fuisset pollicitus: noluerit tamen eas, suorum beneficiorum esse expertes.

11 Ostendit præterea, peculiaris hæc Magorum vocatio, diuinam vocationē, esse liberam: quæ tamen, & firmum fundamentum habeat, diuinam scilicet prædestinationem, & voluntatem: cuius dari non potest causa, præter diuinam *εὐδοξίαν*. Ita Pater: quoniam sic fuit placitū ante te. Voluntas tamen diuina, non potest, non esse æquissima: atque eam ob causam, vocatur *εὐδοξία* siue beneplacitum: quòd nihil illi, nisi iure, & meritò, & benè, placeat. Vocat enim ab Oriente auem, & de terra longinqua virum: sed

I

non quemcunque : sed voluntatis suæ.
Quod quidem, et si de Cyro Isaias pro-
rulerit : de priuata vniuscuiusque voca-
tione, interpretari potest. Et quamquam
(vt Augustinus inquit) infiniti propè
sint, vacationum modi: dum alios bene-
ficiis: alios terroribus, atque flagellis, a-
lios verbi sui efficientia mirabili, alios
intrariis impulsione, & instinctibus:
alios pia sacrorum, ac piorum librorum
lectione: alios, Sacramentorum vi: alios,
ipsa suorum facinorum turpitudine, &
atrocitate: alios denique, violenter, &
quodammodo repugnantes, & longè di-
uersa meditantés, ad se (vt magnes fer-
rum) Deus rapit, & trahit: vt Paulū. Ad-
mirandum profectò tamen, & stupen-
dum vocationis genus, hoc est: quo Ma-
gos, ad se vocat. Per eadem namque stu-
dia, quibus homines sunt dediti, & addi-
cti: ac eisdem mediis, quibus plerumque
ipsi Deum inuenire desiderāt: benignè,
atque clementer, sese illis offert. Magos,
Astrorum contemplationi deditos per
Astra vocat. Piscatorem Petrum, ingenti
piscium captura: quam cum ille præter
consuetudinem, & naturæ ordinem, esse
cerneret: ait. Exi à me Domine: quoniam
homo

homo peccator ego sum. &c. Thomam,
Dicentem: Nisi misero digitum meum,
in loca clauorum: & misero manū meā,
in latus eius: non credam: Quam mise-
ricorditer, quam dulciter, quam aman-
ter, incredulum adhuc, & cespitantem:
eisdē ipsis, quæ ille proposuerat, mediis,
vocat: inquit. Infer digitum tuum, in
locos clauorum: & mitte manum tuam, in
latus meum: & noli esse incredulus: sed
fidelis. Proculdubio, hoc est, quod per
Oseā olim prænuntiatum fuerat. In funi-
culis Adam, traham eos: in vinculis Cha-
ritatis. Hoc est: dulciter, amanter, beni-
gnè clementer, misericorditer. Nam cum
homines ritu ferarum animantiū, ratio-
nis experti, viuentes, fustibus essent
adigendi ad diuinæ legis obseruantiam:
vt solent cogi iumenta refractaria, & re-
calcitrantes equi: Ego tamen, in funiculis
Adam traham eos (Deus inquit) id est,
more hominum, ratione præditorum.
Cum eis agam: trahens, & vocans eos a-
mātissimè, & eos mihi deuinciens, arctis-
simis charitatis vinculis, & amplexibus.
Sequar eorū studia: & non aliter ac Au-
cupes, & venatores, his rebus, quibus ip-
si delectantur, eos capiam.

12 Obseruandum verò maximè in hac Historia, Christum Iesum, Seruatorem nostrum, nihil moratum, aut æterni Patris obedientiam, aut officium suū. Feruet enim eximia charitate sacrum illius pectus: & vix in lucem editus, Pastores per Angelos, & Reges per sydera, ad se vocat. Iure ergò diuinis Isaia vaticinijs, olim fuerat prædictum, Voca nomē eius, Accelera, Spolia detrahare: festina prædari. Qui diuini Vatis locus, adeò est fecundus, opulentus, diuinis que sacramentis refertus: vt nō abs re, priusquàm hæc illi verba paucissima, à Deo essent proposita: audierit. Sumet tibi librū grandem, & scribe in eo, stilo hominis. Velociter spolia detrahe &c. Cū enim tota huius vaticinationis scriptura, voculis tantū quatuor constet (ex quibus, duæ sint monosyllabæ) syllabis præterea septem, & literis vndecim (sic enim habent Hebraica למחר של חסד id est: *lemaher salal. chas Bba*) quorsum opus erat libro grandi, ni paucissimis illis verbis, grādia quoque rerum archana clauderentur: & quæ Deus, omnibus nota esse, vellet. Quò pertinent illa verba. Et scribe in eo, stilo hominis: id est, literis notis.

tis, atque vulgaribus, & quibus assueverunt homines. Quo etiam sensu, Habacuc. 2. scriptum est. Scribe visum: & explana eum super tabulas: vt percurrat, qui legerit eum. Vt Prophetiæ ipsius maiestate, & insolito, ac nouo loquendi genere: vulgus etiam excitaretur ad intelligenda mysteria, quæ paucissimis illis literis consignabantur. Sunt qui putent, Prophetiam hanc, continere Epistolam, quam Deus Regi Assyriorum (vt Christi typo) mittat: cuius Epigraphæ sint, priora illa duo verba: Velociter spolia detrahe. Verrūt enim velociter spoliari, aut spolia diripiēti: *lemaher, salal*. Et sequatur Epistola ipsa, duabus aliis dictionibus monosyllabis cōprehēsa: *Chas, Bba*: id est, citò prædare. Atq; hi quidē, literā, lamed, pro dativi Articulo, sumpsisse videntur. Ceterū eū litera illa, Gerūdio, aut Infinitiuo iungitur: vsurpatur pro, ad. Quapropter, elegantissimè Pagninus vertit: ad festinandū spoliū, accelerauit prædam: Vt verba hæc, in mirabilem illam Christi prope- rantiam, festinantiam, & celeritatem, referantur: qua vixdum natus, alligauit fortem: & vasa, ac spolia eius diripuit. Confestim quippè, veluti celebratis pu-

blicis, atque communibus generis humani comitiis: Iudæorumque Pastoribus ac Gentium Magis totius orbis legatione functis: utrumque populum, fide sibi, & amore deuinxit. Et die octauo, effuso sanguine: sempiterno Patri, generis humani pretium spopondit, atque repræsentauit. Exiguum illum ac infantilem sanguinem; veluti tessaram, & signum, Patri præbens, ingentis & immensi illius pretij, quod pro afferenda mundi vita, ad Crucis mensam, diris & incomprehensibilibus pœnis, atque cruciatibus, sponte aditis: erat redditurus. Vt hi facere solent, qui de pretio rerum ingentium, inter se conuenientes: accepto in signum, aut in tessaram pacti initi, anulo, aut exigua parte pretij: cetera, ad mensam numerada, designato tempore, remittunt. Atque adeo festinauit Christus, prædam à faucibus Diaboli eripere, funditus euersa illius tyrannidē, & stirpitus euulso, & excisso illius imperio: ut in vitæ flore, id est, anno gratis sue trigesimo tertio, & paucarum horarum spatio, rapi voluerit: ut iure ab eodem Isaia, dictum sit sanè. De Angustia, & de iudicio, sublatus est: id est, celerrimè. Tanto porro impetu, in mortali

mortalium hostes, dæmones, velocissimus, & insignis prædator hic noster, grassatus est: ut ab eodem Vate Euangelico, scriptum sit. Omnis violenta prædatio cum tumultu, & vestimentum mixtum sanguine, erit in combustionem, & cibus ignis. Quem locum, sic dilucidius reddiderunt Septuaginta. Quia omnem stolam congregatam dolo, & vestimentum commutationis restituent: & cupient, igne esse combusti. Sermo est de Christo, qui foras eiecit huius mundi Principem: & prædam, quam ille dolo, & malis artibus diripuerat, eius manibus extorsit: ut sensus sit. Reddet proculdubio. Sathanas, reddent & eius ministri, ac satellites Dæmones, animas: quas, per peccatum, diuinis ornamentis, id est, gràtia, donis, atque virtutibus nudauerant. Quibus, si optio daretur: mallēt, perire flammis: quàm prædam amittere, & animas, dolo raptas, restituere. Hanc Christi festinantiam, explicant crebrò diuinæ literæ. Nam Sponsa illum describit, salientem in mōtibus, & colles transilientem. Et Psal. 19. de eo scriptum est. *Exultauit ut Gigas, ad circumdandam viam; &c.* Quibus igitur verbis, qua orationis copia, &

eloquentia, aut qua dicendi facultate, explicari potest: quanta nos socordia, & negligentia, huic, Christi Iesu Redemptoris nostri, festinationi occurramus? Quàm simus, ad illius vocationem surdi, & negligentes? Oremus ergò illum instantè, & assiduè, vt lethalem hanc lethargum, & pestiferum veternum, animis nostris excutiat, atq; depellat. Oremus inquam, cum Spōsa: Trahe me post te: curremus.

13 Quòd verò Reges, sapientia insignes, Christum requirunt: ostendit planè, fœlices futuras Respublicas (vt dixit Plato) si aut Reges philosophentur: aut Philosophi, Regnis præficiantur. Regiūque esse, diuinis parere legibus: & ea, quæ illi placita sunt, semper meditari. Dedit quippè Regibus Deus, possessiones Gentium: & labores populorum comedunt: vt custodiant iustificationes eius, & legem eius requirant. Vide quàm prosperè cesserit Dauidi, Iosaphat, Iosia, & Ezechia, Regibus: quòd quæsierint Deum, in corde perfecto: id est, syncerè, candidè, & ex animo. Memento Domine (inquit Ezechias, iam iam moriturus) quomodò seruiet tibi, in corde perfecto.

cto. Atque his paucis verbis: & vitam, & prolem, & aduersus hostes triumphum, atque victoriam, impetrauit. Quærendus igitur Christus: qui, vt inquit Paulus, est vita nostra, in quo viuimus, mouemur, & sumus: sicut Deut. 30. scriptum est. Adhæreas Domino Deo tuo: ipse enim est vita tua. Quia ecce, qui elongat se à te: peribunt &c. Quærun autem Magi Christum, Hierosolymis: quòd Hierusalem, typum Ecclesiæ gesserit: in qua, veritas earum rerum, quæ ad fidem spectant, requirenda est: & extra quam, non est Christus. Viuit Dominus: cuius ignis, est in Sion: & caminus, in Hierusalem. Benedicat tibi Dominus, ex Sion: qui habitat in Hierusalem. Id est: qui est ciuis Hierosolymitanus. Hispanicè. *Qua tiene su Casa y hogar, en Hierusalem.* Habet enim Templum, & Altare, & Propitiatorium: vnde fundit Oracula. Ne ergò expectes diuinæ voluntatis Oraculum, extra Ecclesiam: de qua scriptum est. Et vocaberis voluntas mea, in ea: & terra tua inhabitabitur: quia complacuit Domino in te &c. Quamobrem, rediuius Iesus, conuescens, præcepit Apostolis, & his, qui Christianæ pietati nomen dederant:

ab Hierosolymis ne discederent: idest, ab Ecclesia. Sed expectarent promissionem Patris, quam audistis, inquit, per os meum: quia Ioannes quidem, baptizauit aqua: vos autem, baptizabimini Spiritu sancto. Nō enim datur Spiritus sanctus, extra Ecclesiam.

14 Quod turbetur Herodes, qui per tyrannidem, Iudæorum Regnum inuaserat, ad nuntium Regis pati: nihil mirū. Non enim est genus hominum, adeo suspicax, adeo meticulosum: ut Tyranni, & hi, qui mentis sibi malæ conscia, stimulis aguntur. Quod verò cum Rege, populus turbetur: familiare populi, & vulgi vitium, explicatur: nempe, adulatio. Ut enim vmbra, vniuersos sui corporis motus imitatur: sic vulgus, Regum affectus. Ut non aliter, ac imbricamentorum ventispectia, aut pelagi fluctus, versus eam partem, qua ventus ingruerit, agitur: vulgi animus, ad eas mentis affectiones inclinet, in quas viderit, suos Principes inclinare. Vide, quā facile Emor, Sichimitanis circuncisionem: & Hieroboam, Hebræis Idololatriam, persuasierint. Iure ergo, scriptum est. Qualis Rector ciuitatis: tales, & habitatores in

in ea. Et iterum. Qualis Princeps populi: tales, & ministri eius.

15 Quod verò Herodes, consultis Iudaicæ gentis Sapientibus, & Sacerdotum Principibus, Magos, tanquā exploratores, in Bethlechem mittit, Christū quæsituros: ut & ipse veniens, adoret: aperte indicat, multos esse, qui res per se præclaras, & excellentes, à viris, disciplinis, & literarum cognitione præstantibus, velint discere: non ut boni fiant, aut rebus cognitis bene vtantur: sed contra aut ut ea ratione, cōmodius suis cupiditatibus obsequantur, & habeantur in pretio: aut ut ditescant, & mundi fauorem, gloriam, & pompam aucupentur. Hos vocant diuinæ literæ vbique, mundi Sapientes: qui sua scientia, minimè perficiuntur, sed inflantur: quorum sapientia, quia carnis est, Deo aduersatur. Tales videas describi sæpe in Euangelio, Scribas, & Phariseos. Habet autem hodie mundus quamplurimos, Herodi simillimos: hoc est, Hypocritas, & qui pietatem eximiam præferant: ut eius extraria specie, & pulchritudine, simplicibus fucum faciant, & imponant, & præstigentur: cum non sint solliciti de Christo, ut eum
ado

adorent: sed ut illum interimant, veramque Religionem, & pietatem, funditus evertant. Ut & ego, inquit, veniens, adorem eum. Non dubium est, Magos, nati Regis diuinitatem, Herodi proposuisse: alioqui vanus videri poterat illorum labor, qui adoraturi Regem, aliis Regibus similem, tot labores subierint, & tantum itineris exantlauerint. Quò fit, ut adorare (quod verbum late patet diuinis in literis) hoc loco proprie, pro eo cultu, & veneratione, quæ Deo impenditur, & significantissime Græci, latriam vocant, usurpetur. Hunc etiam cultum, proficitur Herodes, se exhibiturum nato puero: sed dolose, & fraudulenter. Nunc vero subiit animum meum admiratio: & quotienscunque mecum reputo, quàm transuersos nos agat, nostri ipsorum conceptus amor. Nunc enim efficit, ut quæ per se sunt clara: dēssimis, & plus quàm cymeriis tenebris, obducantur. Nunc, ut vera, & diuinis Oraculis prænuntiata: pro dubiis, & incertis reputemus. Nunc, ut non dubitemus, diuina consilia eludi, & destinatos à Deo euentus, humana posse ratione frustrari: cum scriptum sit: Non est sapientia, nō est prudentia, non est

est consilium, contra Dominū. &c. Christus Redemptor noster Luc. 28. acerbissimæ mortis suæ historiam, ita apertè, atque perspicuè ob oculos proposuit Discipulorum suorum: ut nullus superesset locus dubitandi. Ecce ascendimus (inquit) Hierosolymam: & consumabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas, de filio hominis. Tradetur enim Gentibus: & flagellabitur, & conspuetur: & postquam flagellauerint eum, occident eum. &c. Quid obsecro, proponi potuit, dilucidius? Verum, ut videas quàm difficile intelligamus, id quod nostris, aut votis, aut cupiditatibus, aduersatur, sequitur. Et ipsi nihil horum intellexerunt: & erat verbum absconditum ab eis, & non intelligebant, quæ dicebantur. Hoc insigni Pleonasmō, rem esse prorsus stupendam, atque mirabilem, Lucas explicat. Saul proculdubio compertum habebat, Dauidem Regnum initurum. Scio (inquit. i. Reg. 24.) quòd certissimè regnaturus sis, & habiturus in manu tua Regnum. Idem fatetur de patre suo, Ionathas. i. Reg. 20. At cum fidem, & constantiam verbi Dei, non ignoraret Saul: adeò cœcutiebat sui amore, & regnandi cupiditate.

cupiditate captus, & longius à recto abductus: ut nihil non moliretur, Dauidem è medio sublaturus. Vix enim credimus, vnquam euentura: quæ contraria sunt nostris cupiditatibus. Heu, quotusquisque credit, se mortalem, mortem, & iudicium strictissimum, subiturum? Quotidie corrumpimur, quotidie commutatur, inquit Hieronymus, & immortales nos esse, credimus. Achab, nō credit Micææ. 3. Reg. 24. Iudæi, non credunt cæcō nato. Iohan. 9. Herodes, suis dolis, diuina consilia putat, posse labefactari: cum scriptum sit. Consilium meum stabit, & voluntas mea fiet. Et iterum. Congregamini gentes, & vincimini: inite consilium, & dissipabitur: quia nobiscū Deus. Quorsum ergo spectabat falsa illa religio: ut & ego veniens, adorem eum? Quorsum ille furor: videns Herodes, quod illus effect à Magis, iratus est valde: & mittens occidit omnes pueros in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu, & infra, secundum tempus quod exquisierat à Magis?

16 Inuentum igitur puerum Magi venerabundi, procumbentes, adorant: & à apertis Thesauris suis, offerunt ei Aurum,

rum, Thus, & Mirram. Primum omnium, ut doceant, qua pietate, animi deiectione, veneratione, & cultu, Deus colendus sit. Quid factururus es vermis, vulgi fex, & peccatorum sentina: si Reges procumbunt? Deinde, ut doceant, Christum non esse quærendum, ut temporariis, & mundi opibus locupletemur: eorum instar, de quibus scribit Paulus: Existimantes, quæstum esse pietatem. Et turbæ: quæ panū, ac piscium conuiuio, excepta à Christo, in deserto: nitebatur, eum, Regem diligere. De quibus Ioan. 6. scriptum est. Amen, amen dico vobis: quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis, &c. Hanc etiam ob causam, abegit illum, qui tam prompto animo, in eius sese contubernium, & disciplinam dabat: inquiēs. Magister, sequar te, quocunque ieris, &c. Certè vix sunt hodie, qui adeò apertè diuitiis inhiēt, ac nos, qui religione, & Ecclesiastica militia sumus insigniti: & qui mundo renuntiasse, ac rebus caducis, & interituris, laqueum mandasse videmur. Quapropter, formidandum est vehementer, ne nos, qui in tot opibus acquirendis speciem pietatis præferimus: similes his
simus

simus, de quibus scriptum est. Munus quodcumque est ex me, tibi proderit. &c. Præsertim cum tantum à Conditoribus, & Progenitoribus nostris, degeneremus: qui in summa paupertate, vitam: non in delitiis, & rerum omnium abundantia, transegerunt. Habentes (inquit Paulus) victum, & quibus regamur: his contenti sumus. Et iterum. In fame, & siti, in frigore, & nuditate, &c. Regium ergo est, Christum quærere, & insigni sanctimonia, & pietate esse præditos: non ut ditemur, Episcopatusque, ac pingues alias, & opulentas Ecclesiæ dignitates, consequamur: sed potius, ut nos, nostraque omnia, libenti, & alacri animo, ei offeramus: nempe facultates, si quas habemus. Nam qui eas, pauperibus erogat: aurum Christo offert. Et beneficentiæ (inquit Paulus) nolite obliuisci: talibus enim hostiis promeretur Deus. Animam præterea puritate nitentem, & crebris orationibus, & affectibus in Deum, contendentem. Qui enim animum, virtutibus excultum, & ornatum: & orationis assidue contentione, & studio, cælos penetrantem, Deo offerunt: thus offerunt, omni Arabico thure, & eo quod fert Sabaorum

bæorum Regio pretiosius: de quo, scriptum est. Dirigatur Domine oratio mea, sicut incensum, in conspectu tuo. Qui verò carnem domant, & variis afflictionibus, & pœnis, de ea supplicium sumunt: coguntque renitentem, & recalcitrantem, obedire rationi, ac Spiritui: hi profecto, probatissimam mirrhā veræ mortificationis, Deo offerunt: de qua, scriptum est, Digiti mei, pleni mirrhā probatissima. Cant.
5. Et iterum. Cor contritum, & humiliatum,
Deus non despiciet.

K

SEQUENTIS

Euangelici contextus,

Exegesis.

*Cabalisti
numerant
70. no-
mina syna-
goga amā-
tissima, ab
Augustino
Nebis ex
plicata in
Psa. 118.*

VT adimpleretur, quod dictum est à Domino per Prophetam: dicentem. *Ex Aegypto vocavi filium meum &c.* Testimonium hoc, sumptum est ex c. 11. Osee. *Sicut mane transit: pertransiit Rex Israel.* Licet Hebraica Biblia, quibus nunc utimur: hanc pericopem iungant ultimo versui capitis decimi: ut principium vndecimi, sint verba hæc. *Quia puer Israël, & dilexi eum: & ex Aegypto vocavi filium meum.* Non dubium est, vaticinationem hanc, ad literam intelligendam esse, de exitu populi Israelitici ex Aegypto: quem Deus Exod. 4. filium suum primogenitum, vocat: & voce amantissima, eum frequenter appellare solet, cegula: id est, peculium: (ut omittam interim septuaginta illa nomina, amoris plena: quibus Hebræi dicunt, se à Deo, diuinis

diuinis in literis appellatos.) Hunc sensum inducit, ipse sacrorum verborum contextus: omnium sacrorum Interpretum, tam Græcorum, quàm Latinorum, commentariis confirmatus. Nec ambigendum est tamen: ad literam, etiam de Christo, diuinam hanc Osee Prophe- tiam, esse intelligendam. Hic enim vnus est, ex insignibus locis sacrarum literarum, qui habent plures sensus literales. Qualis ille Paralip. 22. *Ego ero illi, in patrem.* Quem Paulus Hebræ. 1. de Christo interpretatur. Et illud Exod. 12. *Os non minuētis ex eo.* Quod Ioan. c. 19. in Christum retulit. Et illud Psal. 8. *Ex ore infantium, & lactentium, &c.* Quem locū Christus ipse, in rem suam accommodauit, Matth. 21. Cū enim duplex sit, sacrorum Oraculorum sensus literalis, siue historicus: quem scilicet Spiritus sanctus, Scripturę diuinę Author, per voces significari voluit: siue propriè accipiantur (quemadmodum Deuteronomij 24. quod loci lex repudiij, his verbis præscribitur. *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam: & non inuenerit gratiam in oculis eius, propter aliquam fœditatem: scribet libellum repudiij, & dabit in manu eius: & dimittet eam de*

domo sua) siue improprie, & metaphoricè (quemadmodum Isaïæ 11. *Habitabit lupus cum agno: & pardus, cum hædo accubabit. Vitulus & leo, & ovis simul morabuntur, &c.* Quæ sequuntur. Quæ ad literam de Regno Christi sunt intelligenda: & de efferis, & barbaris nationibus, & gentibus: quæ iam per Euangelij prædicationem, cures effectæ: cum miti, & humili populo Christiano, in eandem fidem, & in eadem studia pietatis conspirabunt. Et puer parvulus, id est, doctor quispiam humilis, & secundum seculum ignobilis: putà Petrus piscator, & Matthæus Thelonearius: minabit eos.) Alter sensus est mysticus: qui si per literalem, & historicum adumbretur, & asseratur à Spiritu sancto: proculdubio, & ipse literalis est. Sunt enim sensus illi duo subordinati, ut vnus per alterum significetur. Quæ assertionem, atque doctrinam, esse indubitatam: docent innumera diuinarum literarum testimonia. Quale est illud de serpente æneo. Ioan. 3. de Iona. Matt. 12. de duobus montibus, & duobus Abrahæ filiis. Galat. 4. de arca Noe 1. Petri 3. Ut omittam omnem fermè Hebræorum historiam, quam explicat Paulus

lus 1. Cor. 10. Quò loci apertissimè affirmat, finem legis fuisse Christum, ad salutem omni credenti. Quapropter Spiritus sanctus, quo dictante, diuinæ literæ sunt editæ: Sap. 7. vocatur vnicus, & multiplex. Sub vnus quippè literæ cortice, atque putamine multiplicem sensum, & incredibilem diuitiarum suarum copiā claudit, atque reponit. Non est igitur absurdum iudicandum, si sacri Auctores, plerumque in caput referant, quod de membris etiam est interpretandum: aut generalem Scripturæ sacræ sententiam, speciatim interpretentur: ut Vatablus, elegatissimus Auctor, annotauit, versans locum illum Psal. 8. *Ex ore infantium, & lactentium, &c.* Verùm hæc, alij alibi copiosius, & exactius: præsertim vir profectò pius, & eruditus Ioānes Driedo lib. 2. de Ecclesiasticis scripturis, & Dogmatibus c. 2. Vocatio ergò populi Israëliti ex Ægypto, adumbravit vocationem Iesu Christi ex eadem Prouincia. Conatus est tamen Osiander, caput illud vndecimum Osee, ad literam de Christo interpretari: sed superbè nimis iactans, se solum, locum illum intellexisse: Hereticorum more, vniuersos antiquos, pari-

ter & recentiores sacrarum literarum Tractatores, pro nihilo ducens. Cuius sententiam, & commentarium, sequutus est Isidorus, Episcopus Fulginas, in scholis huius loci. Habet autem in hunc modum. Cum prius per Prophetam, Deus hortatus esset Hebræos, ut pararent se venturo Christo, vitæ candore, & nouitate: euulsis Idololatriæ, & cæterorum flagitiorum, quibus populus ille abundabat, spinis, atque radicibus: inquit: *Nouate vobis nouale &c.* (ut agro cordis expurgato, & exculto, cum fructu, venturi, & docturi Christi, diuinam sementem exciperent:) transit in principio cap. 11. ad ipsum Christum, dicens. Sicut mane transit, transiit Rex Israël. Aut (ut alij vertunt) sicut mane, pereundo periiit: aut extirpando, extirpatus est Rex Israël. Non enim est sermo de Ela, Rege Israël: sed de Christo: ut sensus sit. Cum venerit Doctor iustitiæ, Christus: oportebit, temporis articulum obseruare, & præsentis eius opportunitate uti. Versabitur enim breuissimo temporis spatio inter mortales: & non aliter ac aurora, quæ statim elabatur, præcedit diem: præsentia eius corporalis, præcedet Evangelicæ

gelicæ promulgationis gloriam. Quæ perinde ac splendidissimus, & fulgentissimus dies, Christo è medio sublato, & cælos inuecto: missoque Spiritu sancto: longè, latèque illustrabit vniuersum terrarum orbem. Christus enim, Redemptor noster, anno 33. exacto vitæ suæ innocentissimæ: Crucem adiit: & tribus annis & dimidio, docuit. *Hæc autem* (inquit diuinus Vates *admoneo: quia puer Israël est &c.* Hoc est: quia populus Israëliticus, rudis, et puerilis est: aliorumque sententias & opiniones sequitur: à quibus nonnunquam abductus, seducitur. Quò fit, ut cum Herode turbetur: & à Pontificibus persuasus, petat Christum crucifigi. Verùm cum hæc ex ignorantia peccauerit: non possum non eum diligere propter futuram penitentiam, & antiquam Patrum, ac Maiorum suorum pietatem. Atque eam ob causam, ex Ægypto vocavi filium meum. Id est, cum ad asserendam eorum libertatem, misissem filium meum Iesum: ne eius mortem, cum Herode sæuientes, maturarent ante tempus à me præfinitum ab æterno: misi quidem primum infantem, & puellum Iesum,

peregrinaturum in Ægyptum, vt furenti Tyranno subtraheretur: ac deinde extincto Tyranno, Ex Ægypto vocauit filium meum. Hæc illi.

18 Verum vt hunc locum, & multos ei in diuinis literis parallellos, & similes, pariter interpretemur: consentaneum est, vt semel ad vnguem explicemus, quo pacto sacrarum literarum Vaticinia, dicantur, re exhibita, atque complera. Sic enim, diuini Euangelicæ historiæ Scriptores, loquuntur: *Vt adimpleretur quod dictum est per Prophetam*, aut Prophetas: siue vt *Scriptura impleretur*, dicens, &c. Accidit porro id dupliciter. Primum, cum ea, quæ archanis in literis prædicuntur, iuxta intentionem Spiritus sancti, à quo potissimum sunt editæ, re exhibentur, atque præstantur: siue id Spiritus sanctus intenderit, ac designauerit, per historicum, & literalem sensum: siue per mysticum, in literali reconditum, atque latentem, sed multò magis ab ipso Almo Spiritu assertum, intentum, ac designatum. Sunt enim multa nuda Vaticinia, quæ præter nudam historiam, nihil contineant abstrusum, & archanum: quale illud Micheæ, quod paulò superius

rius elucidauimus. *Et tu Bethlehem, terra Iuda &c.* Quibus verbis tantum prædicit diuinus Vates, nasciturum esse Christum, in Bethlehē. Et illud alterum. Isa. 7. *Ecce Virgo concipiet, &c.* Tantummodò enim vaticinatur Isaias his verbis, atque significat, Christum, oriturum esse ex virgine. Sunt tamen vaticinationes aliæ, quæ præter literalem sensum, & historicum, aliū habeant abditum & latentem: nō aliter ac nucleum, literæ putamine comprehensum. Quale est sacrum illud de Salomone, & de Christo (cuius typum gerebat Salomon) vaticinium 2. Reg. 7. *Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium.* Et illud alterum Exod. 12. *Os non comminuetis ex eo.* Quod profectò quotannis à ludæis, in Paschali solennitate observatum: in Christo (cuius agnus ille imaginem adūbrauit & præferulit) impletum est. Sic etiam Prophetia hæc Osee accipiēda est. Nam ad literam loquitur de populo Israëlítico, quē Deus optimus, maximus, ab Ægypto reuocauit. Mystice verò, de Christo filio Dei legitimo, & naturali: quem filius ille adoptiuus, ab Ægypto reuocatus, præsignabat. Quod si literalis Scripturæ sacre sensus is est, qui asseri-

tur, & intenditur ab eius potissimo Authore, nempe, ab Spiritu sancto: profecto mysticus sensus, historico, & literali significatus, & ab Almo Spiritu potissimum intentus, assertus, & designatus, literalis etiam dicendus est. Intererit verò sic inter purum literalem, siue historicum, & literalem mysticum: quod ille per verba, hic autem per res ipsas, à Spiritu sancto significatur. Dicuntur præterea Scripturæ, re exhibitæ, atque completæ: quando ea fiunt, quæ in ipsis quidem Scripturis sacris prædicuntur: verum non his applicantur, quibus primariè, & propriè, iuxta Almi Spiritus intensionem, & mentem, conueniunt. Tribuuntur tamen aut rebus, aut personis similibus: quibus non minus quadrare videtur, quàm his, quos primò, & principaliter, suæ orationis ferie, & stilo, cõprehendit Spiritus sanctus. Quale est illud Matth. 15. *Hypocritæ, bene prophetauit de vobis Isaias, dicens. Populus hic, labijs me honorat: cor autem eorum, longè est à me.* Et Matth. 13. *vt adimpleretur in eis Prophetia Isaiæ, dicentis: Auditum audietis, & non intelligetis, &c.* Hæc enim, & similia, etsi in vniuersum, & in genere his conueniant, qui similes, & pares sunt moribus, his,

his, ad quos orationem habebat Isaias: primò tamen, principaliter, & propriè, eos vult Spiritus sanctus perstringere, & notare, quos diuinus Vates alloquitur, sui temporis Iudæos. Vulgò autem recepta, & vsitata est hæc loquendi formula: vt cùm ea, quæ dicuntur, aut fiunt, rebus pridem dictis, aut factis sunt similia: hæc, illa esse ad literam (Hispanicè, *al pie de la letra*) dicere, quæ olim dicta, aut facta esse, memorantur. Pollicetur quispiam, in diuinarum rerum tractatione, res ingentes: habetur de illius commentationibus, magna expectatio: at his in lucem productis, nihil affert, quod non sit tenuè, exile, & multum infra omnium expectationem, & spem. Videtur, in hoc Authore completum, illud prophæni Vatis.

Parturient montes: nascetur ridiculus mus.

Quod quidem Horatius, de peculiari quodam Poëta, qui bellum Troianum canere instituebat, dixit. Per accommodationem verò, personis, & rebus similibus, eleganter aptatur. Implorauit quispiam in conflictu literario, aliquius Doctoris patrocinium: cuius ope existimabat, faciliè se aduersus Anta

Antagonistas statuum : quem tamen cernit , ad primum statim congressum , succumbentem , & consilij inopem : aptè dicit. Videtur , in Patrono hoc nostro cōpletum , illud Comici.

Huic opus est Patrono , quem ego defensorē paro.

Agit quispiam de patre , miro amoris ardore erga filium affecto , quem vnicè amat : dicitque . Videres hominem , omnia negligentem , nihil curantē , vni huic rei mirificè intentum , vt præsenti filio delectetur , eumque apud se habeat , & videat : vsque adeo , vt in illo rectè completum dicas , illud Maronis.

Omnis in Aschanio , chari stat cura parentis.

Sunt qui hoc secundo modo , hunc locum Osæ , Christo conuenire existiment : nempe , per accommodationem . Cæterum superior Commentarius videtur exactior : quem sequutus est Hieronymus . Sunt etiam qui hac loquēdi formula , hoc est , per accommodationem , dicāt , ad Christum pertinere illud Psal. 77. *Aperiam in parabolis os meum , &c.* & Apostolis illud Psal. 19. *In omnem terram exiuit sonus eorum , &c.* Et Infantium cædi , quam Herodes in Bethlehē , & in omnibus finibus eius exercuit : illud Hier. 31. *Vox*
in

in Rama audita est , &c. Qui profectò interpretandi modus , facilis , & expeditus est : modò ne per accommodationem dicta intelligamus , quæ ex professo ab Almo Spiritu , de Christo , tanquam de Ecclesiæ capite , & scopo legis , sunt asserta . Quæ in re , maximo delectu , atque iudicio , est opus . Nec est existimādum , Egyptios , apud quos hodie etiam celebris est locus , & maxima veneratione cultus cui , *Matarea* , nomen est : in quo puellus Iesus , cum dulcissima matre , & sacratissimo patre , & nutritio Ioseph , exul , & profugus habitauit : non procul à Cæiro vrbe , eius nunc Regni Principe , expertes penitus , & ignaros diuinæ Incarnationis fuisse . Diuus quippè Dorotheus Martyr , & Tyriorum Episcopus , in Synopsi affirmat , Hieremiam , diuinū Vatem , summa ab eis Religione cultum : eiusque Reliquias , Magnum Alexandrum , condita in Egypto nominis sui vrbe , ex Tanni , celebri Egyptiorum ciuitate , in eam , Religionis , ac patrociniij causa , intulisse . Locum verò , ab Alexandrinis Tetraphylum , appellari : prodit Sophronius Patriarcha cap. 77. Prati spiritualis . Ab eoque Vate instructos Egyptios

*Concordas
Epiphanius
in vita
Hieremia*

*Anisim
vrb Gal
lia, vulgi
Et Puy.*

ptios, inquit Dorotheus, Deum ex Virgine oriturum, didicisse: eamque, ex se genitum Infantem, hospitij inopia, in præsepio reclinaturam. Quamobrem Ægyptij etiam Diui Dorothei tempestate, Virginem in lecto, & Infantem in præsepio, adorabant. Quò fit, vt recepta Anisij opinio, de Imagine illa sacra diuæ Virginis Mariæ, quæ summa veneratione culta, in Ecclesia Principe seruetur: manu sacri huius vatis, Hieremix, confecta: quæ puellum Iesum, sinu gestat: vera esse possit, cum ab Ægypti Soldano, Principi de Pollinac, dono data feratur: & locum illum sibi sacrum, & effigiem, maximis, & frequentibus miraculis, Virgo beatissima illustret. Admonuimus nos testimonij huius diui Dorothei (quod maximè sacræ illius statux venerationi fauet) illustrem, & pientissimum, Ecclesiæ summæ Thesaurarium (vt vocant) siue Sacristam: cum diuinam illam Effigiem beatæ Mariæ, celebrato etiam Sacro, essemus venerati hoc anno 1580. cuius potissimum ope, ex apertissimis periculis, & Hæreticorum inuasionibus frequentibus, sumus erepti, & liberati: ductu obseruandissimi, & religiosissimi patris,

tris, Domini Petri de Monte, meritissimi Prioris Cartusix de Castris: viri optimi, eruditi & præstantes.

19 Tunc Herodes, videns, quòd illus effectus à Magis &c.) Ex vi, & significatione aduerbij huius, tunc, videtur, Euangelicæ orationis series, & continens, ac perpetuus ductus, postulare, statim post Præsentationem Domini in templo, hoc est, post quadragesimum diem ab eius ortu: Herodem intellexisse, Magos, quos ille forsitan illusos arbitrabatur, nec præ pudore ausos Hierosolimam reuerti: inuenisse quidem sacrum Infantem: intellectis tamen suis insidiis, nihil ei renunciaisse. Nam cum multi rumores de natiuitate Christi iactarentur, quos partim Pastores, partim Magi in vulgus ediderant: illo potissimum Purificationis die, prædicantibus eius magnitudinem, ac diuinitatem, Anna, & Symeone, his qui expectabant redemptionem Israël: fama de eius ortu, vulgata, & confirmata est: quæ non potuit non Herodis Regiæ, & Tyranni patentissimas, ad hos potissimum rumores, aures, penetrare, & attingere: præsertim cum hæc Hierosolymis accidissent. Quo effectum est, vt furore,

& estro percitus: missis satellitibus, Bethlemiticos Infantes occiderit. Æthiopes verò (quos Abyssinos vocamus) puellorum sacrorum numerū, quatuordecim millium fuisse, affirmant in Canone Missæ, quam more, & ritu suo celebrant. Potest tamen adverbium tunc, commodè ad id tempus referri, quo superatis apud Augustum filijs, Roma Hierosolymā reuersus est: propter vītatās, & crebras, diuinarum literarum anticipationes, & recapitulationes. Nam etsi nulla historia prodiderit, Romam hoc tempore, ab Augusto Herodem reuocatum: narrat tamen Iosephus, circa hæc tempora, accusantibus filiis, compulsus esse, causam Romæ apud Augustum dicere: eoque esse profectum. Cū verò rediisset victor: re forsitan, cum Augusto communicata: bienniō post Magorum aduentum, aut circiter, infandum hoc, & immane facinus, ausum. Quod si statim post quadragesimum ab ortu Christi diem, & fugam eius in Ægyptum, Infantes sustulit: verba illa (*mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu, & infra: secundum tempus, quod exquisierat à Magis*) sic sunt intelligenda,

da quemadmodum superius subindicauimus: & volunt Euthymius Zigabonus, & Canus Episcopus Canariensis. Nempe, ut illa Pericopes (*secundum tempus, quod exquisierat à Magis*) nō referatur in omnia verba præcedentia: sed tantum in particulam illam (*& infra*). Legendum enim est in hunc modum. *Mittens, occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu.* Et facta hoc loco, hypodistole: inferenda sunt verba sequentia (*& infra, secundum tempus, quod exquisierat à Magis*). Si verò quæras, quorsum bimulos occiderit: cū cōpertum haberet, paucis antè diebus, visam à Magis stellam? Respondeo. Forsitan eorum verbis fidem non habuit: cū apertè ab eis esset delusus. Aut forsitan, ea scēuitie & immanitate, qua iussit occidi pueros: non solum in Bethlehem, verum in locis quoque collimitaneis, atque finitimis, locum extendens: extendit etiam, & prorogauit tempus, ut in biennes quoque, & innoxios Infantes, parricidiū exerceret: hoc ita Deo permittente, ut plures in suam gloriā, & puelli Iesu, eximiis laureis decorandi: tanquam Euangelij, & Martyrum primitiæ, gloriōse occumberent.

De quibus, elegantissimus Poëta Prudentius, dulcissime cecinit.

Salute flores Martyrum:

*Quos lucis ipso in limine,
Christi Insecutor sustulit,
Ceu turbo, nascentes rosas.*

Vos prima Christi victima,

Grex immolatorum tener:

Aram ante ipsam simplices,

Palma, & coronis luditis.

20 Quod verò impij, & non minus quàm ipse Herodes, sæui, impuri, & immanes Anabaptistæ, Historiam hanc Magorum, expungendam esse affirmant ab Euāgelio Matthæi: quod nec de Magorum aduentu, nec de Infantium interitu, Iosephus, aut alius quispiā prophanus Auctor meminerit: Respōdemus primum omnium, sacrarum literarum fidē, à Spiritu sancto, illarum Authore: non ab Æthnicis, & prophanis Scriptoribus, esse petendam. Deinde Egesipum, vetustissimū historicum, affirmare: Iosephum, multa, & præclara facinora, insignesque sui temporis euentus, partim obliuione, & incuria: partim data opera, scientem,

20 vo.

ac volentem, præterisse. Tacuit enim Christi resurrectionem: descensum Spiritus sancti, in Apostolos: ac multa alia. Tertiò, Chalcidium Platonicum, (cuius testimonio superius vñ sumus) Magorum aduentus, adorationis, & munerum, & ortus syderis meminisse: Macrobius præterea, ac Dionem Cassium Nicænū, biennes ab Herode Infantes, occisos, commemorasse: Hic quidem in vita Augusti: ille verò, libro Saturnalium. 2. c. 4. Cum enim facetias, & apophtegmata Augusti referret: incidit in historiam bimulorum Infantium, quos Herodes in Syria (cuius pars est Iudæa) occiderat: inter quos, proprium quoque filium sustulit. Quod cum audisset Augustus: Macrobius, eum dixisse, tradit. Præstat Herodis esse porcum: quàm filiū. Nam cum esset profelytus: Iudæorum ritu, à porcinis abstinebat. Hæc eadem refert Philo Annianus. Tanta verò sæuitia, & crudelitate, Herodes, nō solum in Iudæos: sed in suos quoque, grassatus est: vt vxorem propriam, Marianem nomine, nobilitate, & pulchritudine insignem: & duos, quos ex ea filios susceperat, Alexādrum, ac Aristobolum: & quinto ante mortem

L 2

suam die, tertium quoque filium Antipatrum, interemit: quē, habebat in vinculis. Excogitavit pręterea, facinus inauditum. Captos enim totius Regni viros nobilissimos, & in vincula cōiectos: pręcepit sorori Salome, eiusque marito Alexe, vt simul ac infelicem animam efflasset, interficeret: vt vel inuiti, Iudei, eius funus lachrymis prosequerentur. Iugulauit etiā affinem suum Iosippum, virum innocentissimū. Ob quas crudelitates (quas Iosephus lib. 17. antiq. c. 10. & lib. 18. c. 11. & de bello Iudaico lib. 2. c. 21. prosequutus est) sed potissimū ob necem Innocentium) vt Eusebius censet lib. 1. Historiæ Eccles. c. 8.) vermibus scærens, disenteria, podagra, & incredibili dolorū vi obrutus, miserē extinctus est. Philo author est, ab eodē sublatum esse Senatū illum supremū Iudæorum: quem ipsi, *Sanhedrim*, vocant: quod etiam sub antiquis Regibus olim, & mox sub Ducibus, & pontificibus, viguerat: occisosque Senatores illos illustres, ac pręclaros: & eorum loco, profelytos quosdā, subrogatos: quorum Princeps fuit Amaleus, quidam profelytus: propter eximiā sacrarum literarum cognitionem, ei mu-

neri

neri pręfectus. Quām verò infirmum sit, hoc Parabaptistarum argumentū: quām porro futile, & indoctum: probant multa alia, quæ Christo nato acciderunt insignia, atque pręclara, & memoratu digna, quæ a prophanis Auctoribus, oblitterata, & posterorum memoriæ subtrahita sunt. Imò verò si quis prophanas Historias, & Ethnicos Auctores consideret: videbit, communi quadam Gentilium Auctōrū conspiratione, & consensu, res à Christianis gestas, pręteriri. Quòd si quis forsā, aliqua ineuitabili ratione rerum nostrarum meminit: trāscursum, properanter, & parcè nimis eas attingi. Diuinus siquidem Epiphanius, in Zacharia Author est (quem sequutus est Nicephorus lib. 1. c. 14.) circa hæc temporā. Herodem, maxima cōtentione, & studio, Ioannem Baptistam extinguere voluisse: cū ortus eius miracula, indies fama increbescēte, vulgarentur: Atque eam ob causam diuam Elisabeth, cū sacra prole (quæ annum tantū & dimidium ea tēpestāte agebat) profugā, in antro & spelæo quodam, cū filio latitasse: quam cū Zacharias coniux, nolisset prodere: ab atrocissimo Tyranno Herode,

inter tēplum & altare, ea propter occisus est. Quid commemorem virginem, puellum sacris papillis admotum, vlnis gestantē, Augusto à Sybilla in Sole ostēsum, iussūque adorare Infantem, Deū? Cuius Historiæ tamē, Eutropius, & Orosius li. 6. c. 16. & Innocētius Papa Serm. 3. in feriis diei natalitij Christi Domini, & Seruatoris nostri, meminerūt? Quid quòd circa hæc tempora Oracula defecisse, Plutarchus libello de defectu Oraculorum, ingenuè proficitur? Narrat enim inter alia, Epithersē, Emiliani Rhetoris patre, in Italiam contendente: circa Echinidas Insulas, vento quiescente, & naue fluitante, ad Paxas deuenisse: vnde auditam esse vocem, Thamum, in clamantis. Erat autem is, Aegyptius, nauigij gubernator: cuius nomen, pauci ex vectoribus nouerāt. Cūque tertio vox illa, Thamum inelamasset: respondisse tandem Aegyptium, & quid vellet, percontatum: audisse. Cū ad Palodes perueniret: Pana magnum, mortuum esse, nuntiabis. Cū igitur edo peruentū esset, ventūque quieuisset: Thamum ex puppi, in terram exclamasse, vt audierat: Pana magnum, mortuū esse: sequutūque esse,

esse, non vnus, sed multorum gemitum, admiratione mixtum. Addam verò Plutarchi verba. Et quòd multi (inquit) adfuissent, famam celeriter Romam dissipatam esse: Thamūque à Tiberio Cæsare accersitum. Tiberium verò, vsque adeò huic rei fidem adhibuisse: vt quis ille Pan esset, interrogaret, & quæreretur &c. Igitur indocti Parabaptistæ, frustra nobis & indoctè obiiciunt, Iosephi, & prophanorum Scriptorum silentium de nostris rebus. Nam quòd addunt, non esse verisimile, tam præclaram, & illustrā Historiam, tres alios Euangelistas, omisuros: æquè est indoctum, & impudens argumentum. Nam eodem pacto probari potest, Christum, minimè Lazarum quadriduò post mortem, vitæ restituisse: quam tamen Historiam, ipsi recipiūt. Nam tantū Ioannes eius meminit. Verū hæc alibi fusiùs.

PL *Vox in Rama audita est: ploratus, & ululatus multus. Rachel plorans, &c.* Sunt qui putent, hunc locum, per accommodationem, à beato Matthæo citari: eo pacto, quo superius. n. 18. Scripturas, per accommodationem impleri diximus. Putant enim, sermonem esse de populo Is-

raëlítico, in captiuitatem abducto. Nam Rachel, mater fuit Benjamin: cuius tribus censebatur, cū tribu Iuda: cuius partes, sequuta est in diuisione, & schismate Regni, sub Roboam: & auiā Ephraim, quo nomine diuinæ literæ, decem alias tribus intelligunt. Sed non dubium est, ca. illo. 21. Hieremiæ, vnde testimonium hoc sumptum est: agi de aduentu, & ortu Saluatoris, & de vocatione Gentium, & de libertate generis humani. Hæc verò tanta sacramenta sub typo populi Israëliti, in captiuitatem abducti, proponuntur. Cū enim prædixisset lætitiā, & iucunditatem, longo postliminio in patriam redeuntium, ex captiuitate Babylonica: inquit, *Tunc lætabitur virgo in choro: iuuenes, & senes simul: conuertam luctum eorum, in gaudium, &c.* insinuat, tempore veræ libertatis, assertæ per Christum (cuius typus fuit liberatio à seruitute, & captiuitate Babylonica) futuram Bethlehemiticorum Infantium cædē: audientiamque esse vocem matronarum lugētium, ob extinctos puellōs, ei similem, quam edebant, cum sui filij, captiui Babylonem abducerentur. Itaque commodè prophetia hæc, de duplici matronarum

narum luctu, intelligi potest: sicut illa, Ex Aegypto vocaui filium meum: de vocatione populi Israëliti ex Aegypto, & de reuocatione Christi. Vox, inquit, in Rama. Interpres Matthæi reliquit vocem ipsam Hebraicā, quæ propria vrbis Rama, Sortis Benjamin, propè Gabaa, esse potest: (vt constat Iosue. 18. & Iudic. 19.) quam reædificauit Baasa, Rex Israël: & appellatiua, à radice *רם* rum: idest, exaltare, &c. inde Rama, idest, excelsa. Vnde, sensus est. Vox longè, lateq; edita, in excelsō audita est. Ploratus, & ululatus multus. Hebraica habent. Planctus, & fletus amaritudinum: idest, amarissimus: quod eleganter per vocem illam, multus, explicatum est. Rachel, plorans filios suos. Vsurpatur verò hoc loco Rachel, Methonimicos: pro agro Bethlehemitico. Ponitur enim contentum pro continente. Nam Gen. 35. in agro illo sepulta traditur: eū edito filio suo Benoni, naturæ concessisset. *Et noluit consolari, quia non sunt.* Hebraica habent: quia nō est: scilicet, nec vnus quidem superstes.

22. Defuncto Herode, ecce, Angelus Domini apparuit in somnis, &c. Iosephus lib. 17. antiquit. cap. 10. auctor est, Herodem re-

gnasse annis septē & triginta: cuius Regni anno. 32. natus est Christus. Cumq; paucis post ortum suum sacratissimum, aut diebus, aut mensibus, in Aegyptum concesserit: par est, quinquennem, eum Iudæam reuertisse. *Audiens, quod Arche, laus regnasset, &c.* Archelai meminimus supra. num. 1.

23 *Vt adimpleretur, quod dictum est per Prophetas: quoniam Nazareus vocabitur.* Cōstanter legunt vniuersi, Græci, ac Latini codices, per Prophetas: plurali numero. Nec putandum est, Prophetas aliquos obsoletos citare Matthæum hoc loco: quorum libri, aut temporum, aut bellorum iniuria interciderint: uti censet Chrysostomus. Nec rursus Prophetarū nomine, intellexisse Matthæum, tertiæ classis Prophetas: ut vult Osiander: cui antiquum est, sua somnia, atque figmenta, pro diuinis fermè Oraculis, simplicibus obtrudere: idque quàm arroganter? Triplex namque ferunt esse in diuinis literis, Prophetarum genus. Eorum primum, qui, cum res postulabat, Deum consulebant: illosque sacratissimum nomen, Suis Oraculis, & Responsis, dignabatur. Hos Hebræi, priores Prophetas

tas appellant: in quorum numerum reponunt Mosē, Samuēlem, atque alios, quos prisca ætas, Videntes nuncupauit. Secundum, eorum, qui quamuis nō haberent tam familiaria diuina Oracula, ut illius Responsus vterentur, cum vellet: per eos tamen, quando erat opus, Deus suum populum admonebat. Hos vocant Hebræi, posteriores Prophetas: Eliseum, Isaïam, & ceteros. Tertium, illorum, qui et si ipsi non essent clari vaticinio: sacrorum tamē Vatum prædictiones, & Vaticinia, peculiari Dei spiritu interpretabatur. Hos Paulus ad Cor. vocat Prophetas Hebræi verò, Prophetarum filios, eosdem appellant. Hos vult Osiander, Prophetarum nomine, hoc loco Matthæum intellexisse: sed falsò. Nam si hi (ex loco illo Isaï. 11. *Et flos de radice eius ascendet*) intellexerunt, Messiam, Nazareum vocandum: profectò nunquam Hebræorum Senatus, tam confidenter Nicodemum, Christo fauentem, repulisset: inquiens. Scrutare Scripturas: & vide, quoniam à Galilæa, Propheta non surrexit. Nec Nathanaël Ioan. 1. mirabundus, dixisset. A Nazareth, potest aliquid boni esse? Non enim rationi est cōfenta

sentaneum: Hebræorum doctissimos, has
sacrorum Interpretum expositiones, &
sententias, ignorasse. Quapropter, in
primis, obseruandum est: particulam il-
lam, *vr*, (quemadmodum superius cap. i.
obseruauimus nu. 46.) hoc loco, non di-
cere causam finalem, sed rerum conse-
quentiam: & quòd aptè, Nazarei nomē,
iuxta Scripturas, Christo conueniat, &
quadret. Nec aspernandum esse, nomen
Nazareni: etsi ludæi imperiti, & diuina-
rum Vaticinationum ignari, illud ludi-
briò habeant. Deinde, quòd nomen *vr*-
bis Nazareth, sacris in literis veteris te-
stamenti, non inuenitur: siue ob loci ob-
scuritatem: siue quòd labente ætate, no-
men mutauerit. Vnde non satis constat,
quibus literis, Hebraicè scribatur.
Quòd si per literā *Zaim*, scribèdum sit:
tūc, נוצרי *Nozri*, nomen, hoc est Nazarei, si-
ue Nazareni, idem erit quod sanctus, aut
separatus, & consecratus Domino, aut
coronatus. Sanctum verò futurum, Mes-
siam: vniuersæ diuinæ literæ testantur:
præsertim, Danie. 9. Qui verò hanc Or-
tographiam sequuntur, putant, Euange-
listam allusisse ad verba Angeli: qui de
Samfone sermonem instituens Iudic. 13.
ita inquit. Quia Nazareus (Hebraicè

נוצר *Nexir*,) Dei puer erit iste. Id enim
de Sansone dici ad literam: mysticè ve-
rò, de Christo, qui verus est Samson. At-
que eam ob causam (dicunt) Matthæum
dixisse, per Prophetas: quòd liber ludi-
cum, opus sit Prophetarum, sibi inuicem
succedentium. Quòd si his obiicias titu-
lum Crucis Christi, quod extat hodie
Romæ, in Æde Diuæ Crucis in Hieru-
salem: vbi nomen Nozri, non per *Zaim*,
sed per *Zadic*, scriptum est. Respondent,
non esse sumendum argumentum ex
Ortographia, quam faber quispiam li-
gnarius, rusticus, & ineruditus, rudibus
& impolitis literis, titulo Crucis inscrip-
sit (vt solent hodie tituli scribi, qui eo-
rum tergo affiguntur, qui Romæ publi-
cè vapulant: grandibus quidem, sed de-
formibus, ac impolitis literis.) Cæterum
(vt ingenuè fatear) ingeniosa hæc videtur,
& pia: & præterea, probabilia. Verum
ego pro comperto habeo, rectam Or-
tographiam esse illam, quā modò conser-
uat titulus Crucis: licet rudibus, & im-
politis literis, ligno incisus: quem nos Ro-
mæ, nō videre cominūs, sed eminūs ado-
rare meruimus. Habet autem in hūc mo-
dū. יֵהוֹשֻׁעַ הַנֹּצְרִי *Iehosuah hanoxri*
melsch

melech, ha Iehudim. Id est: Iesus Nazarenus, Rex Iudæorum. Vbi vox, Nozri, per litteram Sadic, siue Zadic (quam alij proferrunt) (x) descripta est. Quò fit, ut viri docti suspicentur, urbem Nazareth, in lib. Iosue, vocari Hafor, vel Henafor: aliquot postea literis, aut subtractis, aut mutatis. Nam vrbs hæc, in tribu Neptalim, sita est: & habet illius nomen, in medio dictionis, litteram, Sadic, per quam, Christi cognomen, non solum in Crucis titulo: verum in priscorum quoque Rabinorum Commentariis, scribitur. Iuxta quam Orthographiam, apertissime Nazarei nomen tribuitur Christo Isai. 11. quo loci nos legimus, *Et flos de radice eius ascendet.* Nam pro flore, Hebraica habent vocem נֶסֶר Nefes: quæ significat florem: vel potius (ut Symmachus, & Theodotion, & Aquila, vertunt: teste Hieronymo) germen. Quo etiam pacto, eandem vocem vertit ipse Hieronymus, Isai. 6. Germen plantationis meæ: opus manus meæ, &c. Et Danie. 11. Et stabit de germine radicis eius, plantatio, &c. Est enim Nefes (ut vult Rabbi Danid Kimhi) planta nouella, & tenera. Quòd verò locus ille Isai. 11. loquatur de Christo: satis ostendit

ostendit Chaldaicus Paraphrastes: qui eundem, ita reddidit. Et egredietur Rex, de filiis Isai. & Christus, de filiis filiorum eius crescet. Et rectè quidem, vocatus est Christus, planta tenera: crescens in dies flos, aut germen: quòd absque vlla corruptione, ex Virgine intacta ortus fuerit, ut planta è terra: quodque nullam habens peccati vetustatem, germinis, aut floris in morem floruerit, atque viruerit: odoris suauissimi fragrantiam, longè, lateque spargens. Quapropter, sicut teste hoc Vaticinio insinuaturn est, Christum in Bethlehem nasciturum: cum dicitur. *Egredietur virga de radice Iesse.* Ita etiam insinuaturn est, cum, in vrbe Nazareth, educandum: cum dicitur. Et Nefes, id est flos, de radice eius ascendet. Diuus autem Hieronymus, hunc eundem locum Isaiæ versans in suis Commentariis: ingenuè fatetur, Hebræorum doctissimos arbitrari, ex hoc loco sumptum esse, quòd in Euangelio Matthæi omnes quærunr Ecclesiastici nec inueniunt, ubi scriptum sit: Quoniam Nazareus vocabitur (et si eorum sententiam, ipse magis prober: qui Nazarei nomen, per, Zain, describendum, censent. Caterum

Ceterum, quamquam hoc tantum Isaiæ loco, Christus vocatus sit Nefer: Evangelista tamen citavit Prophetas, quod alij Prophetæ, nomine idem significante, Christum appellauerint: nempe nō Semah: quam vocem, germen interpretatus est Hieronymus, Hierem. 13. & 33. & Isai. 4. Loquuntur autem his in locis Hieremias, & Isaias, de Christo: quæ vocant, germen. Et Zachariæ. 3. quod loci nos legimus: Ecce, ego adducam seruum meum Orientē: Et c. 6. Ecce vir Oriens, nomen eius (quibus in locis, cunctis cōfidentibus, de Christo sermo est) pro nomine, Orientis, vox (Semach) collocata est: quæ magis significat germen. Potest etiam verti nefer, à radice נִפְרָא custos: quemadmodū vertit eam, Interpretes Iob. Quid faciam tibi, o custos hominum? Potest etiam verti destructor, aut deuastator: nam, Nasar, & seruare, & vastare, significat. Vtrumque autem mirificè conuenit Christo, & deuastare, & destruere peccatum (sicut Isai. 8. scriptum est. Voca nomen eius, spolia detrahete &c.) & homines custodire, atque seruare: vnde & Iesu, siue Saluatoris nomen, illi indicū est.

*Laus & imperium Christo in æternum
& vltima, Amen.*

LOCI DIVINARVM literarum libello hoc o- biter explicati.

*Qui egrediebatur & non reuertebatur donec sic-
caremur aqua. c. 8. pagina. 85. virgoque pul-
cherrima. c. 9. p. 83. ut coniectoris veritas pro-
baretur. c. 40. p. 82.* Gene.

*Et perrexit puella vt vocaret matrem. Exod. 2. Exod.
p. 85. Ego Dominus qui apparui Abraham &
Isaach & Iacob in Deo omnipotente &c. c.
6. p. 79. os non comminuetis ex eo. c. 12. p.*

Orietur stella ex Iacob &c. numer. 24. p. 111. Num.

Hæ sunt generationes Phares. Ruth. 4. p. 39. Ruth.

Vsq̃ue in diem mortis suæ. 2. Reg. 6. p. 85. Reg.

*De Phadaia nati sunt Zorobabel & Semei. 1. Pa-
ra. 3. p. 33. & 34. & 35. Para.*

*Ecce mensurabiles posuisti dies meos, & substan-
tia mea tāquā nihilū ante. Psal. 38. p. 60. vni
filij hominū mendaces filij hominum in stateris,
&c. psal. 61. p. 63. Donec ponā inimicos tuos.
Psal. 109. p. 85. Psal.*

*Ecce virgo concipiet. Isai. 7. p. 83. Sume tibi li-
bram grandem &c. Isai. 8. p. 132. & 133. Cu-
ius imperiū super humerū ei⁹. Isa. 9. p. 72. habi-
tabit lupus cū agno & pardus cum hædo accu-
M*

- babit. Isai. 11. p. 148. vox dicentis clama, & dixi, quid clamabo? Omnis caro scenum &c. Isai. 40. p. 63. Egredietur ut virgultum coram eo. Isai. 53. p. 72. Generationem eius quis enarrabit. Isai. 53. p. 15. vocabitur tibi nomen novum. Isai. 62. p. 77.*
- Ierc.** *Scribe virum istum sterilem &c. Ier. 22. p. 31. & 32.*
- Dani.** *Ecce quasi statua una grandis &c. Dani. 2. p. 57. & 58.*
- Videbam & ecce arbor in medio terra, &c. Dani. 4. p. 117.*
- Osec.** *Ex Egypto vocavi filium meum. Ose. 11. p. 153. & 146.*
- Mich.** *Et tu Berthehem Ephrata. &c. Mich. 5. p. 118.*
- Lucas.** *Qui fuit Heli. Luc. 3. p. 45.*
- Dico Christum Iesum ministrum fuisse circumcisi-
sionis &c. Rom. 15. p. 128. & 129.*
- Paul.**

INDEX

INDEX RERVM ET SENTENTiarum quæ hoc libello continentur.

A

- ARONIS** filij, Moysi attributi. pagina 36.
- Aditione, & subtractione, & mutatione literarum, multa archana diuina li-
tera indicant. p. 14*
- Adoptio Hebræis etiam ante legem & alijs gentibus fa-
miliaris. p. 30*
- Adorare quid. p. 140*
- Ægyptij non fuerunt expertes diuina incarnationis. p.*
- Alma tribus tantum in locis articulum habet propo-
sitium. p. 83*
- Amoris proprii tenebra. p. 140*
- Amraphael Rex Senaar, quis. p. 20*
- Anabaptistarum error. p. 55*
- Anna sacratissima monogamia. p. 25. & 25*
- Annius produxit in lucem libellos quosdam suppositi-
tios & pseudapigraphos. p. 61.*
- Annotatores Complutenses. p. 40. cur tantum probabilis & non
certa. p. 44*
- Apollinis oraculum. p. 114.*
- Apollonius Trianus Magnus. p. 95*

INDEX.

- Ante*:antequam priusquam, quomodo diuinis in literis
vsurpentur. p.73
Antipophora. p.7. & 73.
Articuli prepositiui vis & ratio. p.83
eum habet vox Primogenitus Matth. 1. & vox na-
tus. Matth. 2.
Aram à quo sic dicta. p.103
*Augustinus censet nulla diuina lege virum obligatum
fuisse ad prodendam vxoris impudicitiam*. p.74
Auctoris opinio media inter antiquos & recentiores
p.48

B

- B**afilus magos, id est, silentes interpretatur. p.93.
nomen Iesu duci putat à verbo *יאסו* quod est me-
deri. p.81
Beatitudinis & celestis Primogenitura tituli duo. p.10
Benedicti Aria Montani sententia. p.42
Binomij Iesc. p.23. & *Iechonias*. p.31. & *Abiud*. p.36
Bonis virtus non honori sed inuidia est apud improbos.
p.127
Booz vnus non plures. p.21
Breue est quod finem habet. p.59
Brigitta testimonium. p.27

C

- Canis Episcopi Canariensis sententia*. 27. eius rationes
& testimonia dissolui possunt. p.28. cognoscendi
verbum quid importet. p.84
Chalcidij testimonium de Christo. p.97. & 117.
Chaldaei astrorum obseruatores. p.108. Magorum &
Hebræo

INDEX.

- Hebræorum patres*. p.97. vnde Christi orituri cogni-
tionem habere potuerint. p.110
Catholici Euangelij nomine quid intelligant. p.6
Christus vbi natus & quo tempore & sub quo Herode.
p.88. & 89. natus in spelunca vrbi propinqua, qua
erat in prediolo Maria Salome. p.125. in qua non
est à Magis inuentus. p.124. cuius ortum diuino af-
flatu Magi cognouerunt. p.116. & p.110. quinquennis
Iudea ex Agypto reuertitur. p.170. datus Iudeis
quidem ex iustitia, gentibus vero ex misericordia.
p.128. eius typus Dauid. p.18. & tres Iesus appellati.
p.78. in eius genealogia tres reges omisi. p.23.
Colosi natura. p.57
Concordatur locus de Zorobabele. p.34
Concordant Matth. & Lucas. à p.36. vsque ad. p.55
Constantia & fides verbi Dei. p.62
Cōsolatur nos nomen Primogeniti, Christo tributum.
p.86
Cur Deus Virginem desponsari noluerit. p.70
*Cur sacra ipsa virgo oblationem pauperū templo intu-
lerit*. p.107
Curas suas p̄i Deo permittunt. p.76

D

- Dauid cur precedat Abraham*. p.17. typus Christi. p.18.
diuina reuelatione didicit Salomonis posteritatem
septima generatione defuturam. p.24
Dauid & Goliath consanguinei. p.22
*Dæmones à cognoscenda diuina Virginis perpetua virgi-
nitate arceri potuerunt*. p.70
*Deus liberaliter omnia largitus in proroganda vita
meta, parcus quodammodo*. p.60. Moabitum pepercit

INDEX.

- propter Ruth p. 22. eius nomen sacrosanctum, Iehouah. p. 79. cur diuinam Virginem desponsari voluerit. p. 70
Dei genitricis titulus omnes Maria laudes amplectitur. p. 67
Diuina litera quos pauperes appellent. p. 6. quid intelligent nomine libri. p. 2. & generationis. p. 12. & forni. p. 65. & Primogeniti. p. 31. & 85. & Orientis. p. 104. & 176 & patris: quod nomen latissime in eis pater. p. 38. & 34. Vnum pro primo, p. 50. & vocari pro esse vsurpant. p. 69
Discordia inter Matthaeum & Lucam tam ab antiquis quam à recētoribus commodè dissoluituram. p. 37. vsque ad 55.
Diuina sapientia Echonomia in priori Christi aduentu. p. 71
Donec particula quid significet. p. 85
Dor Hebraea vox. i. generatio que pacto vsurpetur. p. 14

E

- Ecce, ostendit nonnunquam rerum consequentiam & propinquitatem. p. 115. & 116.
Echonomia diuina sapientia in priori Christi aduentu. p. 71
Eli, Heliachim & Ioachim nomina Synonima. p. 45
Error aut temeritas Pagnini, viri alioqui p̄j & religiosi. p. 20
Error & blasphemia Anabaptistarum.
Error eorum qui censent Natham non esse filium Dauidis naturalem.
Error in libris Eusebianis. i. lib. historia Ecclesiastica. ca. 6. quem Nicolaus Zegerus obseruauit. p. 41
Elizabet cum puello Ioanne in antro later. p. Esdras

INDEX.

- Esdras solus non seruat Orthographiam Galatini in nomine Iosedech. p. 78
Ethimon nominis dulcissimi Iesu. p. 76. & 82
Euangelium quid significet. p. 1. Hebraicū. Bbasar explicat. p. 2. & allusionem habet ad Christi incarnationem p. 2. & 3. ei quadrant res Graeca voce significata. p. 3. illud primum omnium Christus pauperibus annuntiat. p. 5. quid eo nomine Catholici intelligent p. 6. Euangelij inuidiam, pulchra antiphora Paulus eleuat. p. 6. & 7. promulgatione nouā promissione vetustissimum. p. 8. iungit vltima primis, & per methonimiam appellatur lex noua. ibidem.
Extra Ecclesiam non est Christus. p. 137

F

- Femineum, aut Masculinum genus Hebraei, neutro substituant, quo illi carent. p. 120
Filij Aaronis Mosi attributi. p. 36
Filij Merob, Micholi attributi, ibidem.
Filij appellantur nepotes, generi & posteri. p. 35. & 46.
Filij Salomonis septima generatione euerfi & pœnitus excissi. p. 24. & 25. & 26. & 27.

G

- Genealogiis Iesu Christi difficultates, toto lib. primo explicantur sed potissimum a. p. 17. vsque ad 55. ducitur autem eius genealogia ex gentibus, sed fidelibus p. 19. & 20. & 21.
Genealogia interminata ad quos pertineat. p. 55. & 56.
Generationis nomine quid Hebraei significant. p. 12. quā

INDEX.

- ipsi vocibus Dor. & Tholiloth explicant, & quid v-
trique significet à. p. 12. vsque ad 17. Tholdoth.
generationis nomen sex notulis scribitur Gen. 2. ho-
mine integro, sed eo lapsa amittit literam vau. que
illi non restituitur, nisi Ruth. 4. & quare. p. 13.
Genetliacis non fauet noui syderis ortus. p. 117
Golias & David consanguinei. p. 22
Grecismus in vtero habere. p. 74

H

- Hebraorum sententia de Iechonia. p. 32. quo pacto con-
cordent cum Ageo Ezra & Naenia: locum. 1. par. 3.
p. 34. quo pacto filios adoptare sint soliti. 39. qui mos
nunc etiam inter eos seruetur quando nomina pro-
pria habent duas aut tres literas nominis ineffabi-
lis. p. 45. vnum pro primo vsurpat & vnigenitum pro
primogenito, & contra. p. 50. & 51
Heli, Eliachim, & Ioachim nomina synonyma. p. 45
Herodes sub quo Christus natus est, qui fuerit. p. 89. quā-
diu regnauerit. p. 70
Herodes tres in nouo Testamento, & qui. p. 91. & 92
Hieronymi & Theophilacti sententia quod teneretur
vir coniugis impudicitiam prodere. p. 74. & 75
Hispalis laus. p. 119
Hyperbole. p. 119
Hypocrite multi hodie. p. 130

- Iacob pater Diui Ioseph, germanus frater Heli patris
beatae Mariae. p. 49. & 50
Lactantia nobilitatis vana. p. 61
Iehouah

INDEX.

- Iehouah nomen ineffabile. p. 62. & 63. & 76. & 77. &
78. & 79.
Ioachim, Eliachim & Heli nomina synonyma. p. 45
Iechonias binomius, genuit Salathielem. p. 32
Iesse binomius. p. 23
Iesu dulcissimi nominis Ethime. p. 76. typi. 77. & 78. Or-
thographia huius nominis. ibidem. illi additur lite-
ra. sim. 1. clementia. ducitur à nomine Iehouah.
vt quidam volunt. p. 79. & 80. sed nomen ineffabi-
le non recipit literam haim, quam habet nomen Ie-
sus. p. 81. vnde & apud Græcos, & apud Latinos cō-
pendiarie scribitur cum he. sic. I H S. p. 78.
Basilius ducit hoc nomen a verbo iāos quod est
mederi. p. 81.
Ioseph sacratissimi virginitas & etas quando Almam
virginē duxit. p. 55. eam duxit Iure propinquitatis.
p. 47. omnes homines sua etatis virtute & sancti-
tate, superauit. p. 67. inter eum & virginem fuit ve-
rum matrimonium p. 69. eius insignis prudentia &
clementia. p. 75
Iosias genuit Ioachim. p. 30
Iober eius amici reges exigui siue Thoparche, quales
habuit plurimos Oriens. p. 100. & 119
Iudeis ex iustitia datus Christus. p. 128
Iuda incestu qui accusent ex patribus, & qui excusent.
p. 19.
Ironia. p. 110
In propositio pro ante. p. 30

L.

- Lamed litera vsus. p. 132
Libri nomine quid diuina litera significant. p. 9.

INDEX.

- Libellus de legali Christi sacerdotio fictitius & fabul
sus. p.86
Lectio illius loci, à bimatu & infra secundum tempus
quod exquisierat à Magis. p.169.
Locus & tempus natiuitatis Christi sacris vaticiniis cō
forme. p.88
Locos diuinarum literarum obiter expositos, vide in
proprio indiculo.

M

- Magorum nomen cur infame. p.92. quid significet. 93.
eorum dogmata & viuendi ratio. 94. paulatim
ad malas artes deflexerunt. ibidem Magia duplex
naturalis & superstitiosa. p.94. superstitiosa pro
fessores. p.94. & 95. Pithagoras, Democritus, &
Apollonius Trianus Magi superstitiosi. 95. Magiam
qui non didicisset non poterat regno Orientis præ
fici. p.96
Magi in magno honore habiti p.96. duo fratres Magi
(1) Persie regnum inuadunt, & septennio occupant. p.96.
Magorum & Chaldaeorum nomina confusa & quare.
p.97. qui Christum quaesierunt fuerunt sapientes &
reges exigui, quod probant multa sanctorum patrū
testimonia. 98. & 99. die decimo tertio Bethlehem
appulerunt. 104. & 105. & 106. Christi ortum diui
no afflatu intellexerunt. p.110. non eum inuenerunt
in antro in quo fuerat natus. p.124
Matharaa locus prope Cairum, vbi Christus infans
exulauit. p.157
Maria diuo Ioseph nubit Iure propinquitatis. p.47. in
ter quos fuit verum matrimonium. 69. cur fuerit
desponsata. 70. erat patruus & cōsobrini. 49. vsque
ad p.

INDEX.

- ad p.55. vouerant virginitatem. 69. Dei genitricis ti
tulus vniuersas beata virginis laudes amplectitur.
67. eius privilegia. 68.
Micholi filij sororis suae Merob attributi. p.36
Moabitur cur Deus peperit. p.22
Mortis multum, vita parum homini tributum. p.60
Mosi filij Aaronis attributi. p.36
Mundi insignis vanitas, statua Nabuchodonosorice si
millima. p.57
Mundus etsi per se esset aternus nobis est instantaneus.
p.59
Mutatione, subtractione, & additione literarum multa
sacramenta diuina litera indicant. p.14
Multi scire cupiunt non vt boni fiant, sed vt dicescant.
p.139.

N

- Nabuchodonosoris statua mundo similis. p.57
Nathan, non adoptiuus sed naturalis & legitimus filius
Dauid. p.58. eius posterū extincta Salomonica po
ritate, regno succedunt. p.24
Nazarei nomen. p.
Neutro genere carent Hebraei. p.120
Nomen dulcissimum Iesu a. p.76. vsque ad p.81
Nomina diuina Iehouah, El, & Saddai. p.79.
Nomina sapientium gentium diuersarum. p.97
Noui syderis ortus salutaris qui Genethiacis non fauet.
p.117.
Numerus sanctorum Innocentium quatuordecim mil
lia. p.106
Numerus pluralis pro singulari. p.122
Orian

INDEX.

O

- Osiandri argumenta futilia. p. 43. eius impudentia. 51.
arrogantia & imperitia 149.
Opinio antiquorum patrum concordantium Matthæum
& Lucam. a. p. 37. vsque ad p. 44
Opinio recentiorum eadem de re. a. p. 44. vsque ad 48.
Opinio auctoris eadem de re. a. p. 48. vsque ad p. 55.
Oraculum Apollinis. p. 114
Oracula circa Christi ortum defecerant. p. 166
Oriens diuini in literis quid. p. 104. & p. 176

P

- Pagnini error viri alioqui & pijs & religiosi. p. 20
Periphrasis Messie. p. 18
Philonis Aniani libri supposititij. p. 25. multa continent
falsa. 28. eius de Davidis posteritate sententia. 24.
& de Iechonia. 32.
Platonis sententia. p. 57
Pleonasmos. p. 141
Plurale pro singulari. p. 122
Primogenitus pro vnigenito & contra. p. 50. quinam
sint Primogeniti. 85. alij etate, alij dignitate. 31
Prophani auctores cōsulto res à Christianis gestas præ-
terire videntur.
Prophetia gratia gratis data. p. 114

Q

- Quinam ex patribus Iuda incestum accusent; & qui-
nam excusent. p. 19
Quo

INDEX.

Quo tempore Historia Ruth acciderit, ibidem.

R

- Reges tres in Christi genealogia præteriti. p. 23
Regis ad exemplum totus componitur orbis. p. 138
Regium est diuini parere legibus. p. 136. & Christum
querere. p. 144
Reipublica bene instituta facies. 127. felix illa in qua
regnant sapientes. 136. receptione multa mortales de
Deo cognouerunt. p. 115
Recentiorum de Christi genealogia sententia. p. 26
Resipiscitibus non vulgaris locus apud Christum. p. 61
Ruth historia qua etate accidit. p. 61

S

- Salmon peculiari Dei consilio uxorem duxit Rahab.
p. 21. nec sunt multi Salmones inter Salmonem &
Booz, aut contra. 21. & 22
Sacramentum vocationis gentium incomprehensibile.
p. 128
Scriptura sacra Vaticinia quo pacto dicantur comple-
ta. p. 152
Scribe non videntur mala fide tacuisse partem vatici-
nij Michea. p. 122
Sensus literalis duplex. p. 147. literalis & mysticus. p. 148
Septuaginta Synagoge nomina. p.
Sim litera clementia. p. 79
Syderis noui ortus salutaris. p. 116. eius meminit Chal-
cidius. 117. non fauet Genethliacis. ibidem.
Solis retrocessio tempore Ezechie incarnationis typus.
p. 109

Solui

INDEX.

Salui possunt rationes & authoritates Cani. p. 28. &
recentiorum. 20. Stella non fuit semper in itinere
Magorum comes. & cur illa tantū Bethleem pro-
ficientibus cognita fuit. p. 123
Subtractione, mutatione & additione literarum, multa
nonnunquam sacramenta diuina litera significant.
p. 14.

T

Tautologia vitata p. 17
Thamar non sine fide Christi à se orituri socero se mis-
cuit. p. 19
Titulus crucis. p. 173
Titulus Dei genitricis vniuersa Maria encomia com-
plectitur. p. 67
Tituli duo celestis Primogenitura homini concessi. p. 11
Typi Christi. p. 78. & 18
Tyranni & male sibi consci meticolosi. p. 138
Tres reges in Christi genealogia preteriti. p. 23
Tuleti urbis regie Etimon. p. 13
Tholdoth Hebraea vox quid significet. p. 15
Traducendi verbo quid Matthaeus significet. p. 75
Tunc aduerbii vi & significatio. p. 160. & 159
Timp apud Iudaos Originem ex gentibus ducere. p. 23

V

Verbi Dei fides atque constantia. p. 62
Verum matrimonium inter Diuam Virginem & Io-
siph. p. 69
Vnus pro primo. & vnigenitus pro Primogenito & con-
tin. p. 50
Vocari

INDEX.

Vocari pro esse. p. 69.
Vocatio multiplex. p. 130
Vocatio diuina libera. p. 129
Vocatio tum gentium tum hominum priuata, sacra-
mentum habet incomprehensibile. p. 128. voces Dor,
& Tholdoth. p. 15.
Vt, plerumque non dicit causam, sed rerum consequen-
tiam. p. 82
Vallisoleti laus. p. 119

Z

Zacharias Baptista pater ab Herode occisus & quare.
p. 165
Zoroaster, id est, astrorum observator, aut cultor. p. 108
Zorobabelis Ethimon. p. 33. an fuerit Salatielis filius à.
p. 33. vsque ad. p. 36

LAUS DEO

In æternum & ultra.
Amen.

ERRATA

p. paginam. l. lineam designat.

p. 4. l. 12. actione. lege actionem p. 8. in margine. 2. Ioan. 2. lege. 1.
Ioan. 2. p. 10. l. 17. secundo. lege. secundum. p. 12. l. 4. quales. lege qualis.
p. 17. l. vlti. nos. lege mos. p. 21. l. 13. intermitte lege intermitte. & l.
21. à Rahab lege. e Rahabab. p. 30. l. 6. Exo. 21. lege. 12. p. 37. l. vlti. fe-
quenti. lege secuti. p. 53. l. 16. altissima. lege arctissima. p. 64. l. 14. fe-
stinam. lege festiuam p. 70. l. 21. effusas. lege offusas. p. 73. erratus est
numerus nam p. 73. est. 72. pag. 94. l. vltim. Zoroaster. lege Zo-
roaster. p. 117. l. vlt. quem. lege quā p. 122. R. lege B. p. 132. erratus
est numerus. pro. 132. est. 131. p. 141. l. 1. Luc. 18. lege. 18. p. 159. l. 3. p. 12-
stantes. l. prstantis. p. 160. l. prima. xltu. lege xltro.

LVGDVN1,
EX TYPOGRAPHIA
THEOBALDI ANCELIN.
M. D. LXXXIIII.

